

PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030

Załącznik nr 1
do Uchwały Nr 5210/V/18
Zarządu Województwa Dolnośląskiego
z dnia 23 kwietnia 2018 r.
w sprawie
przekazania projektu Strategii Rozwoju Województwa
Dolnośląskiego 2030 wraz z Prognozą oddziaływania na
środowisko do dalszego procedowania w ramach
strategicznej oceny oddziaływania na środowisko

OPRACOWANIE

Instytut Rozwoju Terytorialnego

ul. J. Wł. Dawida 1A

50-527 Wrocław

DYREKTOR INSTYTUTU

dr Maciej Zathey

ZESPÓŁ AUTORSKI

mgr inż. Ilona Szarapo

mgr Dariusz Zięba

dr hab. inż. Jan Blachowski

Małgorzata Wolańska

SPIS TREŚCI:

1. WPROWADZENIE	2
1.1. PODSTAWY FORMALNO-PRAWNE OPRACOWANIA PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	2
1.2. CEL I ZAKRES PROGNOZY	2
1.3. METODY ZASTOSOWANE PRZY SPORZĄDZANIU PROGNOZY	3
2. INFORMACJA O ZAWARTOŚCI STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030.....	7
2.1. ZAWARTOŚĆ STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA.....	7
2.2. CELE STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA	8
2.3. POWIĄZANIA STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA Z INNYMI DOKUMENTAMI STRATEGICZNYMI.	9
2.4. ZAKRES UWZGLĘDNIENIA INFORMACJI ZAWARTYCH W PROGNOZACH ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SPORZĄDZONYCH DLA INNYCH, PRZYJĘTYCH JUŻ DOKUMENTÓW, POWIĄZANYCH Z DOKUMENTEM PROJEKTOWANYM	14
2.5. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM ORAZ SPOSOBY ICH UWZGLĘDNIANIA W PROJEKCIE STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO.....	15
3. ANALIZA STANU ŚRODOWISKA	33
3.1 ANALIZA STANU ŚRODOWISKA WRAZ Z IDENTYFIKACJĄ PROBLEMÓW OCHRONY ŚRODOWISKA.....	33
4. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO.....	47
4.1. OCENA PRZEWIDYWANEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	47
4.2. PODSUMOWANIE PRZEWIDYWANEGO ODDZIAŁYWANIA NA POSZCZEGÓLNE KOMPONENTY ŚRODOWISKA	75
5. OCENA TRANSGRANICZNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030.....	95
6. PROPOZYCJE MONITORINGU SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030	97
7. ANALIZA WARIANTOWA, DZIAŁANIA MINIMALIZUJĄCE I KOMPENSUJĄCE, REKOMENDACJE.....	99
7.1 ANALIZA ZMIAN STANU ŚRODOWISKA W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030 (WARIANT „ZERO”)	99
7.2 ANALIZA MOŻLIWYCH ROZWIĄZAŃ MINIMALIZUJĄCYCH, KOMPENSUJĄCYCH I ALTERNATYWNYCH, REKOMENDACJE I PROPOZYCJE ZMIAN ZAPISÓW W PROJEKCIE STRATEGII	101
7.2.1 ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ PRZEWIDYWANYCH NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO	101
7.2.2 ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE I REKOMENDACJE	102
8. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM.....	106
9. LITERATURA	109
10. SPIS TABEL, RYSUNKÓW I ZAŁĄCZNIKÓW	110

1. WPROWADZENIE

1.1. Podstawy formalno-prawne opracowania prognozy oddziaływania na środowisko

Obowiązek przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (SOOŚ) do projektu strategii rozwoju województwa wynika z art. 46 ustawy z dnia 03 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Ustawa OOŚ) (Dz.U z 2017 poz. 1405 t.j. z dnia 2017.07.21 ze zm.). Zgodnie z art. 3 ust. 1. ww. Ustawy, sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko jest jednym z elementów procedury SOOŚ, za który odpowiada organ opracowujący projekt dokumentu.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (zwany dalej również projektem SRWD 2030 lub projektem Strategii) jest dokumentem o charakterze strategicznym, określającym cele i priorytety polityki rozwoju regionu. Cechuje go duży stopień ogólności – nie identyfikuje konkretnych działań inwestycyjnych i nie wskazuje możliwych lokalizacji realizacji planowanych działań strategicznych. Ocena takiego dokumentu charakteryzuje się dość dużą subiektywnością, wynikającą z możliwości interpretacyjnych projektowanych zapisów. W Prognozie oddziaływania na środowisko (zwana dalej Prognozą) skoncentrowano się na ocenie potencjalności wystąpienia źródeł zagrożeń dla ochrony i jakości poszczególnych komponentów środowiska oraz na ocenie sposobu uwzględnienia ekorozwoju w projekcie Strategii.

1.2. Cel i zakres Prognozy

Celem Prognozy jest ocena środowiskowych skutków realizacji projektowanego dokumentu oraz zapewnienie właściwego uwzględnienia aspektów środowiskowych w dokumencie Strategii. Prognoza, w szczególności analizuje i określa:

- zgodność projektu Strategii z celami ochrony środowiska określonymi w dokumentach nadrzędnych szczebla unijnego, krajowego i regionalnego;
- w jakim stopniu zapisy projektu Strategii uwzględniają i zapewniają prawidłowe funkcjonowanie środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym zachowanie bioróżnorodności, i nie naruszają zasady zrównoważonego rozwoju;
- w jakim stopniu warunki realizacji projektu Strategii mogą oddziaływać na środowisko;
- czy proponowane w dokumencie rozwiązania w dostateczny sposób chronią przed powstawaniem konfliktów i zagrożeń lub pozwalają na ich łagodzenie;
- przedstawia rekomendacje rozwiązań mających na celu zapobieganie i ograniczanie niekorzystnych oddziaływań na środowisko.

Prognoza do projektu Strategii sporządzona została zgodnie z art.51 ust. 2 i art. 52 ust. 1 i 2 Ustawy OOŚ. Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w Prognozie, zgodnie z art. 53 Ustawy, został uzgodniony z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu (pismo nr WSI.411.26.2018.KM) i Dolnośląskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym (pismo nr ZNS.9022.2.8.2018.DG).

Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w Prognozie pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych, zgodnie z art. 51 ust. 2 i art. 52 ust. 1 i 2 ustawy OOŚ.

Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska uzgodnił zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko ustaleń projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, potwierdzając zgodność Prognozy z treścią całego art. 51 ust. 2 ustawy OOŚ. Zgodnie z pismem RDOŚ:

- 1) Prognoza powinna w szczególności określać, analizować i oceniać: potencjalny wpływ ustaleń projektu na Parki Narodowe, rezerwy przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, OSO Natura 2000, SOO Natura 2000 oraz inne cenne zbiorowiska roślinne mogące występować na terenie planowanych działań.
- 2) Informacje zawarte w prognozie winny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu.
- 3) Prognoza powinna przedstawiać:
  - ocenę projektu z punktu widzenia ochrony środowiska jako całości,
  - analizę zagrożeń oraz skutków, które dla środowiska mogą stanowić zaprojektowane w Strategii zadania,
  - propozycje rozwiązań, które mogą przyczynić się do zmniejszenia, ograniczenia lub eliminacji tych zagrożeń,
  - działania minimalizujące negatywne oddziaływania planowanych działań w odniesieniu do ww. elementów środowiska przyrodniczego
  - na ile zadania zawarte w projekcie pozwolą na zachowanie istniejących wartości środowiska, wzbogacą lub odtworzą obniżone wartości środowiska oraz w jakim stopniu będą potęgować zagrożenia już istniejące.
- 4) Prognoza winna uwzględniać informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już dokumentów powiązanych z przedmiotowym projektem.
- 5) Prognoza powinna zawierać oświadczenie autora o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2 ww. ustawy.
- 6) Sporządzenie streszczenia w języku niespecjalistycznym.

W rezultacie ustalono następujący zakres merytoryczny Prognozy oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030:

- 1) Informacja o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy.
- 2) Informacja o zawartości Strategii.
- 3) Powiązania Strategii z innymi dokumentami strategicznymi.
- 4) Ocena zgodności celów i kierunków ustalonych w projekcie Strategii z celami ochrony środowiska, przyjętymi w międzynarodowych, krajowych i regionalnych dokumentach kształtujących politykę rozwoju zrównoważonego.
- 5) Stan środowiska i problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji Strategii.
- 6) Analiza i ocena charakteru najważniejszych przewidywanych oddziaływań na elementy środowiska.
- 7) Informacja o możliwym oddziaływaniu transgranicznym.
- 8) Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000 oraz integralność tych obszarów.
- 9) Analiza wariantowa i rekomendacje rozwiązań mających na celu zapobieganie i ograniczanie niekorzystnych oddziaływań na środowisko, wynikających z realizacji projektu Strategii, w tym przedstawienie propozycji rozwiązań alternatywnych do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.
- 10) Streszczenie w języku niespecjalistycznym.

1.3. Metody zastosowane przy sporządzaniu prognozy

Podlegający ocenie projekt Strategii formułuje politykę rozwoju województwa, zgodną ze strategiami i programami rządowymi i unijnymi. Projekt Strategii określa cele i kierunki działań strategicznych województwa. Ogólny charakter strategii rozwoju województwa, który z założenia nie określa konkretnych przedsięwzięć

i inwestycji oraz lokalizacji działań, nie pozwala na przeprowadzenie oceny, która wskazywałaby szczegółowy zakres, zasięg i charakter oddziaływań na środowisko.

Informacje zawarte w prognozie, zgodnie z artykułem 52 ust. 1 Ustawy OOŚ, zostały opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy. Zakres analiz przeprowadzony w ramach Prognozy został dostosowany do zawartości i stopnia szczegółowości projektu Strategii.

Informacje dotyczące jakości środowiska i zmian zachodzących w środowisku w czasie pochodzą z danych publikowanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska, dokumentu Prognozy oddziaływania na środowisko projektu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa 2014-2020 oraz z raportów o stanie przestrzeni i środowiska Dolnego Śląska, w tym z Raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego i rozwoju społeczno-gospodarczego województwa dolnośląskiego.

W prognozie przeprowadzono analizę ujęcia europejskich i krajowych celów środowiskowych w polityce rozwoju województwa.

W części Prognozy oceniającej potencjalny wpływ realizacji polityki rozwoju województwa odniesiono się do poszczególnych komponentów środowiska, tj.: różnorodności biologicznej, form ochrony przyrody, wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza atmosferycznego i zmian klimatycznych, klimatu akustycznego, powierzchni ziemi i zasobów kopalin, krajobrazu oraz zabytków, z uwzględnieniem oddziaływań między poszczególnymi elementami środowiska. Poddano analizie spójność celów i kierunków polityki rozwoju województwa w odniesieniu do zidentyfikowanych zagrożeń stanu środowiska.

Wstępnej identyfikacji potencjalnych oddziaływań na środowisko, wynikających z realizacji projektu SRWD 2030 dokonano ze względu na:

1. Charakter potencjalnych oddziaływań: pozytywne, nieistotne, negatywne, zróżnicowane;
2. Istotność oddziaływania na środowisko:
  - oddziaływanie mało istotne,
  - oddziaływanie istotne,
  - oddziaływanie bardzo istotne;
3. Czas trwania oddziaływania:
  - oddziaływania krótkoterminowe (tylko w trakcie wdrażania kierunku),
  - oddziaływania średnioterminowe (na etapie rzeczywistego trwania działań danego kierunku),
  - oddziaływania długoterminowe (występujące również po zakończeniu trwania działań w ramach danego kierunku);
4. Źródło i sposób oddziaływania:
  - oddziaływania bezpośrednie (mające bezpośredni związek pomiędzy założeniem Strategii 2030 a środowiskiem),
  - oddziaływania pośrednie (nie wynikające bezpośrednio z założeń projektu SRWD 2030 ale mogące być następstwem innych działań będących jego efektem),
  - oddziaływania wtórne (wynikające z wpływu oddziaływań bezpośrednich i pośrednich – ale będące skutkiem późniejszych interakcji ze środowiskiem),
  - oddziaływania skumulowane (wynikające z nałożenia się oddziaływań w ramach samej Strategii lub w wyniku nałożenia oddziaływań SRWD z oddziaływaniami pochodzącymi z innych dokumentów).

Biorąc pod uwagę strukturę projektu SRWD 2030, przy ocenie oddziaływania wzięto pod uwagę cele operacyjne i w ich ramach oceniano, jak zaproponowane kierunki strategicznych działań wpłyną na środowisko i czy w sposób właściwy uwzględniają kwestie środowiskowe.

W Prognozie poddano ocenie możliwość wystąpienia oddziaływania skumulowanego. Z uwagi na to, że w projekcie SRWD 2030 nie określa się terminów realizacji poszczególnych działań, określając wyłącznie ramy

czasowe realizacji celów do 2030 roku, możliwa jest wyłącznie przybliżona analiza oddziaływań skumulowanych, określająca potencjalne ryzyko wystąpienia takiego oddziaływania.

Należy podkreślić, że w Prognozie przyjęto, że wszystkie przedsięwzięcia inwestycyjne, realizowane zgodnie z założeniami projektu SRWD 2030 będą spełniać wymagania odnośnie standardów środowiskowych, przy zastosowaniu najlepszych dostępnych technik (BAT).

W celu przeprowadzenia Prognozy ustalone zostały kryteria, które były stosowane podczas oceny oddziaływania celów i kierunków działań określonych w projekcie SRWD 2030 na poszczególne komponenty środowiska, zgodnie z poniższą tabelą.

Tab. 1. Kryteria oceny oddziaływania kierunków działań strategicznych na komponenty środowiska

Komponenty środowiska	Kryteria oceny
Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Zapewnienie właściwego (zrównoważonego) gospodarowania zasobami przyrody ożywionej i różnorodnością biologiczną oraz ochrony walorów przyrodniczych
Lasy	Polepszanie funkcjonalności i zdrowotności lasów zwłaszcza poprzez: powiększanie zasobów leśnych, prowadzenie wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, dążenie do zachowania zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych
Obszary chronione	Zapewnienie spójności oraz stabilizacji systemu obszarów ochronionych, zwłaszcza poprzez ograniczanie szkodliwych oddziaływań na obszary objęte ochroną prawną, w tym obszary Natura 2000
Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przeciwdziałanie zanieczyszczeniu i degradacji powierzchni terenu i gleb, w tym wykorzystywanie i ochrona zasobów glebowych
Przestrzeń	Racjonalna gospodarka przestrzenną w tym planowanie i zagospodarowanie przestrzenne
Surowce naturalne	Zapewnienie ochrony i racjonalnego wykorzystania kopalin oraz wód mineralnych i leczniczych
Dziedzictwo kulturowe	Zapewnienie ochrony zasobów kulturowych
Wody powierzchniowe i podziemne	Zapewnienie dobrej jakości wód podziemnych i powierzchniowych, zwłaszcza poprzez: ograniczanie ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód ze ściekami komunalnymi, przemysłowymi, z rolnictwa
Powietrze	Zapewnienie ochrony i efektywnego gospodarowania zasobami wodnymi
Hałas	Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i szerzenie rozwiązań technologicznych i organizacyjnych wpływających na redukcję emisji zanieczyszczeń powietrza
Ludzie	Ograniczanie emisji hałasu z różnych źródeł i ilości osób narażonych na nadmierny hałas
Krajobraz	Wpływ na zdrowie, warunki i jakość życia
Klimat	Zapewnienie ochrony walorów krajobrazowych
	Zapewnienie ochrony przed zmianami klimatycznymi; dostosowanie do zmian klimatu

Wnioski z przeprowadzonej oceny oddziaływania na środowisko stanowią podstawę do określenia rozwiązań minimalizujących niekorzystne oddziaływanie oraz rozwiązań alternatywnych do tych zawartych w projektowanym dokumencie.

Ostatni punkt Prognozy, dotyczący rekomendacji i propozycji zmian zapisów w projekcie SRWD 2030 został opracowany na podstawie wniosków z analizy spójności i kompleksowości zapisów projektu Strategii w zakresie aspektów środowiskowych, jak również oceny ich należytego uwzględnienia w dokumencie Strategii przy formułowaniu wizji, celów oraz kierunków działań strategicznych. Ze względu na sposób powstawania Prognozy, pozwalający na jednoczesną weryfikację proponowanych w Strategii celów i priorytetów, rekomendacje dotyczą założeń Strategii, które przyczynią się do ograniczenia lub zmiany kierunku trendów negatywnych lub do wzmocnienia trendów pozytywnych. Z uwagi na strategiczny charakter dokumentu, rekomendacje nie odnoszą się do konkretnych działań inwestycyjnych.

Napotkane trudności wynikające z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy

Ze względu na ramowy charakter projektu Strategii i ogólność poszczególnych zapisów, podczas opracowywania Prognozy pojawiły się trudności w szczegółowym scharakteryzowaniu skali, zasięgu i intensywności oddziaływania na środowisko. Podobnie, nieprecyzyjne ustalenia dotyczące terminu i czasu realizacji

poszczególnych działań utrudniły identyfikację i jednoznaczne określenie ryzyka wystąpienia oddziaływania skumulowanego.

Ze względu na przedmiot Prognozy, trudności wynikające z niedostatków techniki, nie miały istotnego wpływu na opracowane wnioski końcowe.

2. INFORMACJA O ZAWARTOŚCI STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030

2.1. Zawartość Strategii rozwoju województwa

Projekt Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego 2030 zawiera:

- 1) Diagnozę prospektywną;
- 2) Scenariusze rozwoju regionu;
- 3) Wizję, misję i cele strategiczne rozwoju regionu;
- 4) Terytorialny wymiar polityki rozwoju;
- 5) Ramy finansowe realizacji strategii;
- 6) System wdrażania strategii;
- 7) Monitoring i ewaluację wdrażania strategii.

W ramach diagnozy prospektywnej przedstawiono ogólną charakterystykę województwa dolnośląskiego oraz scharakteryzowano i dokonano oceny mocnych i słabych stron w obrębie sfer: przyrodniczo-kulturowej, społecznej, strukturalno – przestrzennej oraz gospodarczej. Ponadto, oceniono stan infrastruktury technicznej, systemu komunikacji i dostępności transportowej oraz stan finansów jednostek samorządu terytorialnego. Jako podsumowanie diagnozy zidentyfikowane zostały potencjały i bariery rozwojowe – w podziale na subregiony, stanowiące podstawę do określenia wizji i celów strategicznych rozwoju regionu.

W ramach Strategii określono trzy scenariusze rozwoju subregionów, powiatów, miast i gmin dolnośląskich, bazując na wartości kapitału terytorialnego regionu oraz możliwościach jego wykorzystania, przy uwzględnieniu złożoności uwarunkowań, problemów i zagrożeń oraz szans i możliwości rozwojowych w perspektywie roku 2030.

W projekcie Strategii określono wizję, misję, cel nadrzędny, pięć celów strategicznych, które zostały skonkretyzowane w ramach celów operacyjnych (priorytetów) oraz kierunków działań strategicznych, stanowiących grupy przedsięwzięć – zadań strategicznych.

Terytorialny wymiar polityki rozwoju koncentruje się na wskazaniu na terenie województwa interwencji skierowanej z poziomu krajowego oraz regionalnego. Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 zakłada dwa wymiary terytorialne interwencji publicznej: horyzontalny oraz obszarowy. Wymiar horyzontalny obejmuje działania strategiczne, które realizowane będą na obszarze całego województwa. Wymiar obszarowy obejmuje natomiast działania strategiczne skierowane do konkretnych obszarów województwa – tzw. Obszarów Strategicznej Interwencji (OSI), w których zdiagnozowano koncentrację zjawisk szczególnie istotnych z punktu widzenia realizacji regionalnej polityki rozwoju. Kierunki rozwoju określone w projekcie Strategii są zgodne w wymiarze terytorialnym z założeniami określonymi w projekcie Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

Ramy finansowe realizacji strategii zostały podzielone na dwa okresy obowiązywania: do 2020 roku (z uwagi na realizację programów współfinansowanych ze środków Unii Europejskiej) oraz lata 2021 - 2030. Określono źródła finansowania polityki rozwoju Dolnego Śląska w okresie do 2020 roku oraz utrudnienia związane z planowaniem nakładów finansowych na realizację polityki rozwoju regionu po roku 2020.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 przedstawia system wdrażania dokumentu, w tym 8 zasad jakie powinny być stosowane w celu efektywnej realizacji jej założeń. Zasady te dotyczą

- zrównoważonego rozwoju,
- gospodarki obiegu zamkniętego,

- wykorzystania najlepszych dostępnych technologii w szczególności technologii cyfrowych,
- równości szans i niedyskryminacji,
- selektywności podejścia (koncentracja, poszukiwanie nisz, sektory),
- podejścia zintegrowanego i zróżnicowanego terytorialnie,
- współpracy i partnerstwa,
- rozwoju świadomego demograficznie.

Projekt Strategii opisuje programowanie rozwoju oraz polityki jako zadania publiczne. Wskazuje obszary kompetencji prawnych, wyróżniając obszary pozostające w kompetencjach Samorządu Województwa Dolnośląskiego oraz obszary w kompetencjach innych, wskazanych w dokumencie podmiotów.

Sformułowana strategia obejmuje swym zakresem kierunki działań strategicznych wynikające z polityki inter- i intraregionalnej. Strategia rozwoju regionu nie jest jednak w stanie zastąpić strategicznych programów rozwoju poszczególnych dolnośląskich gmin i powiatów. Wynika to w szczególności z wyraźnej odmienności zakresu zadań i kompetencji przypisanych z jednej strony samorządowym władzom województwa, a z drugiej - władzom gminnym i powiatowym.

System monitoringu i ewaluacji Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego stanowi narzędzie zarządzania, które umożliwi planowanie, alokację środków, okresową ocenę i dostosowanie podejmowanych działań, zgodnie ze zmieniającymi się warunkami społeczno – gospodarczymi i określonymi potrzebami na podstawie zestandaryzowanej i powtarzalnej metodyki. Zakres tematyczny monitoringu i ewaluacji Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego do 2030 roku określają cele strategiczne oraz cele operacyjne. Opisany został przebieg raportowania oraz monitorowania rozwoju społeczno – gospodarczego województwa dolnośląskiego. Projekt Strategii przedstawia założenia instytucjonalne dla różnych podmiotów, w tym dla Zarządu Województwa Dolnośląskiego, Komitetu Koordynującego ds. SRWD, Regionalnego Forum Terytorialnego oraz Instytutu Rozwoju Terytorialnego. Określono również instrumenty monitoringu oraz macierz wskaźników monitorujących realizację Strategii.

2.2. Cele Strategii rozwoju województwa

Projekt Strategii rozwoju województwa dolnośląskiego 2030 określa wizję rozwoju regionu, która brzmi: „Dolny Śląsk 2030 regionem równomiernego rozwoju, regionem przyjaznym, nowoczesnym i konkurencyjnym” oraz misję: „Otwarcie na siebie - otwarcie na świat:

- wyrównywanie szans rozwojowych,
- wzrost aktywności mieszkańców regionu,
- wieloaspektowa (społeczna, gospodarcza, przestrzenna) integracja,
- partycypacyjne zarządzanie regionem”.

Dla celu nadrzędnego, który zdefiniowano jako: „Harmonijny rozwój regionu i wysoka jakość życia dolnośląskiej społeczności” określono pięć celów strategicznych. Konkretyzacja celów strategicznych następuje poprzez cele operacyjne (priorytety) oraz kierunki działań strategicznych.

Cel strategiczny nr 1 - Efektywne wykorzystanie gospodarczego potencjału regionu

Cele operacyjne:

- 1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów
- 1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki
- 1.3. Wzmacnianie innowacyjności regionu
- 1.4. Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich

Cel strategiczny nr 2 - Poprawa jakości i dostępności usług publicznych

Cele operacyjne:

- 2.1. Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej
- 2.2. Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych
- 2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych

Cel strategiczny nr 3 - Wzmocnienie regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego

Cele operacyjne:

- 3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich
- 3.2. Wzrost społecznej integracji
- 3.3. Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy
- 3.4. Poprawa efektywności kształcenia
- 3.5. Regionalna polityka wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami
- 3.6. Kształtowanie postaw prozdrowotnych i prosportowych

Cel strategiczny nr 4 - Odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego

Cele operacyjne:

- 4.1. Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska
- 4.2. Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska
- 4.3. Ochrona przed klęskami żywiołowymi
- 4.4. Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego
- 4.5. Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego
- 4.6. Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym

Cel strategiczny nr 5 - Wzmocnienie przestrzennej spójności regionu

Cele operacyjne:

- 5.1. Rozwój regionalnej sieci transportowej
- 5.2. Wzrost dostępności regionalnej infrastruktury informacyjnej o wysokich standardach funkcjonalno-użytkowych
- 5.3. Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej

2.3. Powiązania Strategii rozwoju województwa z innymi dokumentami strategicznymi.

W Prognozie przedstawione zostały powiązania projektu SRWD 2030 z dokumentami wspólnotowymi oraz dokumentami szczebla krajowego i regionalnego, uwzględniając przede wszystkim te, z którymi Projekt Strategii posiada powiązania bezpośrednie lub znaczące.

Dokumenty wspólnotowe

Traktat Lizboński, podpisany w Lizbonie dnia 13 grudnia 2007 r.

Obowiązuje od 1 grudnia 2009 r, w Polsce opublikowany 2 grudnia 2009 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 203, poz. 1569).

Traktat z Lizbony zmienia Traktat o Unii Europejskiej i ustanawia Wspólnotę Europejską. Stanowi międzynarodową umowę, przyznającą krajom członkowskim kompetencje do osiągnięcia celów wspólnotowych. Odnosi się do wszystkich sektorów polityki Unii Europejskiej, wyraża solidarność energetyczną Unii oraz konieczność dostosowania do zmian klimatycznych.

Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Komunikat Komisji Europejskiej z dnia 3 marca 2010 r.

U podstaw dokumentu *Europa 2020* leżą trzy priorytety: 1) rozwój inteligentny, w tym rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacji; 2) zrównoważony rozwój jako wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej; 3) rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu – wspieranie gospodarki charakteryzującej się wysokim poziomem zatrudnienia i zapewniającej spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 w ramach wszystkich pięciu celów strategicznych uwzględnia założenia i trendy europejskie określone w obu ww. dokumentach. Odnosi się m.in. do kwestii bezpieczeństwa energetycznego, wspierania włączenia społecznego, zrównoważonego rozwoju i endogenicznego wykorzystania potencjału gospodarczego regionu.

Dokumenty szczebla krajowego

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)

M.P.2017.260 | uchwała z dnia 14 lutego 2017 r.

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju jest aktualizacją średniookresowej strategii rozwoju kraju. Określa wizję strategiczną, zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym do 2020 r. oraz w perspektywie do 2030 r. Głównym celem Strategii jest stworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski, przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Odbywać się to będzie poprzez skoncentrowanie działań o charakterze prawnym, instytucjonalnym i inwestycyjnym na trzech celach: trwały wzrost gospodarczy oparty o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną; rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony; skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, poprzez zdefiniowane cele strategiczne i operacyjne jest spójny z celami określonymi w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju 2030

M.P.2013.121 z dnia 2013.03.01

Określa główne trendy, wyzwania i scenariusze zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego i przestrzennego Polski. Rozwój kraju pod szyldem „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności” ma opierać się o zasadę solidarności pokoleniowej, terytorialnej oraz innowacyjnej. Wyszczególniono problem rozwoju energetyki (w tym zobowiązania ograniczenia emisji CO₂, poprawy efektywności energetycznej, zwiększenia wykorzystania odnawialnych źródeł energii) czy pogłębienia się wielokierunkowej presji na środowisko, m.in. związanej z rozbudową infrastruktury liniowej oraz budownictwem. W odniesieniu do ochrony i poprawy stanu środowiska podkreślono potrzebę poprawy warunków środowiskowych i uniknięcia ryzyka związanego ze zmianami klimatu. W projekcie Strategii przewiduje się stworzenie systemu zachęt przyspieszających rozwój zielonej gospodarki opartej na efektywnym korzystaniu z zasobów naturalnych, w tym wdrożenie kompleksowego programu rozwoju innowacyjnych technologii środowiskowych, wspierania działań na rzecz ochrony powietrza, czystości i dostępności wód, gospodarowania odpadami oraz zachowanie zasobów przyrodniczych i geologicznych kraju dla przyszłych pokoleń.

Cele strategiczne określone w projekcie Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 są spójne z założeniami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Projekt SRWD 2030 proponuje m.in. wzmocnienie innowacyjności oraz wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów i ukierunkowuje działania na wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności oraz regionu i jego marki. Ma na celu rozwój oraz rewitalizację obszarów miejskich i wiejskich oraz odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochronę walorów środowiska naturalnego.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030

M.P.2012.252 z dnia 2012.04.27

KPZK 2030 zawiera wizję zagospodarowania przestrzennego kraju. Cel strategiczny został określony jako „efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej terytorialnie zróżnicowanych potencjałów rozwojowych dla osiągania ogólnych celów rozwojowych – konkurencyjności, zatrudnienia, sprawności funkcjonowania państwa oraz spójności w wymiarze społecznym, gospodarczym i terytorialnym w horyzoncie długookresowym.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 podchodzi w sposób zintegrowany do określania kierunków rozwoju województwa. Dokument jest zgodny w wymiarze terytorialnym z projektem Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego. Projekt Strategii 2030 zakłada dwa wymiary terytorialne interwencji publicznej: horyzontalny, obejmujący cały obszar województwa oraz obszarowy, obejmujący działania ukierunkowane terytorialnie – skierowane do konkretnych obszarów województwa.

Polityka energetyczna Polski do 2030 roku

Załącznik do uchwały nr 202/2009 Rady Ministrów z dnia 10 listopada 2009 r. M.P.2010.2.11 z dnia 2010.01.14

Dokument odpowiada na najważniejsze wyzwania stojące przed polską energetyką, zarówno w perspektywie krótkoterminowej, jak i w perspektywie do 2030 roku. Podstawowymi kierunkami polskiej polityki energetycznej są: poprawa efektywności energetycznej; wzrost bezpieczeństwa dostaw paliw i energii; dywersyfikacja struktury wytwarzania energii elektrycznej poprzez wprowadzenie energetyki jądrowej; rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw; rozwój konkurencyjnych rynków paliw i energii oraz ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.

Aby zwiększyć sprawność wytwarzania i wykorzystywania energii, projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 wyznacza kierunki bezpośrednio koncentrujące się na kwestiach energetycznych, tj. wspieraniu rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej, stymulowaniu prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją ze źródeł odnawialnych oraz wspieraniu działań na rzecz poprawy efektywności energetycznej czy pośrednio – poprzez wzmacnianie innowacyjności regionu. Proponuje również wspieranie i rozwój sieciowych systemów energetycznych w celu zwiększenia sprawności wytwarzania energii.

Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, perspektywa do 2020 r.

M.P.2014.469 z dnia 2014.06.16

Strategia należy do najważniejszych strategii zintegrowanych i odpowiada za rozwój gospodarczy oraz ochronę środowiska w Polsce. Celem głównym Strategii Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę. BEIŚ określa trzy główne cele: zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska; zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię, poprawa stanu środowiska.

Zrealizowanie celów powyższego dokumentu przejawia się w projekcie SRWD 2030 poprzez zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów środowiska, w szczególności surowców naturalnych, wsparcie rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej, poprawę efektywności energetycznej oraz stymulowanie prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych.

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa na lata 2012 – 2020

M.P.2012.839 z dnia 2012.11.09

Celem dokumentu jest ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich oraz ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu. W Strategii skoncentrowano się również na zagadnieniach racjonalnego użytkowania oraz ochrony wód i gleb oraz promocji dobrych praktyk rolniczych. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Wsi, Rolnictwa i Rybactwa określa pięć celów szczegółowych: 1) wzrost jakości kapitału ludzkiego i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich, 2) poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa

ich dostępności przestrzennej, 3) bezpieczeństwo żywnościowe, 4) wzrost konkurencyjności sektora rolno-spożywczego, 5) ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich.

W celu poprawy jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywnego wykorzystania ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 wyznacza cel operacyjny poświęcony wspieraniu rozwoju oraz rewitalizacji obszarów wiejskich, w ramach którego planuje się wspieranie działań na rzecz rewitalizacji zabytkowych zespołów urbanistycznych i najcenniejszych obiektów architektury. Aby spełnić pozostałe cele niniejszego dokumentu, projekt SRWD 2030 określa kierunki m.in.: wspieranie działań w zakresie efektywnej gospodarki odpadami oraz zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych oraz rozwój lokalnych rynków żywności i wzrost konkurencyjności sektora rolno – spożywczego (w oparciu o żywność wysokiej jakości).

Strategia Rozwoju Transportu do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku)

M.P.2013.75 z dnia 2013.02.14

Strategia przedstawia kierunki rozwoju zrównoważonego i przyjaznego użytkownikowi systemu transportowego. Głównym celem Strategii jest zwiększenie dostępności transportowej, poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu i efektywności sektora transportowego. Dokument uwzględnia konieczność ograniczenia negatywnego wpływu transportu na środowisko. Wskazuje na modernizację infrastruktury i taboru przy zastosowaniu nowoczesnych technologii.

Aby zwiększyć dostępność terytorialną oraz poprawić bezpieczeństwo uczestników ruchu i efektywność sektora transportowego projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 podporządkowuje jeden z celów strategicznych wzmocnieniu przestrzennej spójności regionu.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie

M.P.2011.36.423 z dnia 2011.05.20

Jest to kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny stanowiący podstawę do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim. Celem dokumentu jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym. Zakłada skierowanie dodatkowego wsparcia na przeciwdziałanie marginalizacji najsłabiej rozwijających się obszarów.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, poprzez terytorialne ukierunkowanie wsparcia społecznego i gospodarczego, wyrażonego w poszczególnych celach strategicznych pozostaje w zgodzie z założeniami KSRR.

Strategia Innowacyjności i Efektywności Gospodarki Dynamiczna Polska 2020

M.P.2013.73 z dnia 2013.02.13

Strategia Dynamiczna Polska 2020 zakłada dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki, stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy, wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców oraz wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki. Głównym celem dokumentu jest stworzenie wysoce konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i współpracy przedsiębiorstw, administracji i nauki.

Projekt SRWD 2030 odnosi się do powyższych założeń w szczególności poprzez cel strategiczny dotyczący efektywnego wykorzystania gospodarczego potencjału regionu, w ramach którego wspiera działania na rzecz konkurencyjności i innowacyjności regionu oraz cel poświęcony odpowiedzialnemu wykorzystaniu zasobów i ochrony walorów środowiska naturalnego.

**Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 z dnia 18.06.2013
M.P.2013.640 z dnia 2013.08.07**

Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 jest wydobywanie potencjałów, zwiększających udział ludności w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia. Poza celem głównym wyznaczono pięć celów szczegółowych poświęconych wzrostowi zatrudnienia, wydłużeniu aktywności zawodowej, poprawie sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz podniesieniu efektywności opieki zdrowotnej oraz kompetencji i kwalifikacji obywateli.

Z powyższymi celami powiązane są kierunki projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, określone w ramach celów strategicznych dotyczących poprawy jakości i dostępności usług publicznych oraz wzmocnienia regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego.

**Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2020
M.P.2013.378 z dnia 2013.05.**

Celem Strategii jest wspieranie rozwoju społeczeństwa, w którym obywatele angażują się we współdziałanie na rzecz dobra publicznego, mają dostęp do wiarygodnej i rzetelnej informacji o sprawach publicznych, a także niezbędne kompetencje, dzięki czemu mogą racjonalnie, w oparciu o fakty, włączać się w debatę publiczną i brać czynny udział w podejmowaniu decyzji ich dotyczących.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 w odpowiedzi na cele, proponuje ukierunkowanie na rozwój i doskonalenie usług publicznych. W ramach celów dotyczących bezpośrednio społeczeństwa sformułowano cele jakimi są: kształtowanie postaw obywatelskich czy wzrost społecznej integracji. Kolejnymi celami są doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy, a także poprawa efektywności kształcenia. Strategia zakłada również regionalną politykę wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, jak i kształtowanie postaw prozdrowotnych i prosportowych.

**Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry. Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. (poz. 1938)
Dz.U. 2016.1938 z dnia 1 grudnia 2016**

Celem dokumentu jest wstępna ocena ryzyka powodziowego na obszarze dorzecza Odry a następnie opracowanie map zagrożenia powodziowego (MZP) oraz map ryzyka powodziowego (MRP). Plan zarządzania ryzykiem powodziowym zawiera listę działań nietechnicznych, technicznych i instrumentów wspomagających służących zredukowaniu liczby osób narażonych na niebezpieczeństwo powodzi – docelowo do zera. Poziom zagrożenia powodziowego, wynikający z wyznaczenia obszarów przedstawionych na MZP i MRP, należy uwzględniać w wojewódzkich i lokalnych dokumentach dotyczących planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym - zgodnie z art. 326 ust. 1 w zw. z art. 315 pkt 1-3 ustawy Prawo wodne, w Strategii Rozwoju Województwa.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 uwzględnia konieczność ochrony obszaru województwa przed skutkami klęsk żywiołowych, w tym wskazuje na konieczność właściwego zagospodarowania przestrzennego terenów zagrożonych powodziami.

**Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry. Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. (poz. 1967)
Dz.U. 2016.1967 z dnia 6 grudnia 2016**

Plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza są jednym z dokumentów planistycznych w gospodarowaniu wodami i stanowią podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w przyszłości. Planowanie w gospodarowaniu wodami ma zapewnić osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów zależnych od wody, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód, zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji i energii mogących negatywnie oddziaływać na wody oraz poprawę ochrony przeciwpowodziowej.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 uwzględnia konieczność ochrony zasobów wodnych województwa poprzez wspieranie działań na rzecz racjonalnej gospodarki zasobami wód powierzchniowych i podziemnych, w tym zapewnienia odpowiedniej jakości wód.

Dokumenty szczebla regionalnego

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego. Perspektywa 2020.

Załącznik nr 1 do Uchwały Nr XLVIII/1622/2014 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27 marca 2014 r.

Plan stanowi politykę rozwoju przestrzennego województwa dolnośląskiego, która jest podstawą do podejmowania i koordynacji działań o charakterze przestrzennym, realizowanych przez samorząd województwa. Dokumentem nadrzędnym, stanowiącym podstawę sformułowania tej polityki jest Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego, wyznaczająca wizję i cele rozwoju.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 jest zgodny w wymiarze terytorialnym z przyjętymi kierunkami rozwoju określonymi w Planie Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego.

Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do roku 2021.

POŚ stwarza warunki niezbędne do realizacji ochrony środowiska zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju poprzez określone priorytety i kierunki działań. Program jest spójny z celami strategicznymi województwa dolnośląskiego, określonymi w projekcie SRWD 2030.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych Środkowej Odry, Izery, Metuje, Łaby i Ostrożnicy (Upa), Orlicy i Morawy". w ramach zadania „Przeprowadzenie aktualizacji dla zadania pn.: projekt Planu przeciwdziałania skutkom suszy na obszarze działania RZGW we Wrocławiu wraz z procedurą strategicznej oceny oddziaływania na środowisko". Praca wykonana na zlecenie Regionalnego Zarządu Gospodarki Wodnej we Wrocławiu, Warszawa, sierpień 2017.

Celem opracowania dokumentu jest zidentyfikowanie obszarów najbardziej narażonych na wystąpienie zjawiska suszy, wskazanie rodzaju zagrożeń oraz wypracowanie metod przeciwdziałania jego skutkom na obszarze regionów administrowanych przez Państwowe Gospodarstwo Wodne Wody Polskie (RZGW we Wrocławiu).

Analizowany w Prognozie projekt SRWD 2030 uwzględnia konieczność ochrony obszaru województwa przed skutkami klęsk żywiołowych, w tym wskazuje na konieczność właściwego zagospodarowania przestrzennego terenów zagrożonych suszami.

2.4. Zakres uwzględnienia informacji zawartych w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już dokumentów, powiązanych z dokumentem projektowanym

Dokumenty publiczne o charakterze strategii, planów lub programów, które zostały sporządzone wcześniej, a które powiązane są z projektem SRWD 2030, posiadają prognozy oddziaływania na środowisko.

Najbardziej istotne dla sporządzenia niniejszej prognozy oddziaływania na środowisko są prognozy wykonane dla dokumentów rangi wojewódzkiej:

- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego. Perspektywa 2020 (ECOPLAN – Ryszard Kowalczyk, Opole, kwiecień 2013 r.)
- Prognoza oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (ECOPLAN – Ryszard Kowalczyk, Wrocław - Opole, styczeń 2013r.)

- Prognoza oddziaływania na środowisko Wojewódzkiego Programu Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 r. (BBF Sp. z o.o., Wrocław 2014)
- Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Wojewódzkiego Planu Gospodarki Odpadami Województwa Dolnośląskiego na lata 2016-2022 (Atmoterm S.A., Wrocław, 2016r.)

Z punktu widzenia powiązań pomiędzy dokumentami regionalnymi, które kształtują wizję rozwoju regionu oraz zawierają odniesienia terytorialne, najbardziej komplementarną ocenę stanu środowiska zawiera Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego. Perspektywa 2020 z 2014 r. Ocena ta została zaktualizowana o dane zawarte w publikacjach Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, dane publikowane przez Regionalną Dyрекcję Ochrony Środowiska we Wrocławiu, Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego i rozwoju społeczno-gospodarczym województwa dolnośląskiego oraz opracowanie „Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego” sporządzone na potrzeby trwającej aktualizacji planu zagospodarowania przestrzennego województwa dolnośląskiego (IRT, Grudzień 2017) i stanowiła podstawę do dokonania oceny stanu środowiska w niniejszej prognozie.

Przy ocenie oddziaływań na środowisko kierunków działań zawartych w projekcie Strategii wykorzystano wyniki wszystkich wymienionych ocen oddziaływania na środowisko, ze szczególnym uwzględnieniem Prognozy oddziaływania na środowisko projektu zmiany Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego. Perspektywa 2020 oraz dokumentów związanych z obecnie trwającą aktualizacją Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa, wychodząc z założenia, że zidentyfikowane w niej oddziaływania są tożsame z oddziaływaniami dla Planu województwa. Wynika to z faktu, iż obydwa dokumenty mają charakter wzajemnie uzupełniających się dokumentów o charakterze strategicznym, szczególnie istotnych z punktu widzenia rozwoju regionalnego, zagospodarowania przestrzennego i ochrony środowiska.

2.5. Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym oraz sposoby ich uwzględniania w projekcie Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego

Tab. 2 Analiza spójności celów ochrony środowiska z założeniami projektu SRWD 2030

Istotne cele środowiskowe wynikające z dokumentów rangi międzynarodowej i krajowej	Cele operacyjne i kierunki działań strategicznych określone w projekcie SRWD 2030
DOKUMENTY MIĘDZYNARODOWE	
<p>KONWENCJA O RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ, SPORZĄDZONA W RIO DE JANEIRO z dnia 09.05.1992 r.</p> <p>Ochrona różnorodności biologicznej, zrównoważone użytkowanie jej elementów oraz uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystywania zasobów genetycznych, w tym przez odpowiedni dostęp do zasobów genetycznych i odpowiedni transfer właściwych technologii, z uwzględnieniem wszystkich praw do tych zasobów i technologii, a także odpowiednie finansowanie.</p>	<p>Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (1.4.1) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich (1.4.2) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich (1.4.3) <p>Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i wydobywczych (4.1.3) <p>Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych (4.2.1) <p>Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodziami i suszami (4.3.3) <p>Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego (4.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stymulowanie prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych (4.4.2) <p>Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych (4.6.1) - Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing” (4.6.2)
<p>KONWENCJA O OCHRONIE DZIKIEJ FAUNY I FLORY EUROPEJSKIEJ ORAZ ICH SIEDLISK NATURALNYCH, SPORZĄDZONA W BERNIE dnia 19 września 1996 r.</p> <p>Zachowanie dzikiej fauny i flory, która odgrywa pierwszorzędą rolę w utrzymaniu równowagi biologicznej, która stanowi naturalne dziedzictwo o wartości przyrodniczej, estetycznej, naukowej, kulturowej, rekreacyjnej, gospodarczej.</p>	<p>Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (1.4.1) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich (1.4.2) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich (1.4.3) <p>Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych (4.2.1) - Prowadzenie działań na rzecz efektywnej ochrony wartości krajobrazu (4.2.3) <p>Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodziami i suszami (4.3.3)

<p>EUROPEJSKA KONWENCJA KRAJOBRAZOWA SPORZĄDZONA WE FLORENCJI dnia 20 października 2000 r.</p> <p>Promowanie ochrony, gospodarki i planowania krajobrazu oraz organizowanie współpracy europejskiej w tym zakresie, opartej na wymianie doświadczeń, specjalistów i tworzeniu dobrej praktyki krajobrazowej.</p>	<p>Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (1.4.1) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich (1.4.2) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich (1.4.3) - Wspieranie działań na rzecz rewitalizacji zabytkowych zespołów urbanistycznych i najcenniejszych obiektów architektury (1.4.4) <p>Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prowadzenie działań na rzecz efektywnej ochrony wartości krajobrazu (4.2.3) <p>Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego (4.5)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie przedsięwzięć służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego w regionie (4.5.1) - Wspieranie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego i jego promocji (4.5.2)
<p>KONWENCJA W SPRAWIE OCHRONY ŚWIATOWEGO DZIEDZICTWA KULTURALNEGO I NATURALNEGO z 16 listopada 1972 r.</p> <p>Ochrona dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego o wyjątkowej, powszechnej wartości, m.in. przez nadawanie międzynarodowego statusu ochrony, poprzez wpisani na listę dziedzictwa światowego.</p>	<p>Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie działań na rzecz rewitalizacji zabytkowych zespołów urbanistycznych i najcenniejszych obiektów architektury (1.4.4) <p>Kształtowanie postaw obywatelskich (3.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Popularyzacja wiedzy o regionie i wzmocnienie tożsamości jego mieszkańców (3.1.2) <p>Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działania w zakresie zwalczania źródeł niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach. (4.1.1) - Wspieranie edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby lokalne (infrastrukturalne, przyrodnicze i kulturowe) (4.1.2) - Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i wydobywczych. (4.1.3)
<p>RAMOWA KONWENCJA NARODÓW ZJEDNOCZONYCH W SPRAWIE ZMIAN KLIMATU, SPORZĄDZONA W NOWYM JORKU dnia 9 maja 1992 r.</p> <p>Ustabilizowanie koncentracji gazów cieplarnianych w atmosferze na poziomie, który zapobiegłby niebezpiecznej, antropogenicznej ingerencji w system klimatyczny.</p>	<p>Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działania w zakresie zwalczania źródeł niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach (4.1.1) - Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i wydobywczych (4.1.3) <p>Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Realizacja działań służących minimalizacji zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych i awarii przemysłowych (4.3.2) <p>Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego (4.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stymulowanie prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych. (4.4.2) - Podejmowanie działań na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania. (4.4.3) <p>Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych. (4.6.1) - Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing”. (4.6.2)
<p>PRZEKSZTAŁCAMY NASZ ŚWIAT: AGENDA NA RZECZ ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU 2030; REZOLUCJA</p>	<p>Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej (2.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie działań zwiększających dostępność do źródeł wody oraz infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków <p>Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1)</p>

<p>PRZYJĘTA PRZEZ ZGROMADZENIE OGÓLNE ONZ w dniu 25.09.2015 r.</p> <p>Zapewnienie wszystkim ludziom dostępu do wody i warunków sanitarnych poprzez zrównoważoną gospodarkę zasobami wodnymi, podjęcie pilnych działań w celu przeciwdziałania zmianom klimatu i ich skutkom, ochrona oceanów, mórz i zasobów morskich oraz wykorzystywanie ich w sposób zrównoważony, ochrona, przywracanie oraz promowanie zrównoważonego użytkowania ekosystemów lądowych, zrównoważone gospodarowanie lasami, zwalczanie pustynnienia, powstrzymywanie i odwracanie procesu degradacji gleby oraz powstrzymywanie utraty różnorodności biologicznej.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i powydobywczych (4.1.3) Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2) - Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych (4.2.1) - Wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wód termalnych i leczniczych w regionie (4.2.2) Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3) - Wspieranie rozwoju systemu małej retencji wodnej w regionie (poprawa stanu technicznego i skuteczności zbiorników małej retencji (4.3.1) - Realizacja działań służących minimalizacji zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych i awarii przemysłowych (4.3.2) - Właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodziami i suszami (4.3.3) Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego (4.4) - Wsparcie rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej. (4.4.1) - Stymulowanie prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych. (4.4.2) - Podejmowanie działań na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania. (4.4.3) Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6) - Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych. (4.6.1) - Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing”. (4.6.2)
<p>Art. 191 ust 1 TRAKTATU O FUNKCJONOWANIU UNII EUROPEJSKIEJ (TFUE)</p> <p>Zachowanie, ochrona i poprawa jakości środowiska, ochrona zdrowia ludzkiego, ostrożne i racjonalne wykorzystywanie zasobów naturalnych, promowanie na płaszczyźnie międzynarodowej środków zmierzających do rozwiązywania regionalnych lub światowych problemów w dziedzinie środowiska, w szczególności zwalczania zmian klimatu.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4) - Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (1.4.1) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich (1.4.2) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich (1.4.3) Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej (2.1) - Wspieranie działań zwiększających dostępność do źródeł wody oraz infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków (2.1.1) Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury społecznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych (2.2) - Wspieranie inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną (2.2.1) Rozwój i doskonalenie usług publicznych (2.3) - Podejmowanie działań dla poprawy dostępności i podniesienia jakości świadczeń zdrowotnych oraz na rzecz ograniczenia zachorowalności mieszkańców regionu (2.3.3) Kształtowanie postaw obywatelskich (3.1) - Popularyzacja wiedzy o regionie i wzmocnienie tożsamości jego mieszkańców (3.1.2) Kształtowanie postaw prozdrowotnych i prosportowych (3.6) - Wspieranie działań na rzecz kształtowania postaw prozdrowotnych (3.6.3) Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1) - Działania w zakresie zwalczania źródeł niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach (4.1.1)

	<ul style="list-style-type: none"> - Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i powydobywczych (4.1.3) Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2) - Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych (4.2.1) - Wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wód termalnych i leczniczych w regionie (4.2.2) Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3) - Wspieranie rozwoju systemu małej retencji wodnej w regionie (poprawa stanu technicznego i skuteczności zbiorników małej retencji) (4.3.1) - Realizacja działań służących minimalizacji zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych i awarii przemysłowych (4.3.2) - Właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodziami i suszami (4.3.3) - Doskonalenie metod szkolenia służb i innych podmiotów ratowniczych oraz poprawa ich wyposażenia w sprzęt ratowniczy (4.3.4) Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego (4.4) - Wsparcie rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej. (4.4.1) - Stymulowanie prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych (4.4.2) - Podejmowanie działań na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania (4.4.3) Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6) - Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych. (4.6.1) - Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing”. (4.6.2) - Rozwój modeli biznesowych wspierających rozbudowane systemy serwisowania i napraw produktów. (4.6.3)
<p>STRATEGIA UE W ZAKRESIE PRZYSTOSOWANIA SIĘ DO ZMIANY KLIMATU 16.04.2013 r. (COM(2013) 216.</p> <p>Zwiększenie odporności Europy na zmiany klimatu, co oznacza zwiększenie gotowości i zdolności do reagowania na skutki zmiany klimatu na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym i unijnym, opracowanie spójnego podejścia i poprawę koordynacji.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1.) - Działania w zakresie zwalczania źródeł niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach (4.1.1.) - Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i powydobywczych (4.1.3.) Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3.) - Realizacja działań służących minimalizacji zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych i awarii przemysłowych (4.3.2.) Rozwój regionalnej sieci transportowej (5.1.) - Wsparcie działań na rzecz zwiększenia efektywności transportu w ujęciu proekologicznym (elektromobilność) (5.1.8.) Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6) - Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych. (4.6.1) - Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing”. (4.6.2) - Rozwój modeli biznesowych wspierających rozbudowane systemy serwisowania i napraw produktów. (4.6.3)

EUROPA 2020. STRATEGIA NA RZECZ INTELIGENTNEGO I ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU SPRZYJAJĄCEGO WŁĄCZENIU SPOŁECZNEMU (Komunikat Komisji Europejskiej z dnia 3 marca 2010 r.)

Rozwój zrównoważony: wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej (2.1)

- Wspieranie działań zwiększających dostępność do źródeł wody oraz infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków. (2.1.1)
- Wspieranie działań w zakresie efektywnej gospodarki odpadami. (2.1.3)

Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego (4.4)

- Podejmowanie działań na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania. (4.4.3)

Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6)

- Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych. (4.6.1)
- Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing”. (4.6.2)
- Rozwój modeli biznesowych wspierających rozbudowane systemy serwisowania i napraw produktów. (4.6.3)
- Edukacja społeczna na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym (kampanie społeczne, kampanie świadomościowe). (4.6.4)

DOKUMENTY KRAJOWE

STRATEGIA NA RZECZ ODPOWIEDZIALNEGO ROZWOJU

Rozwinięcie własnego potencjału krajowego dla odpowiedzialnego rozwoju Polski i podniesienia jakości życia mieszkańców. Strategia określa nowy model rozwoju - suwerenną wizję strategiczną, zasady, cele i priorytety rozwoju kraju w wymiarze gospodarczym, społecznym i przestrzennym w perspektywie roku 2020 i 2030.

Cel szczegółowy I – Trwały wzrost gospodarczy oparty na dotychczasowych i nowych przewagach
Obszary: Reindustrializacja, Rozwój innowacyjnych firm, Małe i średnie przedsiębiorstwa, Kapitał dla rozwoju, Ekspansja zagraniczna

Cel II – Rozwój społecznie i terytorialnie wrażliwy
Obszary: Spójność społeczna, Rozwój zrównoważony terytorialnie

Cel III - Skuteczne państwo i instytucje gospodarcze służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarstwu

Obszary: Prawo w służbie obywatela i gospodarki, Instytucje publiczne oraz prorozwojowe instytucje

Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4.)

- Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych.(1.4.1.)
- Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich.(1.4.2.)
- Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich. (1.4.3.)
- Wspieranie działań na rzecz rewitalizacji zabytkowych zespołów urbanistycznych i najcenniejszych obiektów architektury. (1.4.4.)
- Programowanie i realizacja prac urządzeniowo-rolnych, działania na rzecz scalania gruntów rolnych oraz melioracji.(1.4.5.)

Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury społecznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych (2.2.)

- Wspieranie inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną.(2.2.1.)
- Zapewnienie opieki dziennej oraz edukacji dzieciom poprzez wsparcie budowy/ rozbudowy żłobków i przedszkoli.(2.2.2.)
- Rozwój i dostosowanie infrastruktury społecznej do uwarunkowań społeczno-demograficznych, w szczególności do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, słabszych i starszych. (2.2.3.)

Rozwój i doskonalenie usług publicznych (2.3.)

- Podejmowanie działań w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa osobistego i publicznego.(2.3.1.)
- Podejmowanie działań służących poprawie sprawności obsługi społeczeństwa przez instytucje administracji publicznej, w tym e-usług publicznych.(2.3.2.)
- Podejmowanie działań dla poprawy dostępności i podniesienia jakości świadczeń zdrowotnych oraz na rzecz ograniczenia zachorowalności mieszkańców regionu.(2.3.3.)
- Podejmowanie działań na rzecz upowszechniania i poprawy dostępności do kultury.(2.3.4.)
- Zwiększenie dostępności do usług publicznych wyższego rzędu w ośrodkach ponadlokalnych. (2.3.5.)
- Podejmowanie działań służących poprawie jakości usług publicznego transportu zbiorowego.(2.3.6.)
- Współpraca jednostek samorządu terytorialnego dla efektywnej realizacji usług publicznych.(2.3.7.)

gospodarcze, System zarządzania procesami rozwojowymi, E-państw.

Kształtowanie postaw obywatelskich (3.1.)

- Wielodziałowy regionalny budżet obywatelski.(3.1.1.)
- Popularyzacja wiedzy o regionie i wzmocnienie tożsamości jego mieszkańców.(3.1.2.)
- Podnoszenie kompetencji interkulturowych.(3.1.3.)

Wzrost społecznej integracji (3.2.)

- Rozwój infrastruktury służącej integracji społecznej i zawodowej.(3.2.1.)
- Wsparcie działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. (3.2.2.)
- Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia udziału i roli kobiet na rynku pracy oraz w życiu publicznym.(3.2.3.)
- Wsparcie działań na rzecz rozwijania sieci mieszkań chronionych i wspomaganych.(3.2.4.)
- Wspieranie ekonomii społecznej. (3.2.5.)

Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy (3.3.)

- Kształtowanie i rozwój usług edukacyjnych i społecznych ukierunkowanych na wzmocnienie rynków pracy. (3.3.1.)
- Wspieranie i pobudzanie aktywności zawodowej mieszkańców regionu. (3.3.2.)

Poprawa efektywności kształcenia (3.4.)

- Wsparcie innowacyjnych metod kształcenia dzieci i młodzieży. (3.4.1.)
- Działania na rzecz podniesienia jakości oraz atrakcyjności szkolnictwa zawodowego. (3.4.2.)
- Rozwój systemu wspierania uczniów z dysfunkcjami i z niepełnosprawnościami. (3.4.3.)
- Wspieranie działań na rzecz rozwoju umiejętności i postaw kreatywnych i przedsiębiorczych. (3.4.4.)

Regionalna polityka wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami (3.5.)

- Wspieranie systemu aktywizacji osób starszych. (3.5.1.)
- Realizowanie działań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami. (3.5.2.)

Kształtowanie postaw prozdrowotnych i prosportowych (3.6.)

- Wspieranie przedsięwzięć sportowych w regionie oraz promowanie upowszechniania kultury fizycznej. (3.6.1.)
- Działania na rzecz rozwoju edukacji kultury fizycznej. (3.6.2.)
- Wspieranie działań na rzecz kształtowania postaw prozdrowotnych. (3.6.3.)

Rozwój regionalnej sieci transportowej (5.1.)

- Modernizacja dróg i linii kolejowych na terenie województwa, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki transportu ciężkiego. (5.1.1.)
- Budowa obwodnic miejscowości. (5.1.2.)
- Rozwój i budowa systemów kolei aglomeracyjnej w obrębie miast o znaczeniu regionalnym i subregionalnym, będących generatorami ruchu aglomeracyjnego. (5.1.3.)
- Modernizacja taboru na potrzeby regionalnego systemu transportu publicznego. (5.1.4.)
- Rozwój systemu regionalnego transportu towarowego, w tym budowa intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych. (5.1.5.)
- Budowa i modernizacja przepraw mostowych w regionie. (5.1.6.)
- Rozwój zintegrowanych subregionalnych systemów transportu publicznego. (5.1.7.)

	<ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie działań na rzecz zwiększenia efektywności transportu w ujęciu proekologicznym (elektromobilność). (5.1.8.) - Wykorzystanie dróg wodnych, w szczególności Odry do żeglugi turystycznej i pasażerskiej oraz transportu wodnego. (5.1.9.) - Rozwój sieci dróg rowerowych. (5.1.10.) <p>Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej (5.3.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozwój współpracy międzyregionalnej. (5.3.1.) - Rozwój współpracy transgranicznej. (5.3.2.)
<p>POLITYKA ENERGETYCZNA POLSKI DO 2030 ROKU</p> <p>Rozwój wykorzystania odnawialnych źródeł energii, w tym biopaliw, ograniczenie oddziaływania energetyki na środowisko.</p>	<p>Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego (4.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej. (4.4.1) - Stymulowanie prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych. (4.4.2) - Podejmowanie działań na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania. (4.4.3) <p>Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing”. (4.6.2)

DŁUGOOKRESOWA STRATEGIA ROZWOJU KRAJU 2030

Określa główne trendy, wyzwania i scenariusze rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, a także kierunki przestrzennego zagospodarowania kraju, z uwzględnieniem zrównoważonego rozwoju. Stanowi opis nowego projektu cywilizacyjnego, zorientowanego na przyszłość, w perspektywie do 2030 roku.

Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów (1.1.)

- Promowanie regionu jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki i wypoczynku. (1.1.6.)

Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4.)

- Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych. (1.4.1.)

- Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich. (1.4.2.)

- Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich. (1.4.3.)

- Wspieranie działań na rzecz rewitalizacji zabytkowych zespołów urbanistycznych i najcenniejszych obiektów architektury. (1.4.4.)

- Programowanie i realizacja prac urządzeniowo-rolnych, działania na rzecz scalania gruntów rolnych oraz melioracji. (1.4.5.)

Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej (2.1.)

- Wspieranie działań zwiększających dostępność do źródeł wody oraz infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków. (2.1.1.)

Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury społecznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych (2.2.)

- Wspieranie inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną. (2.2.1.)

- Zapewnienie opieki dziennej oraz edukacji dzieciom poprzez wsparcie budowy/ rozbudowy żłobków i przedszkoli. (2.2.2.)

- Rozwój i dostosowanie infrastruktury społecznej do uwarunkowań społeczno-demograficznych, w szczególności do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, słabszych i starszych. (2.2.3.)

Rozwój i doskonalenie usług publicznych (2.3.)

- Podejmowanie działań na rzecz upowszechniania i poprawy dostępności do kultury. (2.3.4.)

- Zwiększenie dostępności do usług publicznych wyższego rzędu w ośrodkach ponadlokalnych. (2.3.5.)

- Współpraca jednostek samorządu terytorialnego dla efektywnej realizacji usług publicznych. (2.3.7.)

Kształtowanie postaw obywatelskich (3.1.)

- Popularyzacja wiedzy o regionie i wzmocnienie tożsamości jego mieszkańców. (3.1.2.)

Wzrost społecznej integracji (3.2.)

- Wsparcie działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. (3.2.2.)

- Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia udziału i roli kobiet na rynku pracy oraz w życiu publicznym. (3.2.3.)

- Wspieranie ekonomii społecznej. (3.2.5.)

Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy (3.3.)

- Kształtowanie i rozwój usług edukacyjnych i społecznych ukierunkowanych na wzmocnienie rynków pracy. (3.3.1.)

Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1.)

- Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i wydobywczych. (4.1.3.)

Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3.)

- Właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodzią i suszami. (4.3.3.)

Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6.)

- Edukacja społeczna na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym (kampanie społeczne, kampanie świadomościowe). (4.6.4.)

Rozwój regionalnej sieci transportowej (5.1.)

	<ul style="list-style-type: none"> - Budowa obwodnic miejscowości. (5.1.2.) - Rozwój systemu regionalnego transportu towarowego, w tym budowa intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych. (5.1.5.) - Rozwój sieci dróg rowerowych. (5.1.10.)
<p>STRATEGIA BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE I ŚRODOWISKO PERSPEKTYWA DO 2020 R.</p> <p>Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalni, wodami dla ochrony przed powodzią, suszą i deficytem oraz zachowanie bogactwa różnorodności biologicznej, wielofunkcyjna gospodarka leśna).</p> <p>Poprawa stanu środowiska (zapewnienie dostępu do czystej wody, racjonalne gospodarowanie odpadami, ochrona powietrza, wspieranie nowych i promocja polskich technologii energetycznych i środowiskowych, promowanie zachowań ekologicznych, tworzenie warunków dla zielonych miejsc pracy).</p>	<p>Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej (2.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie działań zwiększających dostępność do źródeł wody oraz infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków. (2.1.1) - Wspieranie i rozwój sieciowych systemów energetycznych oraz eliminowanie zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne. (2.1.2) - Wspieranie działań w zakresie efektywnej gospodarki odpadami. (2.1.3) <p>Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działania w zakresie zwalczania źródeł niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach. (4.1.1) - Wspieranie edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby lokalne (infrastrukturalne, przyrodnicze i kulturowe). (4.1.2) - Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i powydobywczych. (4.1.3) <p>Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych. (4.2.1) - Prowadzenie działań na rzecz efektywnej ochrony wartości krajobrazu. (4.2.3) <p>Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie rozwoju systemu małej retencji wodnej w regionie (poprawa stanu technicznego i skuteczności zbiorników małej retencji). (4.3.1) - Realizacja działań służących minimalizacji zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych i awarii przemysłowych. (4.3.2) - Właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodzią i suszami. (4.3.3) <p>Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego (4.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej. (4.4.1) - Stymulowanie prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych. (4.4.2) - Podejmowanie działań na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania. (4.4.3) <p>Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych. (4.6.1) - Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing”. (4.6.2) - Rozwój modeli biznesowych wspierających rozbudowane systemy serwisowania i napraw produktów. (4.6.3) - Edukacja społeczna na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym (kampanie społeczne, kampanie świadomościowe). (4.6.4)
<p>STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU WSI, ROLNICTWA I RYBACTWA NA LATA 2012 – 2020</p>	<p>Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich. (1.4.2.) - Programowanie i realizacja prac urzędzeniowo-rolnych, działania na rzecz scalania gruntów rolnych oraz melioracji. (1.4.5.) <p>Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej (2.1.)</p>

<p>Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich</p> <p>Ochrona różnorodności biologicznej i krajobrazu. Racjonalne użytkowanie oraz ochrona wód i gleb. Promocja dobrych praktyk rolniczych.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie działań zwiększających dostępność do źródeł wody oraz infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków. (2.1.1.) -Wspieranie i rozwój sieciowych systemów energetycznych oraz eliminowanie zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne. (2.1.2.) - Wspieranie działań w zakresie efektywnej gospodarki odpadami. (2.1.3.) <p>Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby lokalne (infrastrukturalne, przyrodnicze i kulturowe). (4.1.2.) <p>Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych. (4.1.2.) - Prowadzenie działań na rzecz efektywnej ochrony wartości krajobrazu. (4.2.3.) <p>Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodzią i suszami. (4.3.3.) <p>Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego (4.4.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podejmowanie działań na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania. (4.4.3.) <p>Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych. (4.6.1.)
<p>STRATEGIA ROZWOJU TRANSPORTU DO ROKU 2020</p> <p>Ograniczenie negatywnego wpływu transportu na środowisko, promowanie efektywności energetycznej i rozwoju transportu, przyjaznego środowisku, w tym przewozu towarów (transport intermodalny). Modernizacja infrastruktury i taboru przy zastosowaniu nowoczesnych technologii. Ograniczanie fragmentacji środowiska i kompensacje przyrodnicze.</p>	<p>Rozwój regionalnej sieci transportowej (5.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Modernizacja dróg i linii kolejowych na terenie województwa, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki transportu ciężkiego.(5.1.1.) - Budowa obwodnic miejscowości.(5.1.2.) - Rozwój i budowa systemów kolei aglomeracyjnej w obrębie miast o znaczeniu regionalnym i subregionalnym, będących generatorami ruchu aglomeracyjnego.(5.1.3.) - Modernizacja taboru na potrzeby regionalnego systemu transportu publicznego.(5.1.4.) - Rozwój systemu regionalnego transportu towarowego, w tym budowa intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych. (5.1.5.) - Budowa i modernizacja przepraw mostowych w regionie.(5.1.6.) - Rozwój zintegrowanych subregionalnych systemów transportu publicznego.(5.1.7.) - Wsparcie działań na rzecz zwiększenia efektywności transportu w ujęciu proekologicznym (elektromobilność).(5.1.8.) - Wykorzystanie dróg wodnych, w szczególności Odry do żeglugi turystycznej i pasażerskiej oraz transportu wodnego. (5.1.9.) - Rozwój sieci dróg rowerowych. (5.1.10.)
<p>STRATEGICZNY PLAN ADAPTACJI DLA SEKTORÓW I OBSZARÓW WRAŻLIWYCH NA ZMIANY KLIMATU DO ROKU 2020 Z PERSPEKTYWĄ DO ROKU 2030” (SPA 2020)</p>	<p>Wzmacnianie innowacyjności regionu (1.3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozwój usług proinnowacyjnych oraz kreowanie i wspieranie regionalnych ośrodków innowacyjności. (1.3.4) Wzmacnianie regionalnego systemu wsparcia finansowego dla przedsięwzięć innowacyjnych. (1.3.5) <p>Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich. (1.4.2) <p>Kształtowanie postaw obywatelskich (3.1)</p>

<p>Cel główny: zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmian klimatu.</p> <p>Cel 1. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego i dobrego stanu środowiska</p> <p>Cel 2. Skuteczna adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich</p> <p>Cel 3. Rozwój transportu w warunkach zmian klimatu</p> <p>Cel 4. Zapewnienie zrównoważonego rozwoju regionalnego i lokalnego z uwzględnieniem zmian klimatu</p> <p>Cel 5. Stymulowanie innowacji sprzyjających adaptacji do zmian klimatu</p> <p>Cel 6. Kształtowanie postaw społecznych sprzyjających adaptacji do zmian klimatu</p>	<ul style="list-style-type: none"> - Popularyzacja wiedzy o regionie i wzmocnienie tożsamości jego mieszkańców. (3.1.2) Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1) - Działania w zakresie zwalczania źródeł niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach. (4.1.1) - Wspieranie edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby lokalne (infrastrukturalne, przyrodnicze i kulturowe). (4.1.2) - Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i wydobywczych. (4.1.3) Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego (4.4) - Wsparcie rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej. (4.4.1) - Stymulowanie prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych. (4.4.2) - Podejmowanie działań na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania. (4.4.3) Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6) - Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych (4.6.1) - Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing”. (4.6.2) Rozwój regionalnej sieci transportowej (5.1) - Modernizacja dróg i linii kolejowych na terenie województwa, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki transportu ciężkiego. (5.1.1.) - Modernizacja taboru na potrzeby regionalnego systemu transportu publicznego. (5.1.4.) - Rozwój systemu regionalnego transportu towarowego, w tym budowa intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych. (5.1.5.) - Budowa i modernizacja przepraw mostowych w regionie. (5.1.6.) - Wsparcie działań na rzecz zwiększenia efektywności transportu w ujęciu proekologicznym (elektromobilność). (5.1.8.) - Wykorzystanie dróg wodnych, w szczególności Odry do żeglugi turystycznej i pasażerskiej oraz transportu wodnego. (5.1.9.) - Rozwój sieci dróg rowerowych. (5.1.10.)
<p>KRAJOWA STRATEGIA ROZWOJU REGIONALNEGO 2010-2020: REGIONY, MIASTA, OBSZARY WIEJSKIE</p> <p>Dokument, który określa cele i sposób działania podmiotów publicznych, a w szczególności rządu i samorządów województw, w odniesieniu do polskiej przestrzeni dla osiągnięcia strategicznych celów rozwoju kraju. Wyznacza cele polityki rozwoju regionalnego, w tym wobec obszarów wiejskich i miejskich, oraz definiuje ich relacje w odniesieniu do innych polityk publicznych o wyraźnym terytorialnym ukierunkowaniu.</p> <p>Celem dokumentu jest efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych</p>	<ul style="list-style-type: none"> Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów (1.1) - Wspieranie obszarów o trudnych warunkach rozwojowych, zagrożonych wystąpieniem strukturalnego bezrobocia oraz o niskim PKB. (1.1.1) - Wzmocnienie gospodarcze ośrodków subregionalnych. (1.1.2) - Promowanie regionu jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki i wypoczynku. (1.1.5) Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4) - Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych. (1.4.1) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich. (1.4.2) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich. (1.4.3) Wzrost społecznej integracji (3.2) - Rozwój infrastruktury służącej integracji społecznej i zawodowej. (3.2.1) - Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia udziału i roli kobiet na rynku pracy oraz w życiu publicznym. (3.2.3) Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy (3.3)

<p>potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym.</p>	<ul style="list-style-type: none"> - <i>Kształtowanie i rozwój usług edukacyjnych i społecznych ukierunkowanych na wzmocnienie rynków pracy. (3.3.1)</i> - <i>Wspieranie i pobudzanie aktywności zawodowej mieszkańców regionu. (3.3.2)</i>
<p>STRATEGIA INNOWACYJNOŚCI I EFEKTYWNOŚCI GOSPODARKI "DYNAMICZNA POLSKA 2020</p> <p>Strategia zakłada dostosowanie otoczenia regulacyjnego i finansowego do potrzeb innowacyjnej i efektywnej gospodarki, stymulowanie innowacyjności poprzez wzrost efektywności wiedzy i pracy, wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców i wzrost umiędzynarodowienia polskiej gospodarki.</p> <p>Głównym celem dokumentu jest stworzenie wysoce konkurencyjnej gospodarki opartej na wiedzy i współpracy przedsiębiorstw, administracji i nauki.</p>	<p>Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów (1.1.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wspieranie obszarów o trudnych warunkach rozwojowych, zagrożonych wystąpieniem strukturalnego bezrobocia oraz o niskim PKB. (1.1.1.)</i> <p>Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki (1.2.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wzmocnienie wrocławskiego ośrodka naukowego. (1.2.5.)</i> <p>Wzmacnianie innowacyjności regionu (1.3.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Stymulowanie współpracy biznesu i nauki. (1.3.3.)</i> <p>Kształtowanie postaw obywatelskich (3.1.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Popularyzacja wiedzy o regionie i wzmocnienie tożsamości jego mieszkańców. (3.1.2.)</i> <p>Wzrost społecznej integracji (3.2.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Rozwój infrastruktury służącej integracji społecznej i zawodowej. (3.2.1.)</i> <p>Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wspieranie edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby lokalne (infrastrukturalne, przyrodnicze i kulturowe). (4.1.2.)</i> - <i>Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i powydobywczych. (4.1.3.)</i>
<p>STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU LUDZKIEGO 2020</p> <p>Głównym celem Strategii Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020 jest rozwijanie kapitału ludzkiego poprzez wydobywanie potencjałów osób w taki sposób, by mogły w pełni uczestniczyć w życiu społecznym, politycznym i ekonomicznym na wszystkich etapach życia.</p> <p>Poza celem głównym wyznaczono pięć celów szczegółowych:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) wzrost zatrudnienia; 2) wydłużenie aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych; 3) poprawa sytuacji osób i grup zagrożonych wykluczeniem społecznym; 4) poprawa zdrowia obywateli oraz podniesienie efektywności opieki 	<p>Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów (1.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Wspieranie obszarów o trudnych warunkach rozwojowych, zagrożonych wystąpieniem strukturalnego bezrobocia oraz o niskim PKB. (1.1.1)</i> <p>Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury społecznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych (2.2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Rozwój i dostosowanie infrastruktury społecznej do uwarunkowań społeczno-demograficznych, w szczególności do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, słabszych i starszych. (2.2.3)</i> <p>Rozwój i doskonalenie usług publicznych (2.3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Podjęcie działań dla poprawy dostępności i podniesienia jakości świadczeń zdrowotnych oraz na rzecz ograniczenia zachorowalności mieszkańców regionu. (2.3.3)</i> <p>Wzrost społecznej integracji (3.2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Rozwój infrastruktury służącej integracji społecznej i zawodowej. (3.2.1)</i> - <i>Wsparcie działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. (3.2.2)</i> - <i>Wspieranie ekonomii społecznej. (3.2.5)</i> <p>Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy (3.3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - <i>Kształtowanie i rozwój usług edukacyjnych i społecznych ukierunkowanych na wzmocnienie rynków pracy. (3.3.1)</i> - <i>Wspieranie i pobudzanie aktywności zawodowej mieszkańców regionu. (3.3.2)</i> <p>Poprawa efektywności kształcenia (3.4)</p>

<p>zdrowotnej; podniesienie poziomu kompetencji i kwalifikacji obywateli.</p>	<p>- Wspieranie działań na rzecz rozwoju umiejętności i postaw kreatywnych i przedsiębiorczych. (3.4.4) Regionalna polityka wspierania seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami (3.5) - Wspieranie systemu aktywizacji osób starszych. (3.5.1) Kształtowanie postaw prozdrowotnych i prosportowych (3.6) - Wspieranie działań na rzecz kształtowania postaw prozdrowotnych. (3.6.3)</p>
<p>STRATEGIA ROZWOJU KAPITAŁU SPOŁECZNEGO 2020</p> <p>Celem "Strategii Rozwoju Kapitału Społecznego" jest społeczeństwo, w którym obywatele chcą i potrafią angażować się we współdziałanie na rzecz dobra publicznego, mają dostęp do wiarygodnej i rzetelnej informacji o sprawach publicznych, a także niezbędne kompetencje, dzięki czemu mogą racjonalnie, w oparciu o fakty, włączać się w debatę publiczną i brać czynny udział w podejmowaniu decyzji ich dotyczących</p> <p>W „Strategii” wskazano na kluczowe znaczenie jakości kapitału społecznego, jako istotnego czynnika rozwoju kraju. Podnoszenie jakości kapitału społecznego, przekładającego się praktycznie na wszystkie obszary ludzkiego działania, oznacza przede wszystkim wzmacnianie wzajemnego zaufania obywateli, zdolności do mobilizacji i łączenia zasobów. Ważnym aspektem projektowanych działań będzie rozwój kreatywności oraz wzmacniania woli współpracy i porozumienia w osiąganiu wspólnych celów. Wyodrębniono cztery obszary kluczowe, w których niezbędna będzie interwencja państwa realizowana w partnerskim współdziałaniu z obywatelami:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) Postawy i kompetencje społeczne; 2) Współdziałanie i partycypacja społeczna; 3) Komunikacja społeczna; 4) Kultura i kreatywność. 	<p>Kształtowanie postaw obywatelskich (3.1.) - Popularyzacja wiedzy o regionie i wzmocnienie tożsamości jego mieszkańców.(3.1.2.) Wzrost społecznej integracji (3.2) - Wsparcie działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym. (3.2.2.)</p>
<p>STRATEGIA "BEZPIECZEŃSTWO ENERGETYCZNE I ŚRODOWISKO - PERSPEKTYWA DO 2020 R."</p>	<p>Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4) - Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych. (1.4.1) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich. (1.4.2) - Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich. (1.4.3)</p>

<p>Dokument o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Celem głównym Strategii „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko” jest zapewnienie wysokiej jakości życia obecnych i przyszłych pokoleń z uwzględnieniem ochrony środowiska oraz stworzenie warunków do zrównoważonego rozwoju nowoczesnego sektora energetycznego, zdolnego zapewnić Polsce bezpieczeństwo energetyczne oraz konkurencyjną i efektywną gospodarkę.</p> <p>Celami szczegółowymi BEiŚ są:</p> <ul style="list-style-type: none"> - zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska, - zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię - poprawa stanu środowiska. 	<p>Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działania w zakresie zwalczania źródeł niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach. (4.1.1) - Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i powydobywczych. (4.1.3) <p>Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych. (4.2.1) - Wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wód termalnych i leczniczych w regionie. (4.2.2) - Prowadzenie działań na rzecz efektywnej ochrony wartości krajobrazu. (4.2.3) <p>Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego (4.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej. (4.4.1) - Stymulowanie prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych. (4.4.2) - Podejmowanie działań na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania. (4.4.3) <p>Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych. (4.6.1) - Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing”. (4.6.2)
<p>KONCEPCJA PRZESTRZENNEGO ZAGOSPODAROWANIA KRAJU 2030</p> <p>Jego celem strategicznym jest efektywne wykorzystanie przestrzeni kraju i jej zróżnicowanych potencjałów rozwojowych do osiągnięcia: konkurencyjności, zwiększenia zatrudnienia i większej sprawności państwa oraz spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej w długim okresie czasu.</p> <p>KPZK 2030 wyznacza 6 celów polityki przestrzennego zagospodarowania kraju:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Podwyższenie konkurencyjności głównych ośrodków miejskich Polski w przestrzeni europejskiej poprzez ich integrację funkcjonalną przy zachowaniu policentrycznej struktury systemu osadniczego sprzyjającej spójności. 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialne równoważenie rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz 	<p>Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów (1.1.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie obszarów o trudnych warunkach rozwojowych, zagrożonych wystąpieniem strukturalnego bezrobocia oraz o niskim PKB. <p>Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki (1.2.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Promocja gospodarcza, wspieranie przedsiębiorczości i rozwój usług otoczenia biznesu. (1.2.1.) - Wzmocnienie marki produktów regionalnych. (1.2.4.) <p>Rozwój i doskonalenie usług publicznych (2.3.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zwiększenie dostępności do usług publicznych wyższego rzędu w ośrodkach ponadlokalnych. (2.3.5.) - Współpraca jednostek samorządu terytorialnego dla efektywnej realizacji usług publicznych. (2.3.7.) <p>Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy (3.2.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kształtowanie i rozwój usług edukacyjnych i społecznych ukierunkowanych na wzmocnienie rynków pracy. (3.2.1.) - Wspieranie i pobudzanie aktywności zawodowej mieszkańców regionu. (3.2.2.) <p>Poprawa efektywności kształcenia (3.4.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Działania na rzecz podniesienia jakości oraz atrakcyjności szkolnictwa zawodowego. (3.4.2.) <p>Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i powydobywczych. (4.1.3.) <p>Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2.)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych. (4.2.1.) - Prowadzenie działań na rzecz efektywnej ochrony wartości krajobrazu. (4.2.3.) <p>Rozwój regionalnej sieci transportowej (5.1.)</p>

<p>wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.</p> <p>3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w różnych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury transportowej i telekomunikacyjnej.</p> <p>4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.</p> <p>5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.</p> <p>6. Przywrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.</p>	<p>- <i>Rozwój zintegrowanych subregionalnych systemów transportu publicznego. (5.1.7.)</i></p> <p>Wzrost dostępności regionalnej infrastruktury informacyjnej o wysokich standardach funkcjonalno-użytkowych (5.2.)</p> <p>- <i>Rozbudowa Dolnośląskiej Sieci Szkieletowej w zakresie dostępności Internetu w każdym gospodarstwie domowym. (5.2.1.)</i></p> <p>Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej (5.3.)</p> <p>- <i>Rozwój współpracy międzyregionalnej. (5.3.1.)</i></p> <p>- <i>Rozwój współpracy transgranicznej. (5.3.2.)</i></p>
<p>PROGRAM OCHRONY I ZRÓWNOWAŻONEGO UŻYTKOWANIA RÓŻNORODNOŚCI BIOLOGICZNEJ WRAZ Z PLANEM DZIAŁAŃ NA LATA 2015-2020</p> <p>W szczególności dokument obejmuje rozpoznanie i monitorowanie stanu różnorodności biologicznej, zlikwidowanie przyczyn utraty różnorodności biologicznej i poprawa stanu jej ochrony na poziomie wewnątrzgatunkowym (genetycznym), międzygatunkowym (ochrony gatunków) i ekosystemowym, włączenie różnorodności biologicznej do polityk innych sektorów, w tym zwłaszcza rolnictwa, leśnictwa i gospodarki wodnej, ograniczenie bezpośredniej presji na różnorodność biologiczną oraz promowanie jej trwałego i zrównoważonego użytkowania, wzmocnienie podstaw naukowych, budowanie potencjału i wzmocnienie świadomości ekologicznej, efektywne zarządzanie zasobami środowiska przyrodniczego.</p>	<p>Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4)</p> <p>- <i>Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych. (1.4.1)</i></p> <p>- <i>Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich. (1.4.2)</i></p> <p>- <i>Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich. (1.4.3)</i></p> <p>Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej (2.1)</p> <p>- <i>Wspieranie działań zwiększających dostępność do źródeł wody oraz infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków. (2.1.1)</i></p> <p>- <i>Wspieranie i rozwój sieciowych systemów energetycznych oraz eliminowanie zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne. (2.1.2)</i></p> <p>- <i>Wspieranie działań w zakresie efektywnej gospodarki odpadami. (2.1.3)</i></p> <p>Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1)</p> <p>- <i>Działania w zakresie zwalczania źródeł niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach. (4.1.1)</i></p> <p>- <i>Wspieranie edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby lokalne (infrastrukturalne, przyrodnicze i kulturowe). (4.1.2)</i></p> <p>- <i>Rekultywacja i zagospodarowanie terenów poprzemysłowych i powydobywczych. (4.1.3)</i></p> <p>Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2)</p> <p>- <i>Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych. (4.2.1)</i></p> <p>- <i>Wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wód termalnych i leczniczych w regionie. (4.2.2)</i></p> <p>- <i>Prowadzenie działań na rzecz efektywnej ochrony wartości krajobrazu. (4.2.3)</i></p> <p>Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3)</p> <p>- <i>Wspieranie rozwoju systemu małej retencji wodnej w regionie (poprawa stanu technicznego i skuteczności zbiorników małej retencji). (4.3.1)</i></p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Realizacja działań służących minimalizacji zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych i awarii przemysłowych. (4.3.2) - Właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodzią i suszami. (4.3.3) <p>Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego (4.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej. (4.4.1) - Stymulowanie prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych. (4.4.2) - Podejmowanie działań na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania. (4.4.3) <p>Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych. (4.6.1) - Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing”. (4.6.2)
<p>PLAN ZARZĄDZANIA RYZYKIEM POWODZIOWYM DLA OBSZARU DORZECZA ODRY. Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r.</p> <p>Celem dokumentu jest wstępna ocena ryzyka powodziowego na obszarze dorzecza Odry a następnie opracowanie map zagrożenia powodziowego (MZP) oraz map ryzyka powodziowego (MRP).</p> <p>Plan zarządzania ryzykiem powodziowym zawiera listę działań nietechnicznych, technicznych i instrumentów wspomagających służących zredukowaniu liczby osób narażonych na niebezpieczeństwo powodzi – docelowo do zera.</p>	<p>Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (1.4.1) - Programowanie i realizacja prac urzędzeniowo-rolnych, działania na rzecz scalania gruntów rolnych oraz melioracji (1.4.5) <p>Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej (2.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie i rozwój sieciowych systemów energetycznych oraz eliminowanie zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne (2.1.2) <p>Rozwój i doskonalenie usług publicznych (2.3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Podejmowanie działań w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa osobistego i publicznego (2.3.1) <p>Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie rozwoju systemu małej retencji wodnej w regionie (poprawa stanu technicznego i skuteczności zbiorników małej retencji) (4.3.1) - Realizacja działań służących minimalizacji zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych i awarii przemysłowych (4.3.2) - Właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodzią i suszami (4.3.3) - Doskonalenie metod szkolenia służb i innych podmiotów ratowniczych oraz poprawa ich wyposażenia w sprzęt ratowniczy (4.3.4) <p>Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej (5.3)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rozwój współpracy międzyregionalnej (5.3.1) - Rozwój współpracy transgranicznej (5.3.2)
<p>PLAN GOSPODAROWANIA WODAMI NA OBSZARZE DORZECZA ODRY. Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r.</p>	<p>Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych (1.4.1) - Programowanie i realizacja prac urzędzeniowo-rolnych, działania na rzecz scalania gruntów rolnych oraz melioracji (1.4.5) <p>Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej (2.1)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wspieranie działań zwiększających dostępność do źródeł wody oraz infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków (2.1.1)

Plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza stanowią podstawę podejmowania decyzji kształtujących stan zasobów wodnych i zasady gospodarowania nimi w przyszłości. Planowanie w gospodarowaniu wodami ma zapewnić osiągnięcie lub utrzymanie co najmniej dobrego stanu wód oraz ekosystemów zależnych od wody, poprawę stanu zasobów wodnych, poprawę możliwości korzystania z wód, zmniejszenie ilości wprowadzanych do wód lub do ziemi substancji i energii mogących negatywnie oddziaływać na wody oraz poprawę ochrony przeciwpowodziowej.

- Wspieranie i rozwój sieciowych systemów energetycznych oraz eliminowanie zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne (2.1.2)

- Wspieranie działań w zakresie efektywnej gospodarki odpadami (2.1.3)

Rozwój i doskonalenie usług publicznych (2.3)

- Podejmowanie działań w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa osobistego i publicznego (2.3.1)

Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1)

- Działania w zakresie zwalczania źródeł niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach (4.1.1)

- Wspieranie edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby lokalne (infrastrukturalne, przyrodnicze i kulturowe) (4.1.2)

- Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i powydobywczych (4.1.3)

Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2)

- Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych (4.2.1)

- Wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wód termalnych i leczniczych w regionie (4.2.2)

Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3)

- Wspieranie rozwoju systemu małej retencji wodnej w regionie (poprawa stanu technicznego i skuteczności zbiorników małej retencji) (4.3.1)

- Realizacja działań służących minimalizacji zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych i awarii przemysłowych (4.3.2)

- Właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodzią i suszami (4.3.3)

- Doskonalenie metod szkolenia służb i innych podmiotów ratowniczych oraz poprawa ich wyposażenia w sprzęt ratowniczy (4.3.4)

Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6)

- Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych (4.6.1)

- Edukacja społeczna na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym (kampanie społeczne, kampanie świadomościowe) (4.6.4).

Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej (5.3)

- Rozwój współpracy międzyregionalnej (5.3.1)

- Rozwój współpracy transgranicznej (5.3.2)

3. ANALIZA STANU ŚRODOWISKA

Analizę stanu środowiska województwa dolnośląskiego sporządzono na podstawie diagnozy głównych uwarunkowań przestrzennych i tendencji rozwojowych, wykonanej w ramach Raportu o stanie zagospodarowania przestrzennego i rozwoju społeczno-gospodarczego województwa dolnośląskiego oraz na podstawie diagnozy, opracowanej do projektu Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego, części pt. „Zasoby środowiska i systemy ich ochrony, turystyka” jak również danych publikowanych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska.

Najważniejsze wnioski z analizy stanu środowiska zostały przedstawione w podziale na poszczególne komponenty i zagadnienia, tj.: obszary ochrony przyrody, zasoby kulturowe i krajobrazowe, wody, powietrze i klimat, gleba, lasy oraz kopaliny.

W wyniku przeprowadzonej analizy stanu środowiska, zdiagnozowane zostały trendy zmian i zasadnicze problemy ochrony środowiska, istotne z punktu widzenia realizacji Strategii.

3.1 Analiza stanu środowiska wraz z identyfikacją problemów ochrony środowiska

Województwo dolnośląskie położone jest w południowo-zachodniej części Polski. Sąsiaduje z województwem opolskim, wielkopolskim i lubuskim oraz z Wolnym Państwem Saksonia w Republice Federalnej Niemiec i Republiką Czeską (kraje: liberecki, hradecki, pardubicki i ołomuniecki). Granice krajowe przebiegają wzdłuż naturalnych barier - Nysy Łużyckiej i Sudetów.

Województwo podzielone jest na 30 powiatów, w tym 4 miasta na prawach powiatu: Wrocław – stolica województwa, Jelenia Góra, Legnica i Wałbrzych. Wśród 169 gmin występuje 78 gmin wiejskich, 55 miejsko-wiejskich i 36 miejskich.

Dolny Śląsk to siódme pod względem wielkości obszaru (19 947 km²) województwo w Polsce i piąte pod względem liczby mieszkańców (2,9 mln), z odnotowanym spadkiem od 2010 roku o 0,3%.

OBSZARY OCHRONY PRZYRODY

Dolny Śląsk wyróżnia się na tle kraju pod względem różnorodności przyrodniczej i krajobrazowej. W części górsko-wyżynnej regionu, dzięki specyficznym warunkom dla osadnictwa i prowadzenia intensywnej gospodarki, presja na środowisko jest mniejsza niż na terenach nizinnych, z czego wynika stosunkowo dobry stan zachowania zasobów przyrodniczych oraz większa ilość obszarów chronionych niż w pozostałej części województwa. W województwie ustanowiono niżej wymienione obszary chronione:

- 2 parki narodowe (o łącznej powierzchni 11 928,28 ha):
  - Karkonoski Park Narodowy (posiada plan ochrony),
  - Park Narodowy Gór Stołowych;
- 67 rezerwatów przyrody (o łącznej pow. 10 688 ha, większość rezerwatów posiada plany zadań ochronnych);
- 101 obszarów europejskiej sieci ekologicznej NATURA 2000 (łącznie przyjęto 51 planów zadań ochronnych);
- 90 obszarów siedliskowych (zatwierdzonych jako mające znaczenie dla Wspólnoty OZW, o łącznej powierzchni 354 732,3 ha),

- 11 obszarów ptasich OSO (o łącznej powierzchni 292 125,7 ha);
- 12 parków krajobrazowych (o łącznej pow. 206 320,9 ha) – dla 7 parków obowiązują plany ochrony;
- 18 obszarów chronionego krajobrazu (o łącznej pow. 138 948,5 ha).

Obszary o charakterze ponadlokalnym uzupełniają obszary i obiekty o znaczeniu lokalnym, powoływane przez samorządy gmin:

- 16 zespołów przyrodniczo krajobrazowych (o łącznej pow. 9 476,3 ha);
- 188 użytków ekologicznych (o łącznej pow. 5 201,7 ha);
- 1 stanowisko dokumentacyjne (o pow. 0,1 ha);
- 2567 pomników przyrody.

Ogółem formy ochrony przyrody zajmują obszar 371 513,51 ha, tj. 18,6% ogólnej powierzchni województwa, co plasuje region na ostatnim miejscu w Polsce (lądowe i morskie obszary chronione stanowią 32,5 % powierzchni kraju). Powyższe dane nie obejmują niewielkich obszarów chronionych zawierających się w obrębie większych jednostek oraz obszarów sieci NATURA 2000, które posiadają części wspólne z pozostałymi obszarami chronionymi.

Na terenie województwa znajdują się cenne obszary, objęte międzynarodowymi porozumieniami i programami, które nie są ujęte w polskim prawodawstwie, ale mają bardzo istotne znaczenie dla ochrony walorów przyrodniczych i promocji regionu. Tego typu porozumieniom podlegają:

- obszary wodno-błotne objęte tzw. Konwencją Ramsarską (subalpejskie torfowiska w Karkonoskim Parku Narodowym, obszary w granicach rezerwatu przyrody Stawy Milickie, Stawy Przemkowskie, Torfowiska Doliny Izery).
- Karkonoski Park Narodowy oraz położony na terenie Republiki Czeskiej Krkonoski Narodni Park, objęte są wspólną ochroną w ramach bilateralnego rezerwatu biosfery MaB.

Ponadto, wiele spośród wyżej wymienionych obszarów chronionych stanowi ważne krajowe lub międzynarodowe obszary węzłowe (biocentra lub strefy buforowe) w sieci powiązań ekologicznych. Przez teren województwa dolnośląskiego przebiegają międzynarodowe i krajowe korytarze ekologiczne: korytarz zachodni (KZ), korytarz południowo – centralny (KPdC) oraz korytarz południowy (KPd), których uzupełnieniem są korytarze zaproponowane na poziomie regionalnym, takie jak korytarz doliny Widawy i łącznik doliny Bystrzycy z doliną Odry.

Problemy i zagrożenia

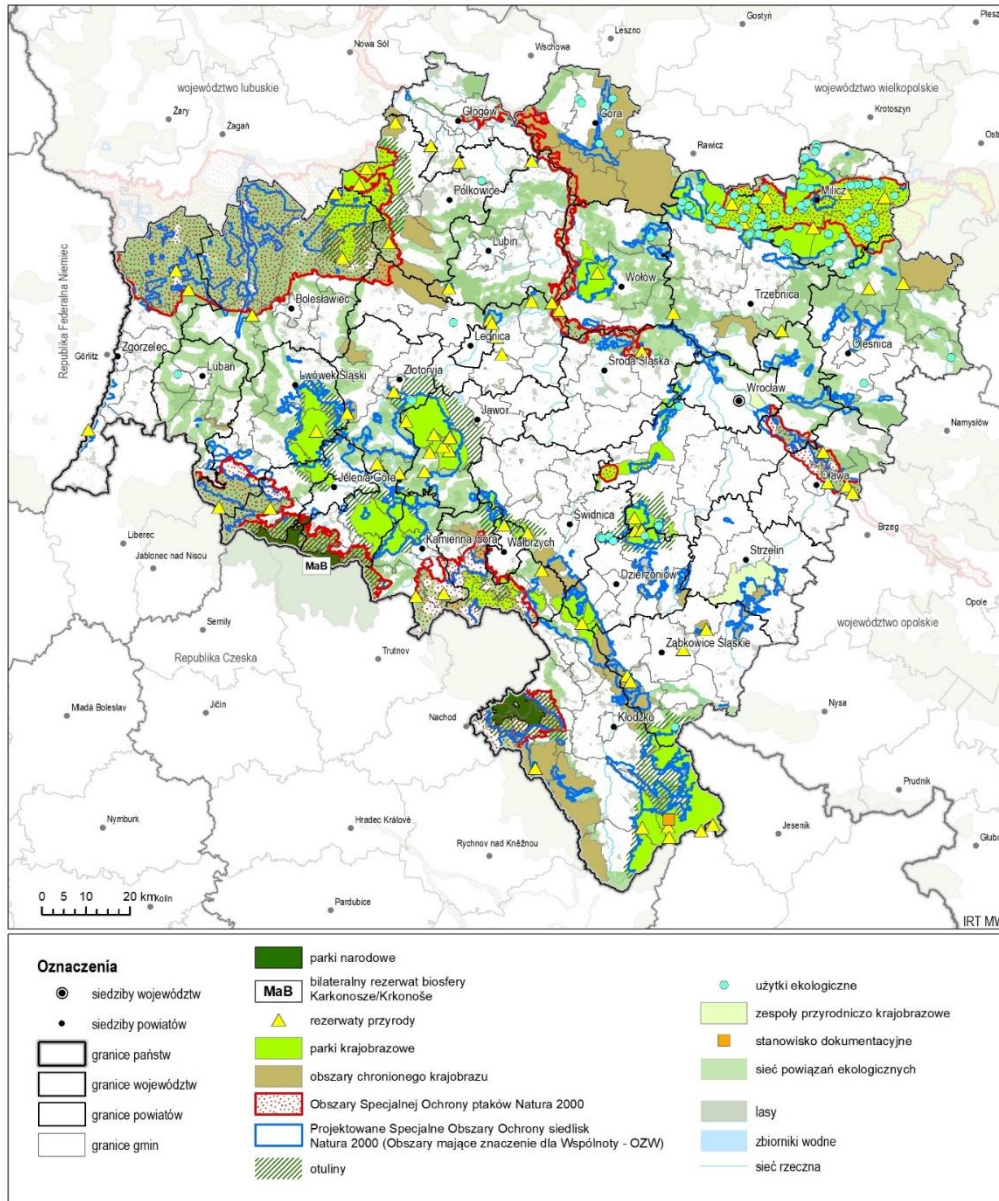
1. Zasoby środowiska przyrodniczego i kulturowego nie są objęte zintegrowanym systemem ochrony.
2. Regionalny system obszarów chronionych wykazuje wiele luk, które powinny być uzupełniane poprzez tworzenie nowych form ochrony przyrody, powiększanie istniejących obszarów oraz rozszerzanie powiązań pomiędzy głównymi węzłami sieci.
3. Brak prawnej formy ochrony korytarzy ekologicznych, stanowiących ważną sieć powiązań ekologicznych, niezbędną dla prawidłowego funkcjonowania środowiska, ochrony przed przekształceniami najcenniejszych obszarów, zapewnienia rozprzestrzeniania i migracji gatunków, a także zachowania specyfiki i różnorodności przyrody Europy.
4. Nadmierna presja inwestycyjna stanowi zagrożenie dla funkcjonowania środowiska przyrodniczego oraz terenów objętych ochroną, nie posiadających planów ochrony.
5. Zagrożenie dla zapewnienia drożności korytarzy ekologicznych związane głównie z tworzeniem barier uniemożliwiających swobodne przemieszczanie gatunków zwierząt. Do głównych barier zalicza się autostrady i drogi ekspresowe oraz pozostałe drogi o natężeniu ruchu powyżej 10 tys. pojazdów na dobę, linie kolejowe, zabudowa kubaturowa oraz wylesianie i degradacja terenów otwartych, spowodowane intensywną urbanizacją i rolnictwem.

6. W miejskich obszarach funkcjonalnych brak systemów zielonej infrastruktury jak również koncepcji przebiegów takich systemów, a polityka przestrzenna gmin nie uwzględnia ich budowy.

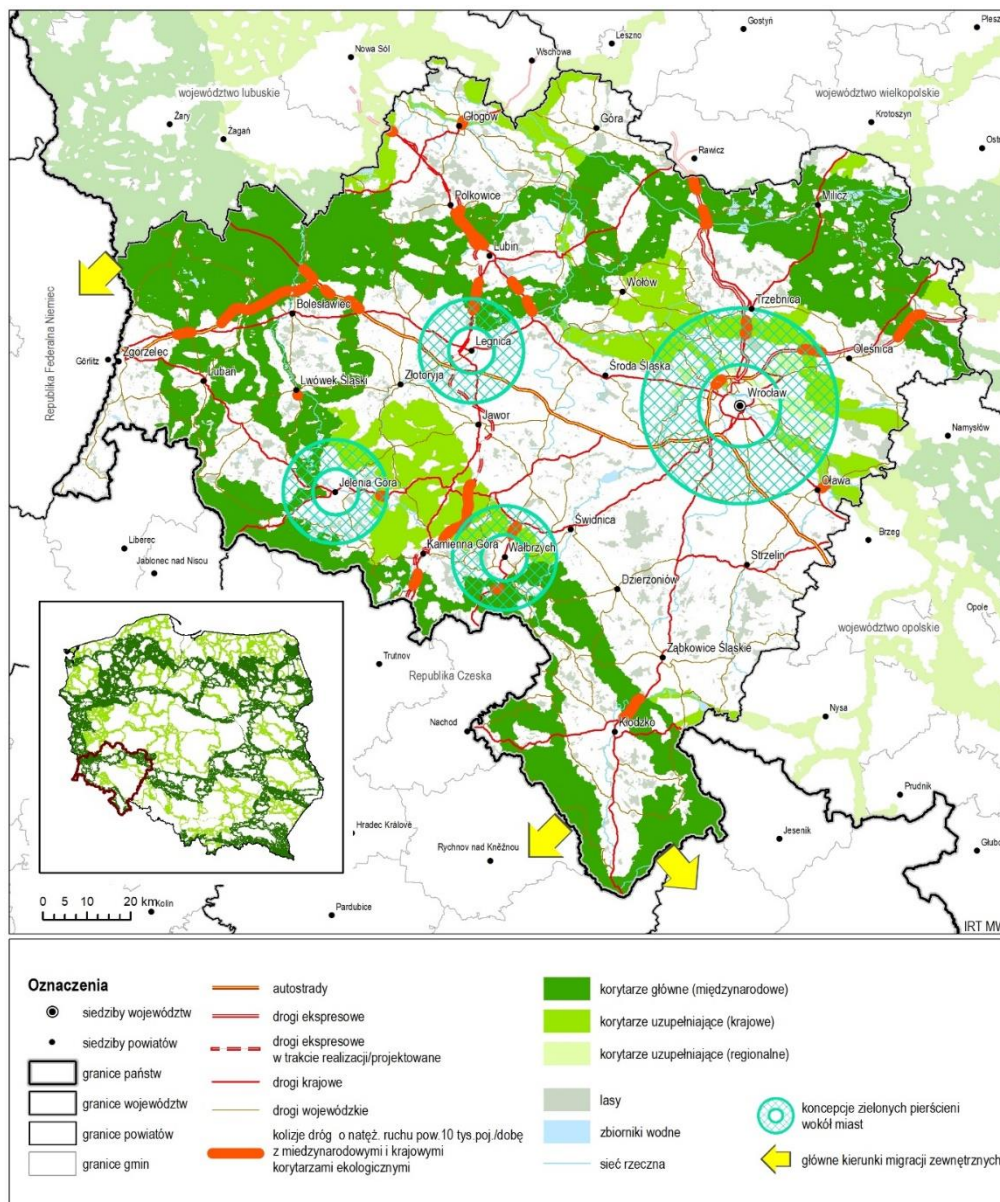
Rys. 1. System przyrodniczych obszarów chronionych województwa dolnośląskiego

Źródło: opracowanie własne IRT

Rys. 2. Sieć powiązań ekologicznych województwa dolnośląskiego

Źródło: opracowanie własne IRT

KRAJOBRAZ

Konieczność ochrony wartości krajobrazowych wynika z Europejskiej Konwencji Krajobrazowej, sporządzonej we Florencji 20 października 2000 r., ratyfikowanej przez Polskę 27 września 2004 r. (obowiązuje od 1 stycznia 2005 r.) Konwencja traktuje krajobraz jako ważny element życia ludzi zamieszkujących w miastach i na wsiach, na obszarach zdegradowanych, pospolitych, jak również odznaczających się wyjątkowym pięknem, dlatego swoim zasięgiem obejmuje terytorium całej Polski.

Obecnie, ochrona krajobrazów szczególnie cennych odbywa się poprzez istniejące formy ochrony przyrody, tj. parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu. W ramach audytu krajobrazowego dla województwa dolnośląskiego zostaną zwaloryzowane i ocenione wartości krajobrazowe całego obszaru województwa oraz zidentyfikowane krajobrazy priorytetowe. Przedłużające się prace nad audytem wynikają z braku przepisów wykonawczych do ustawy krajobrazowej¹.

¹ Ustawa o zmianie niektórych ustaw w związku ze wzmocnieniem narzędzi ochrony krajobrazu Dz.U.2015.774 z dnia 2015.06.10

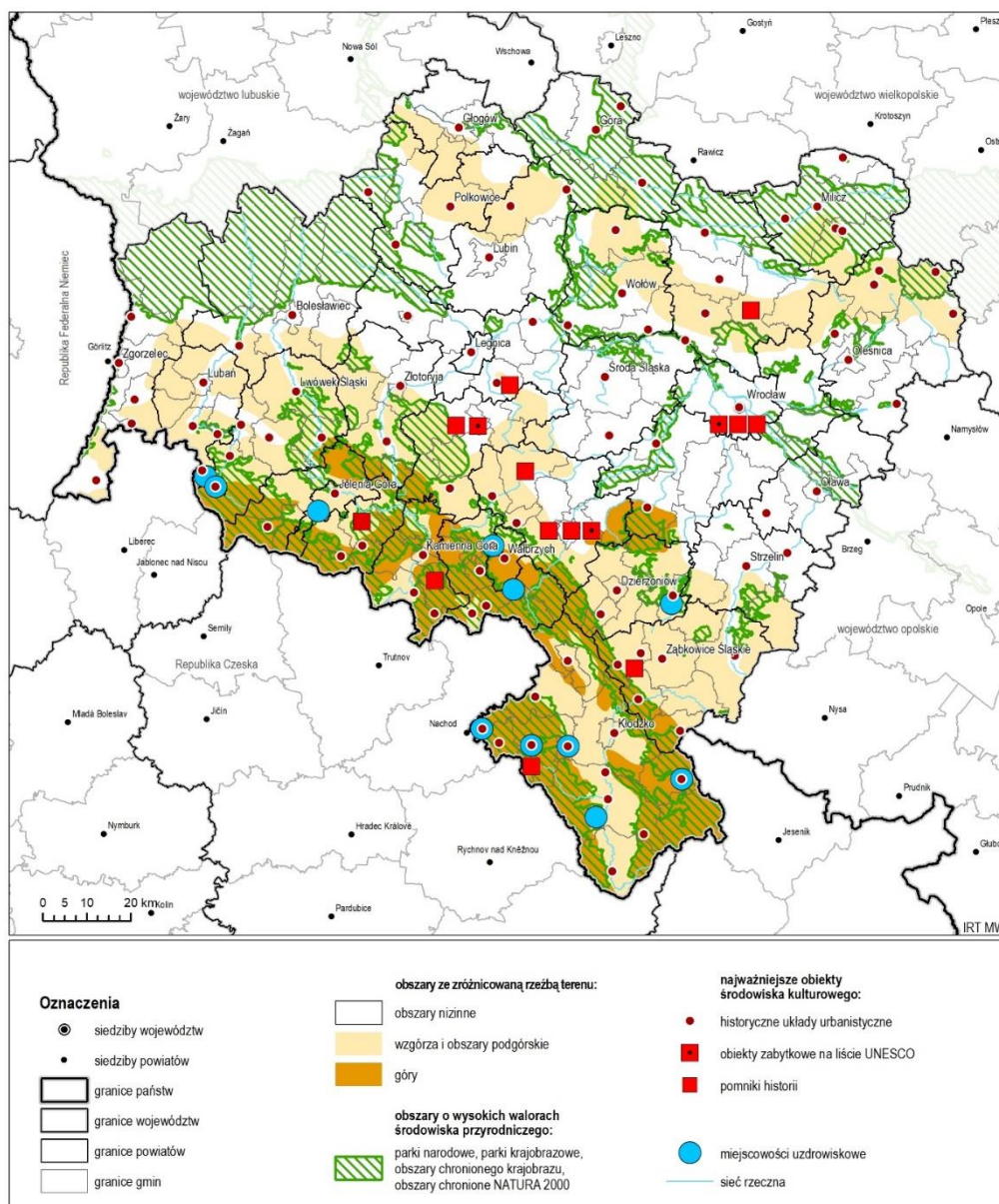

Na przestrzeni lat obserwuje się postępującą degradację krajobrazu na skutek nieracjonalnej polityki przestrzennej i gospodarczej.

Problemy i zagrożenia:

1. Wskutek niekontrolowanego rozprzestrzeniania się zabudowy degradacji ulegają historycznie ukształtowane przestrzenie wokół miast oraz tereny wiejskie położone w oddaleniu od dużych ośrodków miejskich.
2. Nieustająca presja na zagospodarowanie terenów cennych pod względem przyrodniczym i krajobrazowym powoduje, że trwałym negatywnym przekształceniom ulegają nawet obszary, które ustawowo powołane są do ochrony tych walorów, takie jak parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu.
3. Do nieodwracalnych zmian w krajobrazie dochodzi ze względu na nieracjonalną politykę związaną z wydobywaniem surowców mineralnych, budową elementów infrastruktury technicznej (drogowej, energetycznej, telefonicznej itp.) oraz presją na turystyczne wykorzystywanie terenów nie uwzględniającą uwarunkowań krajobrazowych.

Rys. 3. Najcenniejsze turystycznie walory przyrodnicze i kulturowe województwa dolnośląskiego

Źródło: opracowanie własne IRT

ŚRODOWISKO KULTUROWE

Na terenie województwa dolnośląskiego obserwuje się dużą różnorodność form krajobrazu oraz bogactwo dziedzictwa kultury materialnej. Większość miast Dolnego Śląska posiada historycznie wykształcony układ przestrzenny z obiektami zabytkowej zabudowy. Występują tu także miejscowości uzdrowiskowe z obiektami zdrojowymi oraz charakterystyczną zabudową sanatoryjno-pensjonatową.

Na Dolnym Śląsku występuje 11 obiektów i zespołów zabytkowych o wybitnych wartościach artystycznych i historycznych, posiadających szczególne znaczenie dla dziedzictwa kulturowego kraju, które objęte są ochroną prawną w formie Pomnika Historii. W regionie znajduje się 5 parków kulturowych oraz 3 obiekty zabytkowe wpisane na Listę Światowego Dziedzictwa UNESCO.

Ważnym elementem dziedzictwa kulturowego na Dolnym Śląsku są miejscowości uzdrowiskowe. W województwie dolnośląskim funkcjonuje 11 uzdrowisk statutowych co, przy 45 działających w całej Polsce, plasowało region na 1 miejscu w kraju.

Problemy i zagrożenia:

1. Postępujące negatywne przekształcenia historycznych układów przestrzennych miejscowości, związane z procesami urbanizacji oraz z wprowadzaniem nowej zabudowy, oderwanej od miejscowej tradycji budowlanej.
2. Zacieranie historycznych granic miast i wsi w wyniku procesu rozlewania zabudowy, głównie mieszkaniowej.
3. Znaczna lub całkowita dewastacja obiektów przemysłowych i kolejowych spowodowana ich długotrwałym nieużytkowaniem,
4. Dekapitalizacja infrastruktury uzdrowiskowej,

LASY

Powierzchnia lasów w województwie wynosi 594 968,12 ha (2016), co stanowi 29,5% powierzchni ogólnej województwa, przy średniej dla Polski wynoszącej 29,5% (9. miejsce w kraju). Do największych kompleksów leśnych zalicza się Bory Dolnośląskie, lasy sudeckie, lasy położone na Wale Trzebnickim, lasy w dolinie Odry oraz w dolinie Baryczy.

Zróżnicowanie geograficzne, klimatyczne i glebowe w województwie sprzyja występowaniu wszystkich typów siedliskowych lasu - charakterystycznych dla terenów nizinnych, podgórskich i górskich. Największy wskaźnik lesistości zanotowano w gminach: Osiecznica 84,2%, Węglińiec 83,4%, Szklarska Poręba (m.) 79,8%, Stronie Śląskie 75,5%, Gromadka 71,6%, Karpacz (m.) 64,1%, Kowary (m.) 63,9%, Szczytna 62,8%, Piechowice 62,4%; najmniejszy zaś w gminach: Piława Górna (m.) 2,9%, Kobierzyce 2,6%, Mściwojów 2,5%, Ruja 2,4%, Legnickie Pole 2,2%, Kłodzko (m.) 1,4%, Żórawina 1%, Głogów (m.) 0,9%, Dzierżoniów (m.) 0,8%, Oleśnica (m.) 0,4%, Domaniów 0,4%, Chojnów (m.) 0,3%, Świdnica (m.) 0,2%, Jawor (m.) 0,1%

Znacząca większość, bo 66,7% powierzchni lasów pełni funkcje ochronne, a dominujące kategorie ochronności to lasy wodochronne (31,6%), lasy podmiejskie (9,7%), uszkodzone przez przemysł (8,7%) oraz glebochronne (6,6%).

Od 2010 roku powierzchnia lasów wzrosła o 4 393,88 ha. Do gmin, w których zalesiono najwięcej gruntów należą: Wińsko i Bogatynia (powyżej 200 ha gruntów). W czternastu gminach powierzchnia lasów wzrosła o ponad 100 ha.

Problemy i zagrożenia:

1. Postępujący proces wyłączenia powierzchni rolnych i leśnych z użytkowania rolnego i leśnego. Presja wynikająca głównie z działalności człowieka spowodowała w latach 2010-2016 wyłączenie ogółem 1 828 ha gruntów (głównie rolnych) na cele związane z przeznaczeniem ich pod zabudowę mieszkaniową.

2. Ponad połowa lasów znajduje się w I strefie uszkodzeń przemysłowych. Istotnym zagrożeniem są też pożary, zanieczyszczenie powietrza, a także okresowo pojawiające się inwazje szkodników.

GLEBY

W województwie gleby wykazują znaczne zróżnicowanie typologiczne. Obszar o najlepszych predyspozycjach dla prowadzenia produkcji roślinnej obejmuje Nizinę Śląską i Przedgórze Sudeckie, gdzie wskaźnik waloryzacji rolniczej przestrzeni produkcyjnej wynosi powyżej 70 punktów (średnia wartość wskaźnika dla Polski wynosi 66,6 pkt). Pod względem klas bonitacyjnych, wśród gruntów ornyczych dominują klasy III (37%) i IV (35,9%).

Badania stopnia zanieczyszczenia gleb przeprowadzone przez WIOŚ w 2015 roku wykazały przekroczenia dopuszczalnych stężeń cynku, ołowiu, miedzi, chromu, arsenu, baru oraz benzo(a)pirenu w 68 punktach pomiarowych (na 119). Najczęstsze przekroczenia dotyczyły benzo(a)pirenu i związane były najprawdopodobniej z emisją ze źródeł grzewczych. Przekroczenia zawartości dopuszczalnych stężeń metali ciężkich zanotowano wokół 7 obiektów (pow. legnicki, lubiński, polkowicki, m. Wrocław, m. Brzeg Dolny, gm. Warta Bolesławiecka).

W województwie zagrożonych erozją, w różnym stopniu, jest ok. 75,4 % gleb gruntów ornyczych, w tym 62,5 % w stopniu małym, 8,7 % - umiarkowanym, 3,5 % - średnim i tylko 0,6 % w stopniu silnym i bardzo silnym. Jak wynika z badań IUNG, największe powierzchnie gleb zagrożonych erozją (w stopniu od umiarkowanego do bardzo silnego) występują w południowej części województwa obejmującej obszar Sudetów i Pogórza Sudeckiego (powiaty wałbrzyski, jeleniogórski, kamiennogórski i kłodzki). W obrębie Wzgórz Trzebnickich i Dalkowskich występują obszary gleb zagrożonych erozją w stopniu umiarkowanym i średnim.

Przeprowadzona przez Dolnośląskie Biuro Geodezji i Terenów Rolnych analiza zmian w ewidencji gruntów oraz dokumentów planistycznych gmin (studiów uwarunkowań oraz miejscowych planów) wykazała, że opracowane w latach 2007 – 2013 dokumenty wyłączają na cele nierolnicze ponad 160 tys. użytków rolnych.

W latach 2010-2015 z użytkowania rolnego i leśnego zostało wyłączonych ogółem 1 405 ha gruntów (głównie rolnych). Celem wyłączeń było głównie przeznaczenie ich pod zabudowę mieszkaniową.

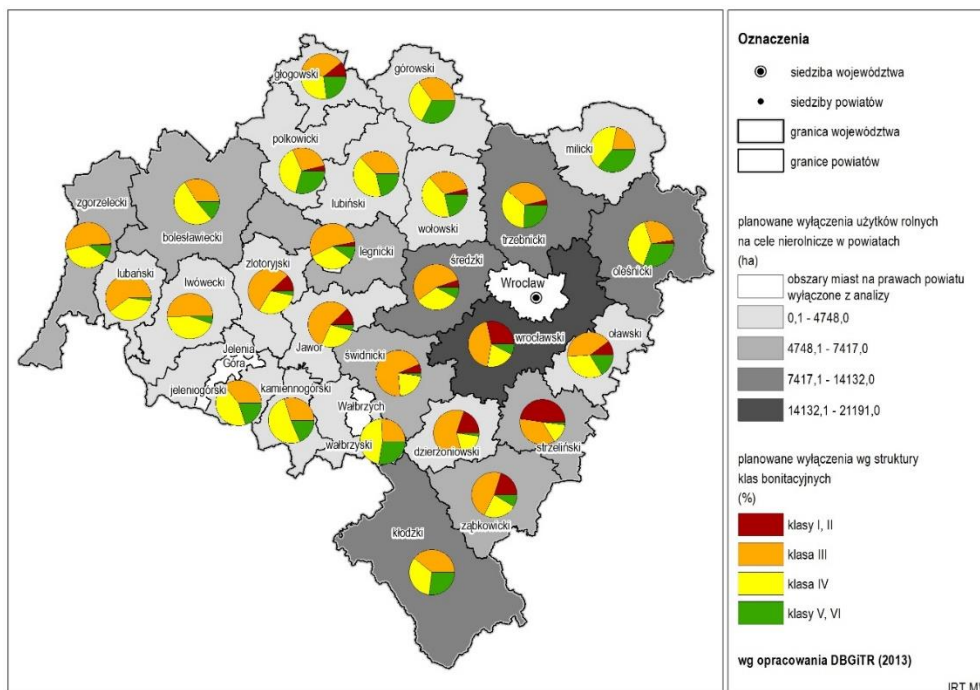
Od 2010 roku powierzchnia gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wzrosła o 1 897 ha. Rekultywacji poddano w latach 2010-2015 w województwie ogółem 770 ha gruntów, z czego zagospodarowano na cele rolnicze 16 ha, a na cele leśne – 11 ha gruntów. Tempo rekultywacji i zagospodarowania gruntów jest bardzo wolne.

Problemy i zagrożenia:

1. Niewłaściwa gospodarka przestrzenna, prowadząca często do nieuzasadnionego wyłączania gruntów, szczególnie wysokiej jakości, z użytkowania rolniczego i przeznaczanie ich pod zabudowę.
2. Sukcesywny wzrost powierzchni gruntów zdegradowanych i zdewastowanych wymagających rekultywacji.
3. Przekroczenia dopuszczalnych stężeń cynku, ołowiu, miedzi, chromu, arsenu, baru oraz benzo(a)pirenu w glebach na obszarach poddanych badaniom.
4. Zagrożenie gleb erozją oraz zanieczyszczenia chemiczne, związane z kumulacją zanieczyszczeń w glebie.

Rys. 4. Powierzchnia i struktura planowanych wyłączeń gruntów z użytkowania rolniczego (stan na 2013 r.)

Źródło: Analiza zmian w strukturze agrarnej oraz monitorowanie zmian w sposobie użytkowania gruntów na obszarach wiejskich województwa dolnośląskiego w latach 1999-2007-2013”, Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego, Wrocław kwiecień 2015.

KOPALINY

Zróżnicowana budowa geologiczna regionu powoduje, że województwo dysponuje bogatymi i różnorodnymi zasobami surowców naturalnych. Według stanu na koniec 2016 roku na terenie województwa udokumentowano 1 098 złóż kopalin. Do najważniejszych surowców o znaczeniu ogólnokrajowym należą: rudy miedzi i towarzyszące im pierwiastki (m.in. srebro, złoto, ołów, nikiel, ren, selen), węgiel brunatny oraz kamienie łamane i bloczne (w tym jedyne w kraju złoża blocznych granitów, sjenitów, gabra), a także inne surowce unikalne w skali kraju (kwarc żyłowy, magnezyty, gliny ceramiczne biało wypalające się i kaoliny). Ważnym bogactwem województwa są również wody lecznicze i termalne. W regionie udokumentowano 19 ze 132 krajowych złóż wód podziemnych zaliczonych do kopalin (wód leczniczych i wód termalnych), z których 13 objętych jest koncesją na eksploatację.

W obszarze Sudetów występują nieeksploatowane zasoby wód potencjalnie leczniczych, w tym zasoby wód termalnych. Możliwość zwiększania eksploatacji złóż wód leczniczych - szczaw i wód kwasowęglowych występuje w Sudetach, zwłaszcza w obszarze kłodzkim i wałbrzyskim.

Aktualny stopień rozpoznania zasobów termalnych w obszarze Sudetów jest jednak niewystarczający.

Problemy i zagrożenia:

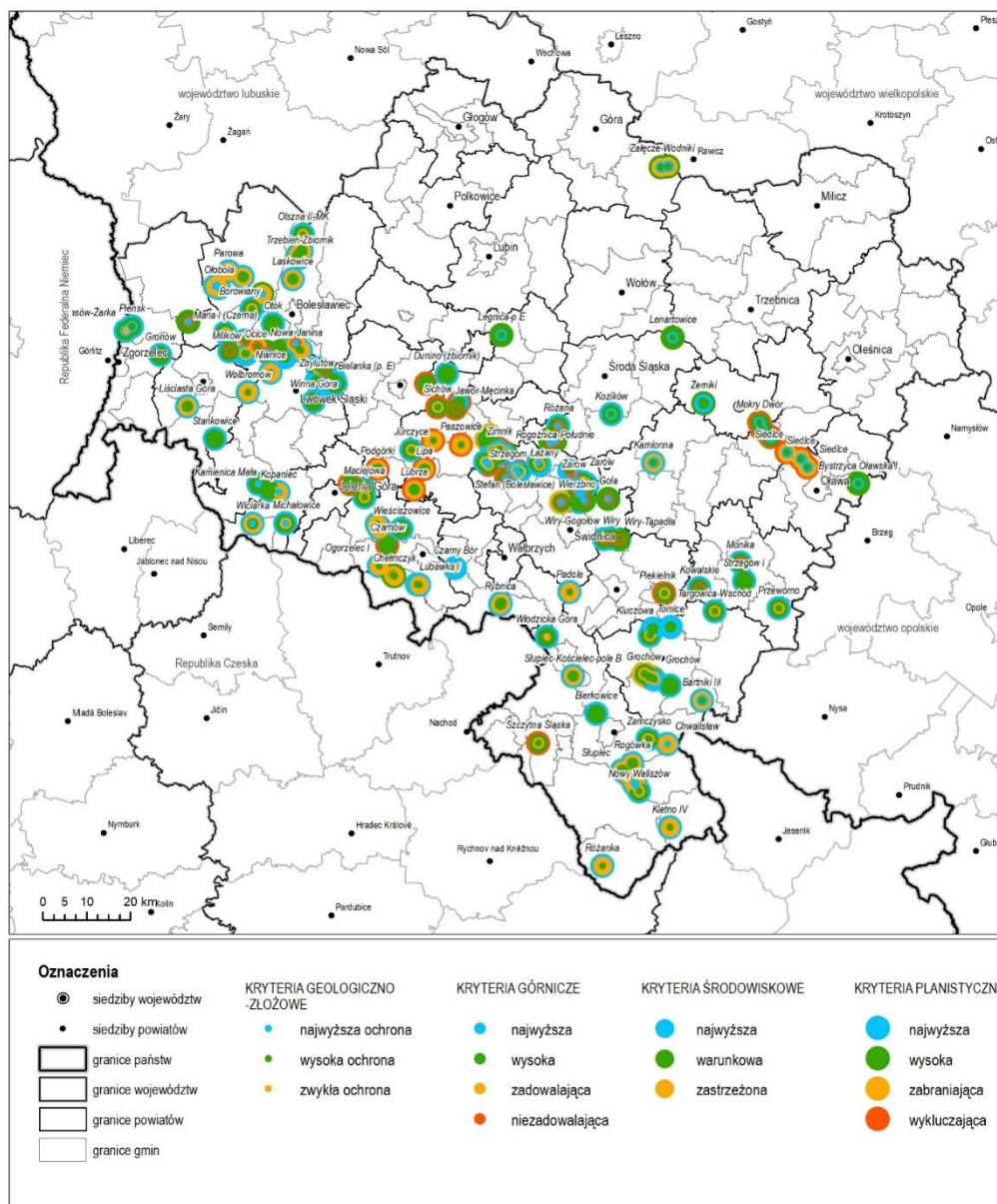
1. Brak kompleksowej waloryzacji złóż surowców skalnych i potencjału energii geotermalnej w województwie oraz skutecznej ochrony terenów udokumentowanych i cennych złóż, umożliwiającej ich przyszłą eksploatację. W rezultacie, część niezagospodarowanych złóż kopalin na Dolnym Śląsku ma ograniczone możliwości wykorzystania ze względu na konflikty z innymi funkcjami i przeznaczeniami terenu.
2. Prowadzona eksploatacja kopalin ze złóż oraz składowanie odpadów powydobywczych jest przyczyną niekorzystnych zmian w środowisku i w krajobrazie.
3. Eksploatowane i niezagospodarowane złoża węgla brunatnego, ze względu na odkrywkową metodę wydobycia, która powoduje m.in. wielkopowierzchniowe przekształcenia powierzchni (wyrobiska,

zwałowiska, infrastruktura techniczna) oraz zmiany warunków wodnych, pozostają w konflikcie z obecnym zagospodarowaniem terenu, formami ochrony przyrody oraz z zasobami wód podziemnych i powierzchniowych.

4. Eksploatacja złóż rud miedzi i towarzyszącego jej srebra wiąże się z występowaniem m.in.: deformacji powierzchni terenów górniczych, wstrząsów górniczych oraz przekształceniami powierzchni np. w wyniku składowania odpadów z procesów wzbogacania rud miedzi.
5. Obszar byłego Dolnośląskiego Zagłębia Węglowego jest problematyczny w kontekście rekultywacji i ponownego zagospodarowania dawnych terenów górniczych.
6. Eksploatacja odkrywkowa innych złóż może powodować lokalne konflikty przestrzenne i środowiskowe oraz problemy związane z intensywnym drogowym transportem tych surowców.
7. Nieeksploatowane zasoby wód leczniczych nie są objęte ochroną i mogą podlegać degradacji wskutek rozwoju kolizyjnych form zagospodarowania, które zakłócają naturalne procesy tworzenia się leczniczych zasobów.

Rys. 5. Waloryzacja niezagospodarowanych złóż surowców skalnych w województwie dolnośląskim

Źródło: opracowanie własne IRT, na podst. Poltegor Instytut, 2013.

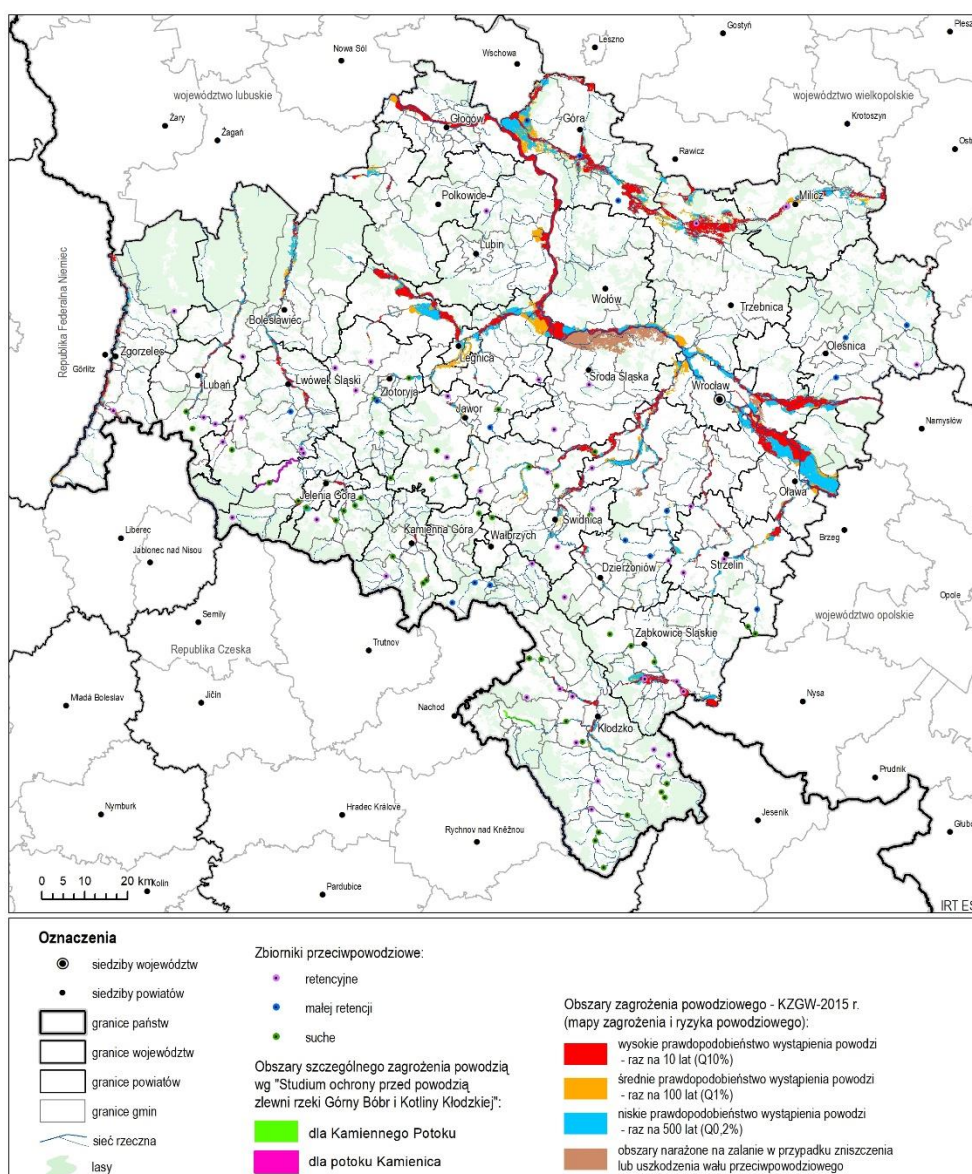

WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE, ZAGROŻENIA POWODZIOWE, SUSZA

System wodny Dolnego Śląska składa się z rzek o charakterze nizinnym oraz górskim, z główną osią hydrograficzną – Odrą. Ponadto tworzy go 12 dużych wielofunkcyjnych zbiorników retencyjnych, stawy (ponad 1 700 obiektów) i zbiorniki małej retencji (około 200 zbiorników o powierzchni zalewu ponad 1 ha i wielu mniejszych). Łącznie pod wodami znajduje się około 32 605 ha, co stanowi 1,63% obszaru regionu.

Województwo dolnośląskie należy do obszarów o stosunkowo dużym zagrożeniu powodziowym, którego najgroźniejszy przebieg występuje w kilku rejonach zlewni Odry, tj. w dorzeczach: Nisy Kłodzkiej, Bystrzycy, Kwisy, Ślęzy i Nisy Szalonej. Aktualna ocena ryzyka powodziowego została przedstawiona na mapach zagrożenia powodziowego (MZP), wskazując obszary zagrożenia powodziowego (o prawdopodobieństwach wystąpienia: 0,2%, 1%, 10%) obejmujące następujące rzeki województwa dolnośląskiego: Odra, Barycz, Orla, Widawa, Oława, Ślęza, Mała Ślęza, Nysa Kłodzka, Biała Łądecka, Bystrzyca Dusznicka, Ścinawka, Bystrzyca, Czarna Woda, Strzegomka, Nysa Szalona, Kaczawa, Skora, Czarna Woda, Bóbr, Kwisa, Szprotawa, Nysa Łużycka, Czarny Potok, Lesk, Łomnica, Jedlica, Kamienna, Wrzosówka.

Rys. 6. Zagrożenie powodziowe i retencja zbiornikowa w województwie dolnośląskim

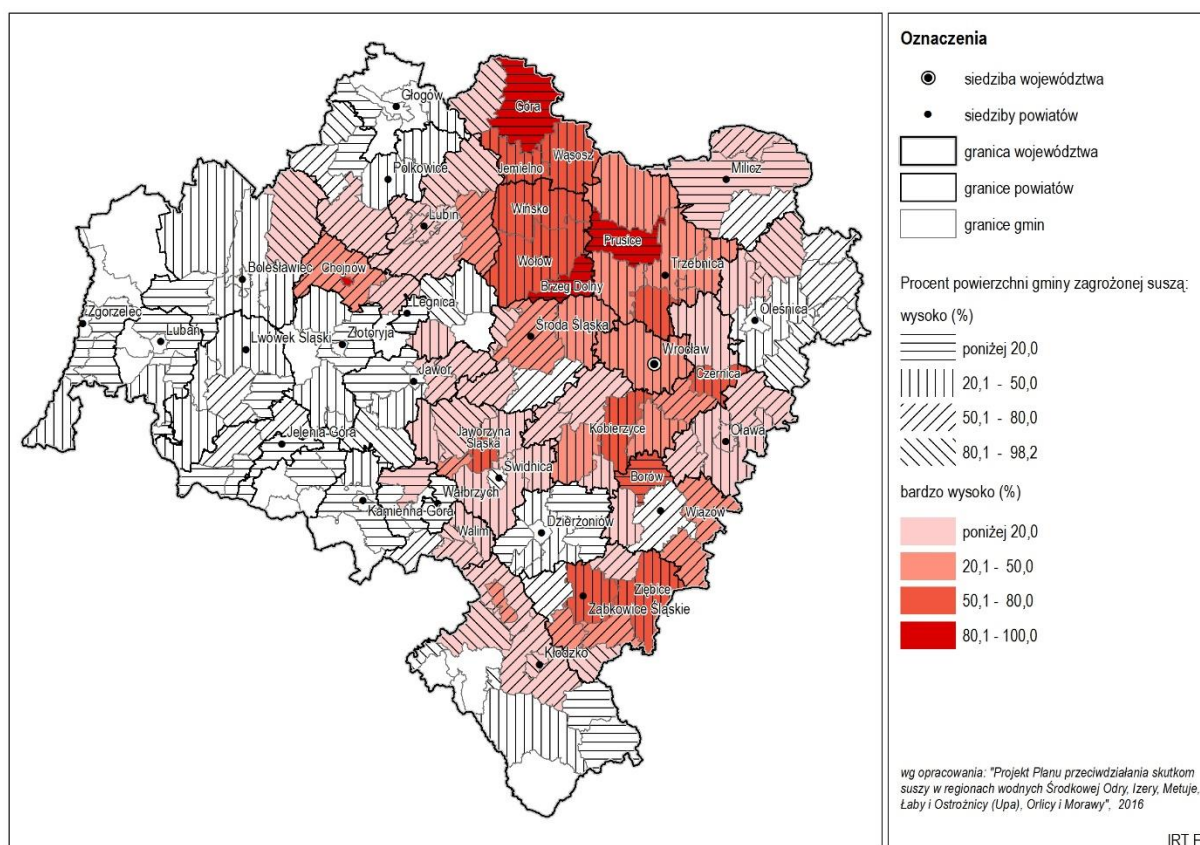
Źródło: opracowanie własne IRT na podstawie map zagrożenia powodziowego i map ryzyka powodziowego, 2013.

Na terenie województwa realizowany jest przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska we Wrocławiu program monitoringu jakości wód powierzchniowych w odniesieniu do jednolitych części wód powierzchniowych (JCWP), których wyznaczono 426 na obszarze Dolnego Śląska. W latach 2010-2015 WIOŚ dokonał oceny 158 jednolitych części wód. Przeprowadzona klasyfikacja stanu/potencjału ekologicznego wykazała, że w większości przypadków stwierdza się od umiarkowanego stanu/potencjału ekologicznego poprzez stan dobry do słabego. W przypadku stanu chemicznego w JCWP stwierdzono stan poniżej dobrego.

Obszar województwa dolnośląskiego klasyfikuje się jako obszar o znacznym bądź wysokim stopniu zagrożenia wystąpieniem suszy, wymagającym podjęcia pilnych działań minimalizujących niekorzystny wpływ tego zjawiska na społeczeństwo, gospodarkę oraz środowisko przyrodnicze. Do gmin wysoko zagrożonych wystąpieniem suszy (80% lub więcej powierzchni gminy jest zagrożone wystąpieniem suszy) należą gm. miejska Chojnów (100% powierzchni), gm. Prusice (90% powierzchni), gm. Brzeg Dolny (86% powierzchni), gm. Góra (83% powierzchni).

Rys. 7. Zagrożenie występowania zjawiska suszy w gminach województwa dolnośląskiego

Źródło: opracowanie własne IRT na podstawie Planu przeciwdziałania skutkom suszy w regionach wodnych Środkowej Odry, Izery, Metuje, Łaby i Ostrożnicy, Orlicy i Morawy, sierpień 2017.

Na terenie województwa dolnośląskiego wydzielono 17 Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP), w tym 11 w całości, a 6 częściowo. Ich łączna powierzchnia to blisko 4 615 km², co stanowi 23,15% powierzchni regionu. Większość zbiorników wód podziemnych wykształciła się w utworach czwartorzędowych (11) i ma charakter porowy (13), który charakteryzuje się dobrym zasileniem i szybkim przepływem, a przez to wymaga ochrony przed zanieczyszczeniem.

Wyniki badań jakości zwykłych wód podziemnych wykazują zdecydowaną przewagę wód charakteryzujących się dobrym stanem chemicznym (klasa I do III) we wszystkich poziomach wodonośnych w województwie. Wody o słabym stanie chemicznym (klasy IV-V) stanowiły 5% ogółu badanych wód. Monitoring płytkich wód

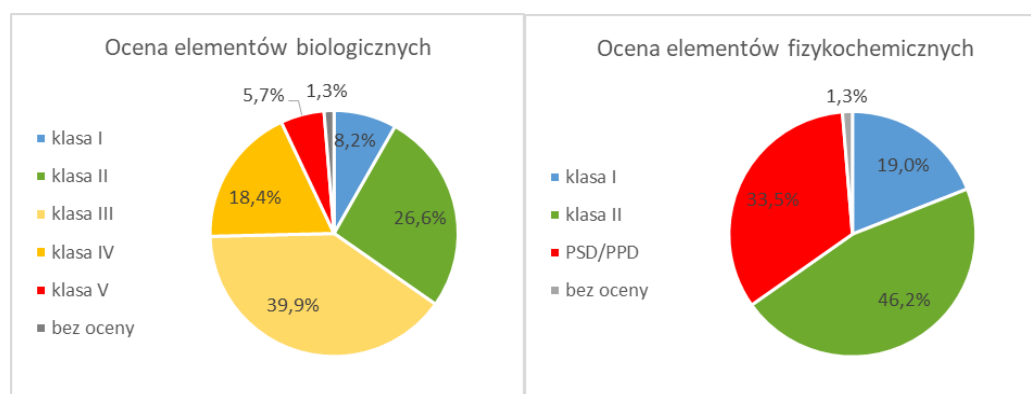
podziemnych, zlokalizowanych na obszarach szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych nie wykazał wód zanieczyszczonych lub zagrożonych zanieczyszczeniem azotanami

Analiza wyników wykazała, że ładunek zanieczyszczeń odprowadzanych do wód, widoczny w szczególności w odniesieniu do związków biogennych (azot ogólny i fosfor ogólny) uległ w ciągu ostatnich kilkunastu latach znacznemu obniżeniu, co jest wynikiem coraz bardziej skutecznych metod oczyszczania ścieków.

Problemy i zagrożenia:

1. Do znaczących oddziaływań na jakość wód Dolnego Śląska zaliczono rzuty z punktowych źródeł zanieczyszczeń oraz pobory wód powierzchniowych i podziemnych.
2. Pogorszony stan wód powierzchniowych i podziemnych w związku z występowaniem oddziaływań antropogenicznych o charakterze punktowym, rozproszonym i obszarowym.
3. Zagrożenie dla stanu ilościowego wód w związku z poborami wód na różne cele (w tym: melioracje, odwodnienia górnicze, gospodarkę stawową i aglomeracje miejsko-przemysłowe). Do rzek ubogich w wodę zalicza się: Barycz, Ślężę, Widawę, Szprotawę, Skorę, Czarną Wielką i Nysę Łużycką.
4. Wysoki poziom zagrożenia zjawiskami powodzi i suszy.

Rys. 8. Klasyfikacja elementów biologicznych i fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5) JCWP województwa za rok 2015

PSD/PPD* - poniżej stanu dobrego/poniżej potencjału dobrego

Źródło: opracowanie własne IRT, na podst. „Ocena stanu jednolitych części wód powierzchniowych na terenie województwa dolnośląskiego za rok 2015” (WIOŚ Wrocław).

POWIETRZE

Powietrze w województwie nie jest wolne od zanieczyszczeń. Największym problemem dla regionu są zanieczyszczenia pyłem zawieszonym PM₁₀ i PM_{2,5} oraz bezno(a)pirenem. Największy negatywny wpływ na jakość powietrza ma emisja z obiektów zaliczanych do sektora komunalno-bytowego: lokalnych kotłowni i palenisk domowych, wyposażonych w niskie emitery, zlokalizowanych w centralnych, gęsto zabudowanych obszarach miast oraz kotlinach górskich. Inne przyczyny występowania przekroczeń to emisja zanieczyszczeń z transportu drogowego oraz niezorganizowana emisja pyłu z dróg i terenów przemysłowych.

Z danych WIOŚ, prowadzonych w ramach Państwowego Monitoringu Środowiska wynika, że na terenie województwa dolnośląskiego w latach 2013-2015 dopuszczalne stężenia pyłu zawieszzonego PM₁₀ i stężenia docelowe B(a)P w pyłe zawieszonym PM₁₀ były przekraczane stale lub z dużą częstotliwością na obszarze 37 gmin, w tym także w gminach uzdrowiskowych.

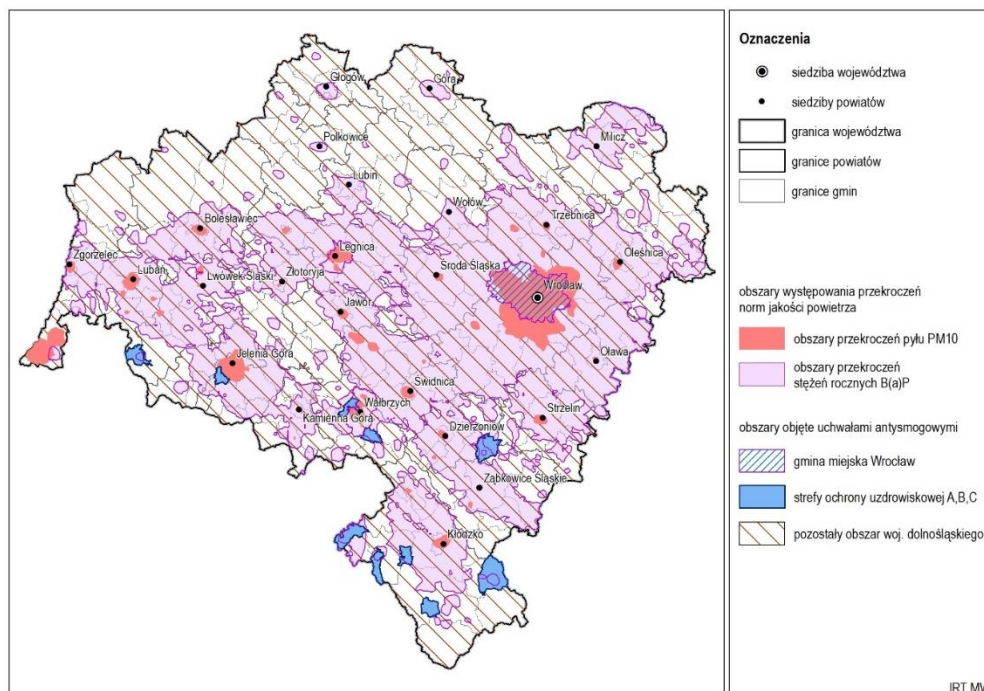

Problemy i zagrożenia:

1. Ponadnormatywne zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym PM10 i PM2,5, benzo(a)pirenem oraz dwutlenkiem azotu (NO₂) oraz przekroczenia poziomu docelowego arsenu w Legnicy i Głogowie (2015).
2. Wysokie stężenia ozonu, który najwyższe wartości osiąga w sezonie letnim.

Rys. 9. Uwarunkowania związane z wprowadzeniem tzw. uchwały antysmogowej w województwie dolnośląskim

Źródło: opracowanie własne IRT, na podst. WIOŚ Wrocław, 2015

KLIMAT AKUSTYCZNY

W województwie dolnośląskim wskazuje się na postępującą degradację klimatu akustycznego, zwłaszcza wzdłuż ważniejszych tras komunikacyjnych, co potwierdzają wyniki pomiarów prowadzonych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska. Największa liczba ludności narażona jest na niedobre warunki akustyczne, tj. najniższe przekroczenia hałasu (od 0,01 do 5 dB) oraz przeciętne przekroczenia (od 5 do 10 dB). Na przekroczenia hałasu powyżej 15 dB, świadczące o złym i bardzo złym środowisku akustycznym narażonych jest ok. 5 tysięcy osób w województwie. Największe powierzchnie, na których zanotowano przekroczenia hałasu pochodzącego od dróg krajowych wykazano w powiatach: wrocławskim, ząbkowickim oraz trzebnickim i kłodzkim. W odniesieniu do dróg wojewódzkich największą ilość obszarów o przekroczonych wartościach hałasu zanotowano w powiatach wrocławskim i głogowskim oraz w powiecie świdnickim.

W przypadku oddziaływania hałasu drogowego stwierdza się wzrost liczby osób narażonych na hałas drogowy o 2,6 punktu procentowego w odniesieniu dla przedziałów 55-60 dB i 60-65 dB i spadek liczby osób narażonych na hałas drogowy w przedziałach najwyższego hałasu: 65-70 dB 70-75 dB i >75 dB.

Problemy i zagrożenia:

1. Na niekorzystne warunki akustyczne (przekroczenia do 10 dB) narażone jest w województwie ok. 99,5% całej populacji zagrożonej ponadnormatywnym hałasem.
2. Stwierdzone przekroczenia dopuszczalnych poziomów hałasu drogowego i kolejowego na obszarach podlegających ochronie akustycznej (tereny mieszkaniowe, obszary szpitali i placówek oświatowo-wychowawczych), przy czym w większości przypadków przekroczenia mieszczą się w dolnym pułapie, i wynoszą mniej niż 5 dB, zarówno dla wskaźnika LDWN jak i LN.

PODSUMOWANIE ANALIZY STANU ŚRODOWISKA

Województwo dolnośląskie charakteryzuje się dużym zróżnicowaniem przyrodniczym i krajobrazowym, wyróżniającym go na tle kraju, występowaniem dużych zwartych obszarów leśnych zróżnicowanych pod względem typów siedliskowych oraz kompleksów gleb wysokiej jakości, o znacznym zróżnicowaniu typologicznym. Region cechują ponadto bogate zasoby różnorodnych kopalin użytecznych (o znaczeniu krajowym i regionalnym) oraz istotne w skali kraju złoża wód leczniczych i termalnych.

Najpoważniejszą przyczyną zagrożeń dla walorów przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych jest rosnąca presja inwestycyjna w stosunku do najcenniejszych obszarów. Ocenia się, że polityka racjonalnego wykorzystywania zasobów środowiska i ich skutecznej ochrony powinna być jednym z priorytetów rozwoju województwa.

Natomiast, analizując zagrożenia i problemy środowiskowe w województwie dostrzega się w szczególności:

- postępującą degradację różnorodności przyrodniczej i krajobrazowej w związku z presją inwestycyjną,
- najmniejszy obszarowo udział obszarów chronionych w powierzchni ogółem województwa w Polsce (nie dotyczy obszarów NATURA 2000),
- ograniczoną możliwość zagospodarowania części udokumentowanych złóż kopalin ze względu na ich występowanie na obszarach o dużych walorach przyrodniczych i krajobrazowych lub terenach o innej funkcji lub zagospodarowaniu,
- pogorszoną jakość wód powierzchniowych,
- zagrożenia zjawiskami powodzi i suszy,
- ponadnormatywne zanieczyszczenie powietrza pyłem zawieszonym PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenem, w tym stwierdzone przekroczenia dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń na obszarach uzdrowiskowych,
- degradacja klimatu akustycznego, szczególnie wzdłuż ważniejszych tras komunikacyjnych.

Wyniki analizy stanu środowiska, uwzględnione w diagnozie prospektywnej, opracowanej w ramach prac nad Strategią stanowiły podstawę do wyznaczenia w projekcie SRWD 2030 celów strategicznych, celów operacyjnych oraz kierunków działań strategicznych. Projekt SRWD 2030 odnosi się do zidentyfikowanych problemów ochrony środowiska, w szczególności w ramach czwartego celu strategicznego: odpowiedzialne wykorzystanie zasobów i ochrona walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego.

Zaproponowane cele operacyjne uwzględniają bezpośrednio problemy środowiska, jak: poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1), racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2), ochrona przed kląskami żywiołowymi (4.3), ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego (4.5) lub odnoszą się do nich w sposób pośredni, poprzez: wspieranie gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6) czy wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych (4.4). Pośród innych celów operacyjnych, które uwzględniają problemy ochrony środowiska należy wymienić: wspieranie rozwoju i rewitalizację obszarów miejskich i wiejskich (cel 1.4), poprawę stanu regionalnej infrastruktury technicznej (cel 2.1) oraz rozwój regionalnej sieci transportowej (cel 5.1).

4. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

4.1. Ocena przewidywanego oddziaływania na środowisko

W Prognozie skoncentrowano się w szczególności na ocenie sposobu uwzględnienia kwestii środowiskowych w planowanej polityce rozwoju oraz na identyfikacji potencjalnych zagrożeń dla środowiska wynikających z planowanych kierunków rozwoju regionu, w celu ich wyeliminowania lub zminimalizowania negatywnego oddziaływania.

Projekt Strategii nie precyzuje konkretnych działań i nie określa przedsięwzięć inwestycyjnych. Ze względu na znaczny poziom ogólności tego dokumentu oraz brak w nim rozstrzygnięć lokalizacyjnych, wskazanie rzeczywistych znaczących oddziaływań na poszczególne elementy środowiska przyrodniczego jest trudne do przeprowadzenia. Ocena oddziaływania danego przedsięwzięcia na środowisko przyrodnicze jest możliwa na dalszym etapie, kiedy znany jest projekt techniczny przedsięwzięcia i dokładna lokalizacja inwestycji.

Ocena potencjalnych oddziaływań na poszczególne komponenty środowiska przeprowadzona została w odniesieniu do kierunków działań strategicznych, określonych w ramach celów operacyjnych oraz adresowanych do obszarów strategicznej interwencji. Do przeprowadzenia oceny opracowano macierz kryteriów oceny, odnoszących się do poszczególnych komponentów środowiska, ukierunkowujących zakres i sposób oceny. Kryteria oceny zostały zaprezentowane w rozdziale 1.3. Tam również zostały opisane kryteria identyfikacji potencjalnych oddziaływań na środowisko, wynikających z realizacji projektu SRWD 2030.

CEL STRATEGICZNY NR 1: EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE GOSPODARCZEGO POTENCJAŁU REGIONU

Konieczność realizacji celu strategicznego wynika z:

- dużych dysproporcji wewnętrznych w tworzeniu PKB i WDB regionu,
- utrzymującego się niskiego udziału nakładów na działalność B+R finansowanych z sektora przedsiębiorstw w nakładach na działalność B+R ogółem oraz niskiego udziału osób zatrudnionych w B+R w liczbie osób pracujących ogółem,
- niskiego odsetka przedsiębiorstw innowacyjnych lub ponoszących nakłady na innowacje oraz niskiej skłonności do współpracy podmiotów gospodarczych w tym zakresie,
- monokultury przemysłowej w Legnicko-Głogowskim Okręgu Miedziowym,
- znaczącego udziału długotrwale bezrobotnych,
- niskiej i spadającej liczbie osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą,
- mało korzystnej struktury obszarowej gospodarstw rolnych, niskiego poziomu produkcji zwierzęcej, w tym żywca rzeźnego i mleka oraz spadek zainteresowania prowadzeniem produkcji ekologicznej.

Realizacja celu strategicznego ma się odbywać poprzez:

- wzmocnienie konkurencyjności regionu,
- rozwój innowacyjności w oparciu o zasoby endogeniczne,
- wspieranie rozwoju gospodarczego obszarów miejskich i wiejskich,

co zostało zdefiniowane w ramach 4 celów operacyjnych i określonych dla nich kierunków działań strategicznych.

W ramach celu operacyjnego: *Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych regionów* (1.1) zdefiniowano sześć kierunków działań strategicznych. Cel koncentruje się na wzmocnieniu gospodarczym regionu poprzez wspieranie obszarów o trudnych warunkach rozwojowych (1.1.1) oraz ośrodków regionalnych i subregionalnych (1.1.2), wzmocnieniu roli MŚP (1.1.3), zróżnicowaniu monokulturowości ośrodków gospodarczych (1.1.4), rozwoju lokalnych rynków żywności i przetwórstwa rolno-spożywczego (1.1.5) oraz promowania regionu jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki i wypoczynku (1.1.6).

W projekcie SRWD 2030 nie zdefiniowano dokładnie zakresu i charakteru przedsięwzięć inwestycyjnych, zmierzających do realizacji poszczególnych kierunków działań strategicznych, jak choćby kierunku dot. wzmocnienia obszarów o trudnych warunkach rozwojowych oraz wzmocnienia gospodarczego ośrodków regionalnych i subregionalnych. Zakłada się, że w ramach obu kierunków będzie występować zarówno wsparcie dla współpracy oraz działań organizacyjnych, jak również wsparcie dla działań mających na celu rozwój działalności gospodarczej. Podejmowane działania w ramach drugiego z wymienionych przypadków mogą stwarzać zagrożenie dla jakości środowiska. Podobna sytuacja może wystąpić w przypadku kierunku, odnoszącego się do wzmocnienia roli MŚP w aktywizacji gospodarczej subregionów, kierunku 1.1.6 dotyczącego promowania funkcji turystycznej regionu oraz 1.2.2. - wzmacniającego rozwój klastrów.

Ocenia się, że proponowane w ramach celów operacyjnych kierunki mogą mieć zarówno pozytywne jak i negatywne skutki dla środowiska naturalnego. Potencjalne konflikty dotyczyć mogą ingerencji w obszary o wysokiej bioróżnorodności i obszary występowania cennych siedlisk gatunków chronionych jak również obszary chronione i cenne krajobrazowo. Niekorzystne oddziaływania wystąpią szczególnie w przypadkach niewłaściwej lokalizacji przemysłu. Szczególne znaczenie tego aspektu potwierdza fakt, że wsparcie ma zostać ukierunkowane na obszary subregionalne, w tym wiejskie o wyraźnie wrażliwszych uwarunkowaniach przestrzennych, ze względu na występujące walory krajobrazowe, przyrodnicze i zasoby glebowe. Dlatego też konieczna jest racjonalna gospodarka przestrzenną i właściwe przestrzenne ukierunkowanie wsparcia, w oparciu o lokalne zasoby i produkty, minimalizujące zagrożenie degradacji gleby, obniżenia różnorodności biologicznej oraz pogorszenia walorów krajobrazowych.

Działalność gospodarcza to także źródło presji na jakość takich komponentów środowiska jak wody, powietrze i klimat akustyczny. Wspieranie MŚP, w tym firm rzemieślniczych i rodzinnych może stanowić dla otoczenia źródło negatywnych oddziaływań, zwłaszcza hałasu, emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz wytwarzania odpadów i ścieków. Podstawowym warunkiem tworzenia przedsiębiorstw jest zapewnienie infrastruktury umożliwiającej zaopatrzenie w wodę i energię oraz odbiór ścieków i odpadów. Konieczne jest również racjonalne gospodarowanie przestrzenną, ograniczającą możliwość lokalizowania zakładów generujących hałas w pobliżu obszarów wrażliwych, takich jak zabudowa mieszkaniowa czy usługi publiczne.

Rozwój lokalnych rynków żywności i wzrost konkurencyjności sektora rolno – spożywczego jest pożądanym kierunkiem rozwoju gospodarczego, opartym o endogeniczny potencjał zasobów w województwie. Wiązać się z tym może szereg działań, które w perspektywie długoterminowej mogą mieć korzystny wpływ na jakość środowiska, m.in. poprzez rozwój produkcji żywności ekologicznej, wdrażanie systemu kontroli i certyfikacji jakości produktów rolnych, podnoszenie kwalifikacji osób prowadzących gospodarstwa rolne, itp. Należy jednak podkreślić, że rolnictwo i przetwórstwo rolno-spożywcze to również potencjalne źródło niekorzystnych zmian w środowisku, wynikające z niewłaściwie prowadzonej produkcji. Dominują w tym przypadku konflikty prowadzące do degradacji zasobów i jakości gleb oraz wód powierzchniowych i gruntowych. Niewykluczone jest również obniżenie różnorodności biologicznej danego obszaru.

Wsparcie endogenicznych potencjałów gospodarczych regionu powinno korzystnie wpłynąć na jego rozwój, a w konsekwencji na jakość życia mieszkańców, zwłaszcza na obszarach o niskiej aktywności zawodowej, gdzie szczególnie oczekiwane są działania wspomagające wzrost gospodarczy. Należy jednak w możliwie największej skali wzmacniać rozwój gospodarczy w oparciu o lokalne zasoby i produkty, minimalizując tym samym prawdopodobieństwo występowania konfliktów środowiskowych.

Dolny Śląsk charakteryzuje się wysokim potencjałem do rozwoju turystyki i rekreacji. Jednym z kierunków działań strategicznych jest *promowanie regionu jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki i wypoczynku*. Ocenia się, że podejmowane w ramach tego kierunku działania mogą dotyczyć poprawy standardów oferowanych usług turystycznych. Będą zatem przyczyniać się do zwiększenia ruchu turystycznego i rozwoju turystycznego regionu, a w konsekwencji do wzrostu gospodarczego województwa. Z punktu widzenia oddziaływania na środowisko,

kierunek ten może generować zarówno pozytywne skutki jak i zagrożenia dla środowiska. Promowanie walorów przyrodniczych i krajobrazowych jako ważnych zasobów dla wspierania rozwoju turystycznego będzie miało pozytywny wpływ na ich stabilność i zachowanie. Promowanie dziedzictwa kulturowego powinno równolegle pociągać za sobą zwiększenie nakładów na renowację zabytków i obiektów objętych ochroną kulturową. Skutkiem winna być poprawa wizualna otoczenia i jakości życia ludności, a także wzrost świadomości ekologicznej oraz tożsamości regionalnej. Rozwój gospodarki turystycznej będzie stymulować wzrost gospodarczy oraz obniżenie bezrobocia. Należy również podkreślić znaczenie tego kierunku dla promowania i wspierania zasobów uzdrowiskowych, mających niezwykle ważne znaczenie dla regionu.

Promowanie Dolnego Śląska jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki i wypoczynku, niesie ze sobą również zagrożenia dla środowiska, w związku z rozwojem usług turystycznych i zwiększonej liczby osób odwiedzających miejscowości turystyczne. Niezwykle wrażliwa w takim przypadku jest przestrzeń, której degradacja, na skutek krótkowzrocznych działań proekonomicznych, następuje niezwykle szybko i w większości przypadków trwale. Degradacja przestrzeni ma bezpośrednie przełożenie na krajobraz oraz odbiór wizualny miejscowości turystycznych. Zrównoważona gospodarka przestrzenną i zasobami kulturowymi ma w tym przypadku zasadnicze znaczenie, gdyż jest to zasób o wyjątkowej podatności na degradację w wyniku niekontrolowanej presji inwestycyjnej. Podobne zagrożenia dotyczą zasobów przyrodniczych, w oparciu o które potencjał turystyczny jest rozwijany. Rozbudowa obiektów turystycznych i infrastruktury z nią związanej stawać może w konflikcie z potrzebą zachowania obszarów otwartych, cennych przyrodniczo, zwłaszcza tych nie objętych ochroną prawną.

Zagrożenia dla obszarów chronionych i zasobów cennych przyrodniczo związane są również ze zwiększeniem eksploracji turystycznej, w tym także poza szlakami turystycznymi, co stwarza bezpośrednie zagrożenie dla stanu i ochrony siedlisk oraz stanowisk roślin i zwierząt.

Inne zagrożenia, w większym zakresie podatne na kontrolę, to wzmożony w sezonie wypoczynkowym pobór wód oraz zwiększone wytwarzanie odpadów i ścieków wymagających zagospodarowania.

Rozwój turystyki to także wzrost usług okołoturystycznych i wzmożenie ruchu komunikacyjnego o niekorzystnym oddziaływaniu na środowisko. Konieczne są w tym przypadku systemowe rozwiązania, kontrolujące i regulujące presję na przestrzeń i zasoby przyrodnicze.

W ramach celu operacyjnego: Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki (1.2) zdefiniowano pięć kierunków działań strategicznych, dotyczących promocji gospodarczej, rozwoju sieci powiązań gospodarczych i inicjatyw klastrowych, wzmocnienia marki produktów regionalnych i Wrocławia jako ośrodka naukowego.

Proponowane kierunki działań w większości dotyczą przedsięwzięć miękkich, które nie będą ingerowały w jakość środowiska przyrodniczego, natomiast pośrednio czy wtórnie mogą wpłynąć na środowisko w sposób pozytywny.

Analizując oddziaływanie tego celu operacyjnego należy skupić uwagę na działaniach dążących do rozwoju sieci powiązań gospodarczych, w tym inicjatyw klastrowych, które, obok wszelkich działań na rzecz wzmocnienia współpracy, wymiany wiedzy i doświadczeń mogą dotyczyć organizacji wspólnej przestrzeni do sytuowania przedsiębiorstw przemysłowych. W takim przypadku istnieje zagrożenie powstawania źródeł zanieczyszczeń bezpośrednich, o zróżnicowanym charakterze, uzależnionym od gałęzi przemysłu oraz pośrednich – związanych z obsługą terenów klastrowych.

Generalnie, rozwój gospodarki opartej na wiedzy jest kierunkiem odpowiadającym na potrzeby ochrony środowiska. Wiąże się z wdrażaniem wysokosprawnych oraz energo- i surowcooszczędnych technologii w poszczególnych sektorach gospodarki. Tworzenie klastrów to z kolei pozytywny przykład koncentracji zakładów, ograniczający ich rozpraszanie oraz sprzyjający wyposażeniu obszaru przemysłowego w niezbędną infrastrukturę techniczną. Stanowi właściwy kierunek zarządzania przestrzenią, ale również środek

zapobiegawczy dla wywoływania zagrożeń środowiskowych, związanych z odprowadzaniem ścieków i wód opadowych, emisją hałasu i zanieczyszczeń oraz gospodarką odpadami.

Proponowany w ramach celu kierunek strategiczny wspierający wzmocnienie wrocławskiego ośrodka naukowego może przyczynić się długofalowo do poprawy jakości wszystkich komponentów środowiska i zdrowia ludzi w wyniku rozwoju zaawansowanych prac badawczych nad rozwiązaniami na rzecz ochrony środowiska.

Cel operacyjny *Wzmacnianie innowacyjności regionu* zakłada realizację działań w ramach sześciu kierunków działań strategicznych, poświęconych rozwojowi inteligentnych specjalizacji i inteligentnej reindustrializacji, rozwojowi innowacji jak również wzmocnieniu rozwoju i współpracy nauki i biznesu.

W ramach celu operacyjnego część działań ma charakter miękki, nieinwestycyjny - jak choćby: stymulowanie współpracy biznesu i nauki, tworzenie warunków do współpracy badawczo-rozwojowej o zasięgu międzynarodowym czy wsparcie finansowe dla przedsięwzięć innowacyjnych. Ten rodzaj działalności nie będzie prowadził do negatywnych oddziaływań środowiskowych, natomiast oczekiwać można pośrednich i wtórnych oddziaływań pozytywnych, związanych z rozwojem gospodarki opartej na wiedzy, szczególnie w przypadku poszukiwania prośrodowiskowych rozwiązań innowacyjnych. Zwiększanie znaczenia sektora B&R przyczyni się do doskonalenia technologii, przepływu wiedzy i doświadczeń oraz skierowania rozwoju wiedzy na pożądane problemy i kierunki badań, w tym także badań poświęconych ochronie wód, powietrza i innych komponentów środowiska.

Ocenia się, że wspieranie rozwoju gospodarki w kierunku podniesienia jej innowacyjności, rozwoju inteligentnych specjalizacji oraz cyfryzacji i automatyzacji procesów technologicznych powinno wpłynąć na zmniejszenie surowco- i energochłonności gospodarki oraz zminimalizowanie presji środowiskowej.

W projekcie Strategii należy skoncentrować się w pierwszej kolejności na rozwoju innowacji, które wspierają efektywność korzystania z zasobów środowiska. Przy założeniu, że gospodarka innowacyjna będzie kładła nacisk również na aspekt prośrodowiskowych rozwiązań, jakość środowiska nie będzie zagrożona.

Cel operacyjny *Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich* zakłada realizację działań w obrębie pięciu kierunków działań strategicznych, dotyczących rewitalizacji zdegradowanych obszarów oraz założeń zabytkowych i architektonicznych, a także rozwoju zrównoważonego obszarów funkcjonalnych oraz obszarów rolnych.

Planowanie i realizacja prac urządzeniowo-rolnych oraz odbudowa melioracji, przy założeniu, że ich realizacja będzie przebiegała w sposób zrównoważony i przy zapewnieniu właściwej kultury rolniczej mogą pozytywnie oddziaływać na środowisko. Należy oczekiwać pozytywnych zmian w krajobrazie na skutek m.in. zachowania i odtworzenia zadrzewień i zakrzewień śródpolnych czy utrzymania i odtworzenia zbiorników wodnych. Jest to także zasadniczy kierunek działań na rzecz ochrony dobrych gleb dla rolnictwa przed zmianą zagospodarowania. Prace melioracyjne natomiast są niezbędne do regulacji stosunków wodnych i podniesienia efektywności produkcji rolniczej. Działania te będą miały również korzystny wpływ na utrzymanie siedlisk dla małej zwierzyny i wzrost różnorodności biologicznej.

Wszelkie działania na rzecz rewitalizacji zdegradowanych obszarów miejskich i wiejskich przyniosą pozytywny skutek dla środowiska, zwłaszcza dla jakości i zasobów wód, powierzchni ziemi oraz krajobrazu i warunków życia ludzi.

Uwarunkowania przyrodnicze i historyczne charakteryzują się występowaniem wielu cennych założeń urbanistycznych i obiektów architektonicznych w województwie. Na przestrzeni lat część z nich uległa degradacji i wymaga podjęcia prac rewitalizacyjnych. Ocenia się, że podejmowane przedsięwzięcia na rzecz ich odbudowy w celu przywrócenia dawnej świetności będzie miało pozytywny wpływ na wzrost poszanowania wartości kulturowych regionu, zwiększenia tożsamości regionalnej oraz wymierny korzystny wpływ na jakość życia mieszkańców.

W Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 miejskie obszary funkcjonalne wskazano jako jeden z podstawowych elementów planowania przestrzennego oraz społeczno-gospodarczego na poziomie krajowym i regionalnym. W województwie dolnośląskim, zgodnie z projektem Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Dolnośląskiego zostały wyznaczone cztery miejskie obszary funkcjonalne: wrocławski, jeleniogórski, wałbrzyski oraz legnicko-głogowski.

Miejskie obszary funkcjonalne to w większości obszary intensywnego rozwoju osadnictwa oraz presji na środowisko przyrodnicze i rolniczą przestrzeń produkcyjną. Zagospodarowanie tych terenów wiąże się z koniecznością inwestycji w infrastrukturę: usługową i społeczną, komunikacyjną, elektroenergetyczną, wodociągową, kanalizacyjną i inną. Brak zrównoważonej polityki przestrzennej, przejawiającej się niekontrolowaną i niedostosowaną do miejscowych uwarunkowań presją inwestycyjną spowodowało szereg negatywnych zjawisk w przestrzeni i w środowisku naturalnym.

Pozytywnie ocenia się zatem wspieranie w projekcie SRWD 2030 działań na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskich obszarów funkcjonalnych. Działania te powinny być skierowane w pierwszej kolejności na przywrócenie i utwalenie ładu przestrzennego, jak i działania inwestycyjne w zakresie poprawy dostępności transportowej i integracji transportu, ochrony obszarów cennych przyrodniczo i racjonalizacji zagospodarowania terenów niezabudowanych.

Działania na rzecz racjonalizacji polityki przestrzennej przyniosą wymierne pozytywne korzyści, m.in. poprzez zmniejszenie presji na powierzchnię ziemi i glebę, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do powietrza, ograniczenie hałasu komunikacyjnego oraz ochronę obszarów przyrodniczo cennych. Próba ochrony i utrzymania obszarów otwartych w miejskich obszarach funkcjonalnych powinna sprzyjać tworzeniu spójnego systemu zielonej infrastruktury oraz wzmocnieniu roli powiązań przyrodniczych. Z kolei zintegrowanie systemu transportowego pozwoli na zmniejszenie zapotrzebowania na nieodnawialne źródła energii oraz ograniczy presję na środowisko, wynikającą w szczególności z emisji hałasu i zanieczyszczeń emitowanych do powietrza.

Oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska

W ramach proponowanych celów operacyjnych nie wszystkie kierunki działań strategicznych będą miały zauważalny wpływ na środowisko. Część z nich, z uwagi na swój strategiczny, miękki charakter wyłącznie regulują czy wspierają działania systemowe lub organizacyjne, i jako takie nie będą oddziaływać na komponenty środowiska. Do takich zaliczono: *Różnicowanie monokulturowości subregionalnych ośrodków gospodarczych* (1.1.4.), *Promocja gospodarcza, wspieranie przedsiębiorczości i rozwój usług otoczenia biznesu* (1.2.1.) oraz *Wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw* (1.2.3.).

Zidentyfikowano również kierunki działań strategicznych, które w sposób wtórny mogą wyłącznie pozytywnie oddziaływać na środowisko, jak choćby działania:

- wzmacniające sektor naukowo – badawczy, tj. wzmocnienie wrocławskiego ośrodka naukowego (1.2.5.); stymulowanie współpracy biznesu i nauki (1.3.3.) oraz tworzenie warunków do współpracy badawczo-rozwojowej o zasięgu międzynarodowym (1.3.6);
- działania ukierunkowane na rozwój innowacji, przy założeniu że będą one uwzględniały czynnik prośrodowiskowy takie jak: rozwój usług proinnowacyjnych oraz kreowanie i wspieranie regionalnych ośrodków innowacyjności (1.3.4.) i wzmacnianie regionalnego systemu wsparcia finansowego dla przedsięwzięć innowacyjnych (1.3.5.);
- kierunki działań strategicznych określone dla celu operacyjnego – wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4.).

Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta - zapewnienie właściwego gospodarowania zasobami przyrody ożywionej i różnorodnością biologiczną oraz ochrony walorów przyrodniczych

Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych regionu (1.1) może mieć negatywny wpływ na bioróżnorodność, stanowiska roślin i zwierząt w przypadku kierunków 1.1.1, 1.1.2 i 1.1.3, tj. kierunków wzmacniających rozwój gospodarczy oraz wspierających rolę MPŚ oraz 1.1.6 w przypadku niekontrolowanego rozwoju przemysłu turystycznego. Korzystnie natomiast powinien oddziaływać kierunek koncentrujący się na rozwoju lokalnych rynków żywności, mając na względzie rozwój żywności wysokiej jakości z poszanowaniem zasobów przyrodniczych.

Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i jego marki (1.2) nie będzie miało znaczącego negatywnego oddziaływania. W przypadku rozwoju sieci powiązań gospodarczych, w tym inicjatyw klastrowych (1.2.2) istnieje potencjalne zagrożenie ingerencji w różnorodność biologiczną w przypadku przestrzennego rozwoju obszarów przemysłowych.

Lasy – polepszanie funkcjonalności i zdrowotności lasów zwłaszcza poprzez: powiększanie zasobów leśnych, prowadzenie wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, dążenie do zachowania zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych

Nie stwierdzono możliwości wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania na zasoby leśne w związku z realizacją pierwszego celu strategicznego. Potencjalne zagrożenie dla stabilności lasów może wystąpić w przypadku działań ukierunkowanych na rozwój turystyczny regionu (1.1.6.).

Obszary chronione - zapewnienie spójności oraz stabilności systemu obszarów ochronionych, zwłaszcza poprzez ograniczanie szkodliwych oddziaływań na obszary objęte ochroną prawną, w tym obszary Natura 2000

Czynnikiem zagrażającym stabilności obszarów chronionych oraz ich spójności jest niewłaściwa lokalizacja obszarów przemysłowych oraz niekontrolowany rozwój turystyki. Usytuowanie w pobliżu lub w granicach obszaru chronionego przemysłu może stwarzać bezpośrednie zagrożenia dla zachowania w nienaruszonym stanie przedmiotów ich ochrony (kierunki działań 1.1.1., 1.1.2., 1.1.3., 1.1.6.).

Powierzchnia ziemi - przeciwdziałanie zanieczyszczeniu i degradacji powierzchni terenu i gleb, w tym wykorzystywanie i ochrona zasobów glebowych

Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych regionu może mieć negatywny wpływ na powierzchnię ziemi w przypadku kierunków 1.1.1, 1.1.2 i 1.1.3 i 1.1.6., tj. kierunków wzmacniających rozwój gospodarczy (w tym turystyczny) oraz wspierających rolę MŚP. W przypadku rozwoju klastrów, również kierunek 1.2.2. przy założeniu tworzenia klastrów na obszarach dotychczas niezabudowanych. W większości jednak przypadków, kierunek ten będzie dotyczył wzmacniania współpracy branżowej, rozwijania sieci powiązań, i w takim kontekście zagrożenie negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na powierzchnię ziemi nie wystąpi. Korzystnie natomiast powinien oddziaływać kierunek koncentrujący się na rozwoju lokalnych rynków żywności, wspierający rozwój rolnictwa z poszanowaniem zasobów glebowych (1.1.5.).

Przestrzeń – racjonalna gospodarka przestrzenną

Cel operacyjny poświęcony wspieraniu endogenicznych potencjałów gospodarczych regionów (1.1) nie powinien mieć negatywnego oddziaływania na przestrzeń, w przypadku racjonalnego gospodarowania przestrzenią. Zakłada się przykładowo, że kierunek 1.1.5. wspierający sektor rolno-spożywczy ma pozytywne oddziaływania na przestrzeń, ponieważ jest zgodny z występującymi endogenicznymi zasobami. Istnieje natomiast zagrożenie negatywnego oddziaływania na przestrzeń w przypadku nieracjonalnego gospodarowania przestrzenią przy podejmowaniu decyzji lokalizacyjnych związanych ze wzmacnianiem gospodarczej roli ośrodków regionu. Konieczne są zrównoważone decyzje uwzględniające oprócz względów ekonomicznych również aspekty środowiskowe. Podobna sytuacja ma miejsce w przypadku kierunku 1.2.2.

Surowce naturalne – zapewnienie ochrony i racjonalnego wykorzystania kopalin oraz wód mineralnych i leczniczych

Nie stwierdzono zagrożenia dla zasobów naturalnych w związku z realizacją celu strategicznego dotyczącego efektywnego wykorzystania gospodarczego potencjału regionu.

Dziedzictwo kulturowe – zapewnienie ochrony zasobów kulturowych

Nie stwierdzono zagrożenia dla zasobów kulturowych w związku ze wsparciem endogenicznych potencjałów gospodarczych regionu. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku kierunku 1.1.6 dotyczącego promowania regionu jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki i wypoczynku oraz wszelkich działań wspierających rozwój i rewitalizację obszarów miejskich i wiejskich (1.4). Wtórne pozytywne oddziaływanie może wystąpić w ramach wspierania innowacji i specjalizacji (cel 1.2. i 1.3).

Wody powierzchniowe i podziemne - zapewnienie dobrej jakości wód podziemnych i powierzchniowych, zwłaszcza poprzez: ograniczenie ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód ze ściekami komunalnymi, przemysłowymi, z rolnictwa

Wspieranie gospodarczego rozwoju może generować źródła negatywnego oddziaływania na zasoby i jakość wód. Stąd, wszystkie kierunki działań w ramach celu pierwszego oceniono jako potencjalnie kolidujące z możliwością zapewnienia dobrej jakości wód, a także zachowania ich zasobów. Podobnie w przypadku rozwoju klastrów w ramach kierunku 1.2.2.

Powietrze - ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i szerzenie rozwiązań technologicznych i organizacyjnych wpływających na redukcję emisji zanieczyszczeń

Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych regionu może mieć negatywny wpływ na powietrze w przypadku kierunków 1.1.1, 1.1.2 i 1.1.3, tj. kierunków wzmacniających rozwój gospodarczy oraz wspierających rolę MPŚ oraz kierunku 1.1.6 w przypadku znaczącego wzrostu funkcji turystycznej regionu.

Hałas - ograniczanie emisji hałasu z różnych źródeł i ilości osób narażonych na nadmierny hałas

Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych regionu może mieć negatywny wpływ na klimat akustyczny w przypadku kierunków 1.1.1, 1.1.2 i 1.1.3, tj. kierunków wzmacniających rozwój gospodarczy oraz wspierających rolę MPŚ oraz kierunku 1.1.6 w przypadku znaczącego wzrostu funkcji turystycznej regionu.

Ludzie – wpływ na zdrowie , warunki i jakość życia

Wspieranie efektywnego wykorzystania gospodarczego potencjału regionu powinno przynieść długofalowo poprawę warunków i jakości życia mieszkańców, pomimo możliwości wystąpienia zagrożeń pogorszenia poszczególnych komponentów, zwłaszcza jakości powietrza oraz hałasu.

Krajobraz – zapewnienie ochrony walorów krajobrazowych

Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych regionu może mieć negatywny wpływ na krajobraz w przypadku kierunków 1.1.1, 1.1.2 i 1.1.3, tj. kierunków wzmacniających rozwój gospodarczy oraz wspierających rolę MPŚ. Zagrożeniem dla walorów krajobrazowych może mieć również niedostosowany do lokalnych uwarunkowań rozwój funkcji turystycznej w ramach kierunku 1.1.6. Pozytywnych zmian w krajobrazie należy oczekiwać wobec celu operacyjnego poświęconego zrównoważonemu rozwojowi obszarów funkcjonalnych oraz rewitalizacji obszarów miejskich, wiejskich jak i zabytkowych zespołów urbanistycznych i najcenniejszych obiektów architektury (1.4).

Klimat - zapewnienie ochrony przed zmianami klimatycznymi; dostosowanie do zmian klimatu

W ramach adaptacji do zmian klimatu w projekcie SRWD 2030 przewidziano kierunki działań strategicznych, które sprzyjają rozwojowi innowacji w gospodarce.

Ochrona przed zmianami klimatycznymi i dostosowania do zmian klimatu możliwa jest w przypadku rozwoju innowacyjnych technologii, wspierających jednocześnie rozwiązania prowadzące do ograniczenia emisji do

atmosfery CO₂ poprzez zmniejszenie energochłonności produkcji, zmniejszenie zużycia energii cieplnej i elektrycznej oraz zmiany w sposobach i strukturze pozyskiwania energii. Wśród nich należy wymienić: efektywne korzystanie z zasobów naturalnych, transformację w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii, stosowanie racjonalnych rozwiązań na rzecz czystości i dostępności wód oraz gospodarowania odpadami (kierunek 1.2.2, 1.3.1, 1.3.4). Działania stymulujące badania naukowe i współpracę w dziedzinie nauki i gospodarki mogą przyczyniać się tworzenia rozwiązań sprzyjających ochronie przed zmianami klimatycznymi oraz dostosowaniu do zmian klimatu (kierunki 1.2.5, 1.3.3, 1.3.5, 1.3.6). Dostosowaniu do zmian klimatu będą służyły również działania na rzecz zrównoważonego rozwoju miejskich ośrodków funkcjonalnych polegające m.in. na wsparciu racjonalnej gospodarki przestrzeni, zwiększeniu udziału rozwiązań niskoemisyjnych, wzmocnieniu znaczenia transportu publicznego oraz rozwoju zielonej infrastruktury (kierunek 1.4.1).

CEL STRATEGICZNY NR 2: POPRAWA JAKOŚCI I DOSTĘPNOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH

Konieczność realizacji celu strategicznego wynika z:

- utrzymującego się niskiego udziału energii odnawialnej w produkcji energii elektrycznej ogółem w stosunku do innych województw,
- utrzymującej się dysproporcji pomiędzy liczbą mieszkańców korzystających z gazu doprowadzanego sieciowo w miastach i obszarach wiejskich,
- zmniejszającego się udziału mieszkańców korzystających z gazu doprowadzanego sieciowo,
- utrzymującego się niskiego stopnia wyposażenia w sieć wodociągową terenów wiejskich położonych na terenach podgórskich i górskich,
- znacznych dysproporcji pod względem dostępu mieszkań do centralnego ogrzewania i gazu sieciowego na terenach miejskich i wiejskich,
- utrzymującej się znaczącej różnicy odsetka ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej w miastach i na terenach wiejskich,
- pogłębiającej się dysproporcji rozwoju Wrocławia w porównaniu z innymi ośrodkami miejskimi, będącej skutkiem postępującego procesu metropolizacji w regionie,
- procesów niekontrolowanej suburbanizacji, zwłaszcza w obszarze metropolitalnym Wrocławia i obszarach innych większych miast regionu (Jeleniej Góry i Legnicy),
- wzrostu udziału terenów zurbanizowanych i zabudowanych w gminach sąsiadujących z największymi ośrodkami w województwie dolnośląskim, kosztem przestrzeni rolniczej,
- dysproporcji w poziomie zaludnienia w regionie,
- pogłębiającego się procesu depopulacji województwa, w szczególności wyludniania się terenów wiejskich na obszarach peryferyjnych regionu (Sudety),
- spadku liczby mieszkańców w miastach średnich i dużych,
- niekorzystnego przekształcenia struktury ludności według wieku,
- ujemnego przyrostu naturalnego i ujemnego salda migracji obserwowanego w szczególności w powiatach usytuowanych w południowo-zachodniej części województwa,
- ekonomicznych barier dostępu do edukacji (szczególnie na terenach wiejskich i małych miastach oddalonych od ośrodków edukacyjnych szkolnictwa średniego lub wyższego),
- nierównomiernego dostępu do służby zdrowia w regionie,
- obniżających się wartości wskaźników opisujących poziom czytelnictwa,
- braku domów i ośrodków kultury w niektórych gminach regionu,
- braku wystarczającej oferty zatrudnienia dla osób z niepełnosprawnościami,
- dużego zagrożenia powodziowego ze względu na uwarunkowania naturalne, niewystarczający system ochrony przeciwpowodziowej,

- konfliktów przestrzennych i środowiskowych związanych z presją inwestycyjną na obszary zalewowe oraz realizacją inwestycji infrastrukturalnych na terenach cennych przyrodniczo lub w ich sąsiedztwie.

Realizacja celu strategicznego ma się odbywać poprzez realizację kierunków działań strategicznych w ramach zdefiniowanych celów operacyjnych, takich jak: poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej, rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej oraz rozwój i doskonalenie usług publicznych.

W ramach celu operacyjnego 2.1. Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej zdefiniowano trzy kierunki działań strategicznych. Kierunki odnoszące się do zwiększania dostępności do źródeł wody pitnej i infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków (2.1.1) oraz wspierania działań w zakresie efektywnej gospodarki odpadami (2.1.3) w sposób jednoznaczny będą miały pozytywny wpływ na większość analizowanych komponentów środowiska. Należy jednak podkreślić, że zarówno działania w sferze odprowadzania i oczyszczania ścieków jak również gospodarki odpadami powinny być realizowane w sposób kompleksowy, tzn. obejmować wszystkie aspekty związane z ich powstawaniem i zagospodarowaniem. Realizowane projekty powinny obejmować m.in. kanalizację, oczyszczalnię ścieków komunalnych i przemysłowych, spływ powierzchniowy, kanalizację deszczową i gospodarkę osadem ściekowym. W przypadku odpadów należy uwzględnić m.in. selektywną zbiórkę odpadów, sortownie, zakłady recyklingu i odzysku odpadów, biologiczno-mechaniczne unieszkodliwianie odpadów, zwiększenie efektywności gospodarowania odpadami w przedsiębiorstwach itp.

Szpeciallynie w drugim przypadku – realizowane projekty powinny uwzględniać kampanie informacyjne i edukacyjne na temat gospodarki odpadami oraz propagowanie i zachęcanie różnych podmiotów do działań w sferze organizacyjnej i finansowej w celu poprawy funkcjonowania systemu zagospodarowania odpadów.

W przypadku kierunku 2.1.2 dot. rozwoju sieciowych systemów energetycznych oraz eliminowania zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne, ocena potencjalnego wpływu na środowisko nie jest jednoznaczna.

Pierwsza część sformułowanego kierunku dotyczy bowiem konieczności rozwoju elementów infrastruktury technicznej, zwłaszcza w zakresie sieci energetycznych, sieci i urządzeń gazowych oraz sieci ciepłowniczych. Działania w tym zakresie będą w ogólności miały niekorzystny wpływ na przestrzeń przyrodniczą, mogą bowiem prowadzić do ubytku zasobów i przestrzeni przyrodniczej, i tym samym do negatywnych konsekwencji dla obszarów chronionych (w tym obszarów sieci NATURA 2000), różnorodności biologicznej, krajobrazu, stanu siedlisk itp. Infrastrukturalne inwestycje liniowe mogą powodować negatywne skutki objawiające się w szczególności: fragmentacją ekosystemów, niszczeniem stanowisk gatunków i ich siedlisk, obniżaniem bioróżnorodności, bezpośrednią utratą areałów obszarów chronionych oraz lasów, ograniczeniem funkcjonalności ekologicznej oraz struktury

wewnętrznej obszarów, a także możliwym pogłębianiem izolacji terenów cennych przyrodniczo – poprzez zmniejszenie spójności powiązanych systemów przyrodniczych.

Natomiast realizacja drugiej części kierunku 2.1.2 dotycząca eliminowania zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne (w kontekście odpowiedniego zaprojektowania a następnie sterowania i zarządzania przesyłami w sieciach w zależności od zagrożeń i skali ekstremalnych zjawisk) będzie miała pozytywny wpływ na środowisko – głównie poprzez zapewnienie ochrony zasobów i jakości wód, ochrony jakości powietrza, ochrony zdrowia i jakości życia ludzi, ochrony zasobów kulturowych i racjonalnej gospodarki przestrzenią oraz łagodzenia skutków wynikających ze zmian klimatycznych.

Zgodnie z przyjętą w projekcie SRWD 2013 terytorializacją najważniejszych kierunków interwencji-wynikającą m.in. z różnego poziomu rozwoju społeczno-gospodarczego poszczególnych obszarów województwa, ww. kierunki działań są nakierowane głównie na dwa obszary interwencji: górski i przygraniczny obszar funkcjonalny (ranga 6 w 7 stopniowej skali celów operacyjnych) oraz obszary poza miejskimi obszarami funkcjonalnymi –

obszary peryferyjne (ranga 5 w 7 stopniowej skali celów operacyjnych). Tak określona priorytetyzacja celów nie eliminuje możliwości ich realizacji na pozostałym obszarze województwa dolnośląskiego. Wymienione obszary (górskie i przygraniczne oraz obszary wiejskie, w tym położone peryferyjnie) charakteryzują się znacznymi deficytami rozwojowymi związanymi z niedostatecznie rozwiniętą infrastrukturą, w szczególności: energetyczną, wodno-kanalizacyjną, urządzeniami melioracji i małej retencji oraz transportową (w zakresie połączeń z miastami wojewódzkimi, połączeń podmiejskich i w obrębie lokalnych rynków pracy).

Tym samym należy uznać, że wymienione w projekcie SRWD 2030 kierunki działań w odniesieniu do gospodarki wodnej i wodno-ściekowej, gospodarki odpadami oraz wspierania sieciowych systemów energetycznych, będą miały korzystny wpływ na ogólny stan środowiska i jakość życia mieszkańców, w tym w szczególności na wskazanych obszarach.

W ramach celu operacyjnego 2.2 Rozwój i modernizacja regionalnej infrastruktury publicznej z uwzględnieniem potrzeb osób z niepełnosprawnościami i starszych zdefiniowano trzy kierunki działań strategicznych. Kierunki 2.2.2 i 2.2.3 mają na celu zapewnienie opieki oraz rozwój i podniesienie jakości edukacji dzieci w wieku przedszkolnym i szkolnym oraz dostosowanie infrastruktury publicznej do zmieniających się uwarunkowań społeczno – demograficznych, w szczególności do potrzeb osób niepełnosprawnych i starszych.

Wzrost liczby dzieci w wieku przedszkolnym korzystających ze zorganizowanych form opieki i edukacji przyczyni się do usprawnienia systemu kształcenia od najmłodszych lat, co ma niebagatelne znaczenie dla dalszej edukacji dziecka. Należy tutaj uwzględnić w większym stopniu edukację ekologiczną, głównie w kierunku poszanowania malejących zasobów surowców naturalnych na Ziemi, wpływu człowieka na jakość powietrza czy konieczności zmniejszania produkcji odpadów. Takie podejście powinno przynieść oczekiwane pozytywne skutki dla środowiska – jako efekt długofalowy.

Obydwa kierunki działań przyniosą w efekcie realizowanych przedsięwzięć zdecydowaną poprawę warunków i jakości życia mieszkańców, przy czym należy podkreślić, że zakładane działania będą miały charakter głównie organizacyjny, polegający na podniesieniu jakości usług w sferze edukacji i opieki nad osobami starszymi. Działania o charakterze stricte inwestycyjnym polegające na rozbudowie i budowie nowych obiektów służących realizacji zakładanego celu – nie powinny mieć istotnego wpływu na środowisko – gdyż będą to oddziaływania o charakterze lokalnym i miejscowym, które będą rozpatrywane na etapie realizacji poszczególnych inwestycji budowlanych.

Natomiast w odniesieniu do kierunku 2.2.1 dot. wspierania inwestycji w infrastrukturę sportowo- rekreacyjną, należy przewidywać możliwość ingerencji w istniejące zasoby przyrodnicze i zagrożenia dla spójności obszarów chronionych, w tym obszary sieci NATURA 2000. Infrastruktura sportowo-rekreacyjna jest bowiem najczęściej lokalizowana na obszarach o dużej atrakcyjności przyrodniczo-krajobrazowej (np. obszary górskie i obszary związane z wodami). Konieczność budowy i rozbudowy elementów takiej infrastruktury (np. trasy narciarskie, piesze i rowerowe, drogi dojazdowe, baza noclegowa i gastronomiczna itp.) powoduje w szczególności fragmentację ekosystemów, niszczenie stanowisk gatunków i ich siedlisk, obniżanie bioróżnorodności, bezpośrednią utratę areałów obszarów chronionych oraz lasów, ograniczenie funkcjonalności ekologicznej oraz struktury wewnętrznej obszarów, a także możliwe pogłębianie izolacji terenów cennych przyrodniczo – poprzez zmniejszenie spójności powiązanych systemów przyrodniczych. Rozwój infrastruktury sportowo-rekreacyjnej może również negatywnie wpływać na zmniejszenie zasobów wodnych i mieć wpływ na pogorszenie ich jakości.

Do pozytywnych oddziaływań należy w tym przypadku wpływ na zdrowie, warunki i jakość życia mieszkańców.

Trzy wymienione kierunki w ramach celu operacyjnego 2.2 zostały przypisane wszystkim obszarom interwencji – bez rangowania ich ważności, co oznacza potrzebę równoważnego traktowania działań wynikających z ww. kierunków na terenie całego województwa, a tym samym oddziaływanie na środowisko także będzie występowało w tym przypadku na całym analizowanym obszarze.

W ramach celu operacyjnego 2.3 Rozwój i doskonalenie usług publicznych zdefiniowano siedem kierunków działań strategicznych. Kierunki te dotyczą przede wszystkim działań w zakresie podniesienia jakości różnego rodzaju usług publicznych: bezpieczeństwa osobistego i publicznego, poprawy sprawności obsługi społeczeństwa przez administrację publiczną w tym e-usług publicznych, podniesienia jakości świadczeń zdrowotnych, poprawy dostępności do kultury, zwiększenia dostępności do usług publicznych wyższego rzędu w ośrodkach ponadlokalnych i współpracy jednostek samorządu terytorialnego dla efektywnej realizacji usług publicznych.

Tak sformułowane kierunki działań będą wywoływać pozytywne skutki głównie w sferze społecznej województwa dolnośląskiego. Zarówno wzrost poziomu bezpieczeństwa osobistego i publicznego, jak również wzrost dostępności do kultury i usług publicznych wyższego rzędu niewątpliwie pozytywnie wpłyną na warunki i jakość życia mieszkańców Dolnego Śląska. Poprawa jakości i obsługi społeczeństwa w wyniku usprawnienia działalności instytucji publicznych w tym poprzez e-usługi publiczne przyczyni się do dalszego rozwoju gospodarczego województwa, a tym samym poprawy komfortu życia tutejszej ludności.

W przypadku działań na rzecz poprawy dostępności i jakości świadczeń zdrowotnych należy zwrócić szczególną uwagę na wzrost wykrywalności tzw. chorób cywilizacyjnych, co faktycznie przyczyni się do ograniczenia zachorowalności i ilości zgonów mieszkańców regionu. Odpowiednio ukierunkowana opieka medyczna połączona z kampaniami profilaktycznymi (dotyczącymi nie tylko leczenia ale też kwestii środowiskowych np. ograniczania szkodliwego oddziaływania tzw. emisji niskiej i smogu) przyczyni się do poprawy stanu zdrowia i jakości życia mieszkańców.

W przypadku realizacji zadań wynikających z celu 2.3.6 dotyczącego poprawy jakości usług publicznego transportu zbiorowego, oprócz ww. poprawy warunków i jakości życia mieszkańców należy podkreślić także pozytywny wpływ na jakość powietrza atmosferycznego i zmniejszenie uciążliwości hałasu na które narażeni są mieszkańcy. Poprzez poprawę jakości usług transportu zbiorowego należy bowiem rozumieć zarówno działania organizacyjne, usprawniające działanie transportu, jak również inwestycyjne – celujące w powiększenie i unowocześnienie wykorzystywanego taboru, z uwzględnieniem pojazdów o napędzie elektrycznym. Komfortowe i niskoemisyjne środki transportu zbiorowego oraz działania o charakterze organizacyjnym, usprawniające jego działanie przyczynią się do stopniowego zmniejszania udziału pojazdów indywidualnych wykorzystywanych do codziennych dojazdów dom-praca-dom, a tym samym do ogólnej poprawy stanu środowiska.

W przypadku pozostałych, wcześniej omówionych kierunków działań strategicznych nie przewiduje się istotnych negatywnych oddziaływań na środowisko naturalne. W przypadku realizacji działań w ramach wszystkich kierunków należy natomiast stwierdzić pozytywne oddziaływania na warunki i jakość życia mieszkańców województwa.

W odniesieniu do terytorializacji kierunków interwencji cel operacyjny **2.3 Rozwój i doskonalenie usług publicznych** skierowany jest do wszystkich obszarów interwencji (górski i przygraniczny obszar funkcjonalny należy w tym przypadku włączyć do kategorii obszarów peryferyjnych).

Oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska

Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta - zapewnienie właściwego gospodarowania zasobami przyrody żywej i różnorodnością biologiczną oraz ochrony walorów przyrodniczych.

Realizacja zadań w ramach celu strategicznego może mieć negatywny wpływ na bioróżnorodność, stanowiska roślin i zwierząt w przypadku kierunków 2.1.2 i 2.2.1 tj. kierunków wspierających rozwój sieciowych systemów energetycznych oraz inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną.

Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku kierunków 2.1.1 i 2.1.3 dot. zwiększania dostępności do źródeł wody i infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz wspierania efektywnej gospodarki odpadami.

W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Lasy – polepszanie funkcjonalności i zdrowotności lasów zwłaszcza poprzez: powiększanie zasobów leśnych, prowadzenie wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, dążenie do zachowania zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych

Negatywny wpływ na stan zasobów leśnych może mieć realizacja kierunków 2.1.2 i 2.2.1 tj. kierunków wspierających rozwój sieciowych systemów energetycznych oraz inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku kierunku 2.1.3 dot. wspierania efektywnej gospodarki odpadami.

W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Obszary chronione - zapewnienie spójności oraz stabilności systemu obszarów ochronionych, zwłaszcza poprzez ograniczanie szkodliwych oddziaływań na obszary objęte ochroną prawną, w tym obszary Natura 2000.

Negatywny wpływ na obszary objęte różnymi formami ochrony, w tym na obszary sieci NATURA 2000 może mieć realizacja kierunków 2.1.2 i 2.2.1 tj. kierunków wspierających rozwój sieciowych systemów energetycznych oraz inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku kierunków 2.1.1 i 2.1.3 dot. zwiększania dostępności do źródeł wody i infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz wspierania efektywnej gospodarki odpadami.

W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Powierzchnia ziemi - przeciwdziałanie zanieczyszczeniu i degradacji powierzchni terenu i gleb, w tym wykorzystywanie i ochrona zasobów glebowych.

Negatywne oddziaływania będą związane z realizacją kierunków 2.1.2 i 2.2.1 tj. kierunków wspierających rozwój sieciowych systemów energetycznych oraz inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku kierunków 2.1.1 i 2.1.3 dot. zwiększania dostępności do źródeł wody i infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz wspierania efektywnej gospodarki odpadami.

W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Przeźrenie – racjonalna gospodarka przestrzenną.

Negatywne oddziaływania będą związane z realizacją kierunku 2.2.1, tj. inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku kierunków 2.1.2 w zakresie eliminowania zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne oraz 2.1.3 dot. wspierania efektywnej gospodarki odpadami.

W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Surowce naturalne – zapewnienie ochrony i racjonalnego wykorzystania kopalin oraz wód mineralnych i leczniczych.

Nie stwierdzono istotnych zagrożeń dla zasobów naturalnych w związku z poprawą jakości i dostępności do usług publicznych.

Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku kierunków 2.1.2 w zakresie eliminowania zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne oraz 2.1.3 dot. wspierania efektywnej gospodarki odpadami. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Dziedzictwo kulturowe – zapewnienie ochrony zasobów kulturowych

Nie stwierdzono zagrożenia dla zasobów kulturowych w związku z poprawą jakości i dostępności do usług publicznych.

Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku kierunku 2.1.2 w zakresie eliminowania zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne.

W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Wody powierzchniowe i podziemne - zapewnienie dobrej jakości wód podziemnych i powierzchniowych, zwłaszcza poprzez: ograniczanie ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód ze ściekami komunalnymi, przemysłowymi i pochodzących z rolnictwa oraz zapewnienie ochrony i efektywnego gospodarowania zasobami wodnymi.

Częściowo negatywne oddziaływania (w zakresie ochrony i właściwego gospodarowania zasobami wodnymi) będzie miała realizacja kierunku 2.2.1, tj. wspierania inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną.

Pozytywne oddziaływania będą natomiast wynikały z realizacji kierunku 2.1.1 dot. zwiększania dostępności do źródeł wody i infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków oraz kierunku 2.1.2 w zakresie eliminowania zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne.

W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Powietrze - ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i szerzenie rozwiązań technologicznych i organizacyjnych wpływających na redukcję emisji zanieczyszczeń

Nie stwierdzono zagrożenia dla jakości powietrza w związku z poprawą jakości i dostępności do usług publicznych. Pozytywny wpływ na powietrze wystąpi w przypadku realizacji kierunku 2.1.2 tj. działań wspierających rozwój sieciowych systemów energetycznych i eliminowania zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne, kierunku 2.1.3 dot. wspierania efektywnej gospodarki odpadami oraz kierunku 2.3.6 dot. działań służących poprawie jakości usług publicznego transportu zbiorowego. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Hałas - ograniczanie emisji hałasu z różnych źródeł i ilości osób narażonych na nadmierny hałas

Nie stwierdzono zagrożenia uciążliwościami hałasowymi wynikającymi z poprawy jakości i dostępności do usług publicznych. Pozytywny wpływ będzie wynikał z realizacji kierunku 2.3.6 dot. działań służących poprawie jakości usług publicznego transportu zbiorowego. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Ludzie – wpływ na zdrowie, warunki i jakość życia

Realizacja celu strategicznego „Poprawa jakości i dostępności do usług publicznych” w przypadku realizacji wszystkich kierunków działań strategicznych powinna przynieść długofalowo poprawę warunków i jakości życia mieszkańców. Nie przewiduje się żadnych negatywnych oddziaływań w tym przypadku.

Krajobraz – zapewnienie ochrony walorów krajobrazowych

Poprawa jakości i dostępności do usług publicznych może mieć negatywny wpływ na środowisko poprzez realizację kierunków 2.1.2 tj. działań wspierających rozwój sieciowych systemów energetycznych i eliminowania zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne i kierunku 2.2.1, tj. wspierania inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Klimat – zapewnienie ochrony przed zmianami klimatycznymi, dostosowanie do zmian klimatu

Nie stwierdzono istotnych negatywnych oddziaływań dla klimatu związanych z realizacją celu „Poprawa jakości i dostępności do usług publicznych”. Pozytywne oddziaływania będą związane z realizacją kierunków: 2.1.2 tj. działań wspierających rozwój sieciowych systemów energetycznych i eliminowania zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne oraz 2.1.3 dot. wspierania efektywnej gospodarki odpadami. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

CEL STRATEGICZNY NR 3: WZMOCNIENIE REGIONALNEGO KAPITAŁU LUDZKIEGO I SPOŁECZNEGO

Konieczność realizacji celu strategicznego wynika z niekorzystnych procesów zidentyfikowanych w regionie, do których zalicza się:

- spadek liczby studentów i absolwentów,
- niższa niż średnio w kraju zdawalność egzaminu maturalnego,
- spadek wartości współczynnika skolaryzacji netto,
- spadek liczby słuchaczy studiów podyplomowych,
- nierównomierny dostęp do służby zdrowia w regionie,
- wzrost udziału zasiłków stałych w ramach pieniężnych świadczeń pomocy społecznej,
- obniżające się wartości wskaźników opisujących poziom czytelnictwa,
- brak domów i ośrodków kultury we wszystkich gminach regionu,
- brak wystarczającej oferty zatrudnienia dla osób z niepełnosprawnościami,
- nierównomierne zasoby bazy noclegowej w atrakcyjnych turystycznie obszarach województwa oraz niedoinwestowanie urządzeń infrastruktury turystycznej na obszarach wypoczynkowych, w tym mała liczba skomercjalizowanych produktów turystycznych.

Realizacja trzeciego celu strategicznego ma odbywać się poprzez sześć celów operacyjnych, poświęconych kształtowaniu postaw obywatelskich; wzrostowi społecznej integracji; doskonaleniu regionalnego i lokalnych rynków pracy; poprawie efektywności kształcenia; wspieraniu seniorów oraz osób z niepełnosprawnościami, jak również kształtowaniu postaw prozdrowotnych i prospoportowych.

Wymienione cele operacyjne będą realizowane na obszarze całego regionu. Terytorialnie ukierunkowano dwa cele: cel poświęcony doskonaleniu rynków pracy, koncentrując działania w tym zakresie w obrębie obszarów charakteryzujących się najwyższą w regionie marginalizacją społeczną i przestrzenną, tj. w szczególności w zasięgu górskiego/przygranicznego obszaru funkcjonalnego oraz cel dotyczący wspierania seniorów i osób z niepełnosprawnościami, który został skierowany w szczególności do mieszkańców wrocławskiego obszaru funkcjonalnego.

Planowane w ramach celów operacyjnych kierunki działań strategicznych będą wspierały rozwój społeczny regionu, przyczyniając się bezpośrednio i długoterminowo do poprawy zdrowia oraz jakości i warunków życia mieszkańców regionu.

Zakres i charakter projektowanych kierunków działań strategicznych nie niesie za sobą negatywnych źródeł oddziaływania na środowisko i nie stwarza zagrożenia dla pogorszenia jakości poszczególnych komponentów środowiska.

CEL STRATEGICZNY NR 4: ODPOWIEDZIALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW I OCHRONA WALORÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO

Konieczność realizacji celu strategicznego wynika z:

- degradacji różnorodności przyrodniczej i krajobrazowej terenów otwartych, związanej z narastającą presją urbanizacji oraz gospodarczym wykorzystaniem terenów cennych pod względem przyrodniczo-krajobrazowym,
- najmniejszego obszarowo udziału obszarów chronionych w powierzchni ogółem województwa w Polsce (nie dotyczy obszarów NATURA 2000),
- braku kompleksowej waloryzacji złóż surowców skalnych i potencjału energii geotermalnej w województwie,

- ponadnormatywnego zanieczyszczenia powietrza pyłem zawieszonym PM10 i PM2,5 oraz benzo(a)pirenem, w tym przekroczeń dopuszczalnych poziomów zanieczyszczeń na obszarach uzdrowiskowych oraz arsenem w otoczeniu dużych ośrodków przemysłowych LGOM, a także ponadnormatywnego stężenia dwutlenku azotu (NO₂) w sąsiedztwie ruchliwych dróg,
- degradacji klimatu akustycznego we Wrocławiu i wzdłuż ważniejszych tras komunikacyjnych,
- złego stanu wód, badanego w odniesieniu do jednolitych części wód powierzchniowych oraz stosunkowo dużego zagrożenia powodziowego
- postępującego negatywnego przekształcenia historycznych układów przestrzennych miejscowości, związanego z procesami urbanizacji oraz wprowadzaniem nowej zabudowy oderwanej od miejscowej tradycji budowlanej,
- częstych przykładów zacierania cech zabytkowych obiektów będących skutkiem modernizacji bez poszanowania znaczenia i wartości zabytków,
- znaczną lub całkowitą dewastacją obiektów przemysłowych i kolejowych spowodowaną ich długotrwałym nieużytkowaniem,
- dekapitalizacją infrastruktury uzdrowiskowej,
- niespójnością systemu szlaków turystycznych w obszarze województwa,
- niskim standardem wyposażenia w infrastrukturę towarzyszącą oraz pogarszającym się stanem technicznym tras turystycznych.

Realizacja celu strategicznego ma się odbywać poprzez realizację kierunków działań strategicznych w ramach zdefiniowanych celów operacyjnych, takich jak: poprawa stanu komponentów środowiska, racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska, ochrona przed klęskami żywiołowymi, wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego, ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego, rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym.

W ramach celu operacyjnego 4.1 Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska zdefiniowano trzy kierunki działań strategicznych.

Realizacja kierunku 4.1.1 obejmującego działania w zakresie zwalczania niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach, powinna przynieść zdecydowanie pozytywne efekty dla środowiska, w szczególności w odniesieniu do jakości życia i poprawy zdrowia mieszkańców województwa. Działania na rzecz ograniczenia do poziomów dopuszczalnych emisji najbardziej szkodliwych substancji, takich jak pyły zawieszone PM 10 i PM 2,5 oraz benzo(a)piren, przyczynią się do zmniejszenia ilości przypadków bardzo groźnych schorzeń i chorób, wynikających z zanieczyszczenia powietrza. Szczególne znaczenie – zarówno faktyczne jak i wizerunkowe mają działania w zakresie zwalczania niskiej emisji w uzdrowiskach dolnośląskich, które funkcjonują jako miejsca leczenia chorób – m.in. układów oddechowego i krążenia. Zapewnienie właściwych warunków leczenia poprzez uzyskanie odpowiedniej jakości powietrza jest ponadto warunkiem niezbędnym dla utrzymania statusów uzdrowisk.

Oprócz pozytywnego wpływu na warunki i jakość życia zwalczanie źródeł niskiej emisji przyczyni się bezpośrednio do ograniczenia ładunków zanieczyszczeń wprowadzanych do powietrza, a tym samym będzie miało pośrednio pozytywny wpływ na różnorodność biologiczną, zdrowotność lasów, zmniejszenie szkodliwych oddziaływań na obszary chronione, w tym obszary NATURA 2000, jakość wód powierzchniowych i podziemnych, jakość gleb, a także zmniejszenia degradacji obiektów zabytkowych należących do dziedzictwa kulturowego regionu.

W przypadku kierunku 4.1.2 w zakresie wspierania edukacji ekologicznej w oparciu o lokalne zasoby (infrastrukturalne, przyrodnicze i kulturowe) przewiduje się wyłącznie pozytywne oddziaływanie na zasoby środowiska przyrodniczego. Oddziaływania będą miały raczej charakter oddziaływań pośrednich – nastawionych na efekt długofalowy, chociaż należy również zauważyć bezpośrednie efekty niektórych prowadzonych działań proekologicznych – np. efektem akcji Sprzątanie świata jest zmniejszenie ilości odpadów a efektem akcji Żaba –

zwiększenie populacji tych płazów. Wspieranie edukacji proekologicznej – szczególnie wśród dzieci i młodzieży jest jednym z najbardziej istotnych działań dla uzyskania w przyszłości wymiernych efektów dla środowiska – jego pozytywne oddziaływania powinny być widoczne już w najbliższych kilku latach.

Pozytywne efekty dla środowiska jako całości powinny przynieść także działania w ramach kierunku 4.1.3 Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i wydobywczych. Wydobywanie i przetwórstwo kopalin oraz wszelkiego rodzaju działalność przemysłowa praktycznie w każdym przypadku ma negatywne lub bardzo negatywne oddziaływanie na środowisko. Tym samym wszelkie działania na rzecz przywrócenia zdegradowanego środowiska do stanu pierwotnego lub przynajmniej złagodzenia negatywnego oddziaływania terenów zdegradowanych i przemysłowych poprzez właściwie określone kierunki rekultywacji i zagospodarowania, przyniesie oczekiwane pozytywne skutki dla środowiska.

W przypadku terenów przemysłowych w dużych miastach i aglomeracjach miejskich (tzw. brownfields), oczekiwanym kierunkiem rewitalizacji (po zakończeniu użytkowania przemysłowego terenu) jest wykorzystanie terenów na cele mieszkaniowe czy rekreacyjne zamiast wykorzystywania do tego celu terenów otwartych i niezabudowanych (tzw. greenfields). Taki kierunek działań przyczynia się do ochrony tzw. zielonej infrastruktury czyli wszystkich zasobów przyrody mających znaczenie i wpływ na jakość życia, a także przyczynia do bardziej racjonalnej - oszczędnej i przemyślanej gospodarki przestrzenią.

Skala i intensywność oddziaływania będzie zależała od rodzaju i charakteru inwestycji.

W ramach celu operacyjnego 4.2 Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska zdefiniowano sześć kierunków działań strategicznych.

W ramach kierunku 4.2.1 Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych przewiduje się korzystne oddziaływanie na większość komponentów środowiska – przede wszystkim w kontekście poprawy zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych, przeciwdziałaniu degradacji i zanieczyszczeniu powierzchni terenu i gleb, ale także pozytywnym pośrednim oddziaływaniami na różnorodność biologiczną, obszary chronione, walory krajobrazowe czy złoża kopalin. Ochrona przed przekształceniami najlepszych gleb na inne cele niż rolnicze oraz zachowanie zasobów leśnych przyczynią się także do racjonalnego gospodarowania przestrzenią oraz zachowania terenów biologicznie czynnych, co ma niebagatelne znaczenie dla poprawy warunków i jakości życia mieszkańców i funkcjonowania środowiska jako całości.

Podobnie w przypadku kierunku 4.2.2 dot. wspierania racjonalnej gospodarki zasobami wód termalnych i leczniczych przewiduje się pozytywny wpływ na środowisko - głównie w przypadku poprawy jakości i zachowania zasobów wód powierzchniowych i podziemnych oraz w konsekwencji – poprawy stanu zdrowia i jakości życia mieszkańców. Ze względu na wyjątkowe walory regionu związane z długoletnimi tradycjami uzdrowiskowymi i największą ilością miejscowości uzdrowiskowych w Polsce, wszelkie działania związane z właściwą, racjonalną gospodarką zasobami wód termalnych i leczniczych powinny mieć priorytetowe znaczenie dla utrzymania wyjątkowej pozycji Dolnego Śląska w tym zakresie.

Działania w ramach efektywnej ochrony wartości krajobrazu (kierunek 4.2.3) to szereg potencjalnych rozwiązań o charakterze zarówno legislacyjnym jak również faktycznym. Te działania to np. wprowadzanie na terenie miast i gmin rozwiązań prawnych (tzw. uchwały reklamowe i parki kulturowe) w celu przywrócenia i ochrony walorów krajobrazowych i kulturowych, m.in. poprzez likwidację nieestetycznych reklam, wprowadzanie wymogów dot. wyglądu witryn, szyldów, obiektów małej architektury, likwidację uciążliwych działalności gospodarczych itp. Z punktu widzenia regionalnej polityki krajobrazowej ważna jest ocena (waloryzacja) krajobrazów w skali województwa – ma temu służyć sporządzenie dla obszaru województwa tzw. audytu krajobrazowego, i wyznaczenie w jego ramach najcenniejszych krajobrazów – tzw. priorytetowych. Istotne jest również sporządzenie planów ochrony dla wszystkich parków krajobrazowych województwa. Wyżej wymienione oraz wszystkie inne działania w zakresie ochrony krajobrazu, które będą wynikały z kierunku działań strategicznych wpłyną pozytywnie na zdecydowaną większość analizowanych komponentów środowiska.

W przypadku działań wynikających z kierunku 4.2.4 Wzmocnienie potencjału uzdrowiskowego i turystycznego przewiduje się oddziaływania o charakterze pozytywnym – przede wszystkim w odniesieniu do rewitalizacji zasobów kulturowych (zabytkowa substancja uzdrowisk) i poprawy jakości (estetyki i funkcjonalności) przestrzeni. Poprzez wzmocnianie potencjału uzdrowiskowego należy rozumieć także wszelkie działania na rzecz poprawy warunków leczenia i jakości życia w miejscowościach uzdrowiskowych, a więc pośrednio pozytywnie oddziałujące na jakość wód podziemnych i powierzchniowych. Jednak w przypadku niektórych komponentów środowiska oddziaływania te mogą mieć charakter zarówno pozytywny jak i negatywny. Wzmocnianie potencjału turystycznego może bowiem – poprzez ilościowy wzrost liczby turystów, a co za tym idzie dalszy rozwój sieci tras pieszych, rowerowych, infrastruktury sportowej, komunikacyjnej, hotelowej i gastronomicznej - wpłynąć negatywnie na różnorodność przyrodniczą i spójność systemów obszarów chronionych. Potencjalnie negatywne oddziaływania (częściowo równoważone przez oddziaływania pozytywne) mogą mieć w takim przypadku miejsce także w odniesieniu do ochrony wód i kopalin, zanieczyszczenia powietrza i hałasu oraz walorów krajobrazowych. W przypadku wzmocniania potencjału turystycznego – rozumianego także jako inwestycje w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną, należy przewidywać negatywne oddziaływania na ekosystemy leśne, powierzchnie terenu i gleb oraz racjonalną gospodarkę przestrzeni. W każdym przypadku negatywne oddziaływania mogą być ograniczone lub zminimalizowane poprzez właściwe zaplanowanie inwestycji - z uwzględnieniem wszystkich aspektów ochrony środowiska.

Działania w ramach kierunku 4.2.5 Wspieranie działań na rzecz racjonalnej gospodarki zasobami wód powierzchniowych i podziemnych, w tym zapewnienia odpowiedniej jakości wód, mają na celu ochronę jednego z najważniejszych zasobów niezbędnych dla zapewnienia odpowiednich warunków życia mieszkańców, utrzymania bioróżnorodności oraz rozwoju gospodarki. Dbałość o odpowiednią ilość i jakość zasobów wodnych będzie miała zdecydowanie korzystny wpływ na większość analizowanych komponentów środowiska, w tym przede wszystkim na stan i jakość wód powierzchniowych i podziemnych, różnorodność biologiczną poprzez polepszenie jakości wód, jakość życia mieszkańców poprzez zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody pitnej oraz przeznaczonej do celów rekreacyjnych, stanu przestrzeni i krajobrazu poprzez racjonalne zagospodarowanie terenów związanych z wodami a także ekosystemy leśne.

Również działania w ramach kierunku 4.2.6 Prowadzenie działań na rzecz racjonalnego wykorzystania i ochrony złóż kopalin przyczynią się do zmniejszania presji na środowisko, szczególnie w kontekście ochrony najcenniejszych zasobów surowców mineralnych przed zagospodarowaniem niezgodnym z przeznaczeniem, ochrony najcenniejszych zasobów przyrodniczych, minimalizowania presji na środowisko i jakość życia mieszkańców, unikania konfliktów z terenami chronionymi, zapewnienia utrzymania odpowiedniej jakości i stanu wód powierzchniowych i podziemnych czy też ochrony walorów krajobrazowych. Racjonalne gospodarowanie złożami kopalin oznacza bowiem uwzględnianie w każdym przypadku potencjalnej eksploatacji, wszystkich przyrodniczo-społecznych uwarunkowań takiej działalności, włącznie z przewidywanymi kierunkami rekultywacji.

W ramach celu operacyjnego 4.3 Ochrona przed klęskami żywiołowymi zdefiniowano cztery kierunki działań strategicznych.

Działania w ramach ww. celu operacyjnego będą miały charakter inwestycyjny i organizacyjny. Działania inwestycyjne będą przede wszystkim dotyczyły poprawy stanu technicznego i skuteczności zbiorników małej retencji w ramach wspierania systemu małej retencji w regionie (kierunek 4.3.1). Długofalowe efekty działań w tym zakresie będą miały jednoznacznie pozytywny charakter, przyczyniając się nie tylko do poprawy bezpieczeństwa obywateli ale także do ochrony i lepszego gospodarowania zasobami wodnymi, zasobami przyrodniczymi, ekosystemami leśnymi i krajobrazowymi. Oddziaływania negatywne (związane z samym procesem inwestycyjnym) będą miały w tym przypadku charakter krótkotrwały i mało znaczący pod warunkiem stosowania najlepszych dostępnych technik i minimalizowania oddziaływań.

Pozostałe kierunki dotyczą działań organizacyjnych, polegających na minimalizacji zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych i awarii przemysłowych (4.3.2), właściwym zagospodarowaniu przestrzennym terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodzią i suszami (4.3.3) oraz doskonaleniem metod szkolenia służb i innych podmiotów ratowniczych oraz poprawy ich wyposażenia w sprzęt ratowniczy (4.3.4). Pierwsze dwa kierunki działań będą miały pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze w odniesieniu do większości rozpatrywanych komponentów. Zarówno minimalizacja zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk i awarii przemysłowych jak również działania w zakresie odpowiedniego zagospodarowania przestrzeni w celu uniknięcia zagrożeń, w konsekwencji prowadzą do zwiększonej ochrony zasobów środowiska i jakości życia mieszkańców, poprzez ograniczanie wprowadzania do środowiska szkodliwych substancji i prewencyjne zapobieganie narażenia na ekstremalne zjawiska. Szczególnie aspekt przestrzenny ma tutaj zasadnicze znaczenie – właściwe gospodarowanie przestrzenią, wykluczające już na etapie planowania lokalizowanie zabudowy na terenach zalewowych może przyczynić się do znacznego ograniczenia potencjalnych szkód. Kierunek 4.3.4 dotyczy działań szkoleniowych i wyposażenia w sprzęt ratowniczy – jego pozytywne oddziaływanie będzie dotyczyło przede wszystkim wpływu na zdrowie, warunki i jakość życia mieszkańców.

W ramach celu operacyjnego 4.4 Wspieranie produkcji energii ze źródeł odnawialnych oraz wspieranie bezpieczeństwa energetycznego zdefiniowano trzy kierunki działań strategicznych.

Wynikiem realizacji celu 4.4 ma być zwiększenie efektywności energetycznej w regionie poprzez szereg działań o charakterze inwestycyjnym, organizacyjnym i badawczo-rozwojowym, które będą służyły zarówno wspieraniu rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej, jak również zwiększeniu wykorzystania odnawialnych źródeł energii i nowoczesnych innowacyjnych rozwiązań technologicznych. Wszystkie wymienione działania mają w efekcie doprowadzić do zwiększenia bezpieczeństwa energetycznego w regionie.

Kierunek 4.4.1 dot. wsparcia energetyki konwencjonalnej i rozproszonej wynika z realnej oceny sytuacji polskiego sektora energetycznego, który przez wiele dziesięcioleci był mocno niedoinwestowany - mimo, iż właśnie na nim skupia się zdecydowana większość produkcji energii w Polsce. Pomimo oczywistej konieczności rozwijania energetyki ze źródeł alternatywnych i dostosowania poziomów emisji do wymogów UE, wydaje się że w najbliższych latach energetyka konwencjonalna oparta na węglu będzie w dalszym ciągu podstawą funkcjonowania sektora energetycznego w Polsce. Województwo dolnośląskie posiadające znaczące w skali kraju zasoby surowców energetycznych (zarówno już eksploatowane jak i perspektywiczne oraz o zaniechanej eksploatacji) nie powinno wykluczać możliwości stosowania energetyki konwencjonalnej. Należy jednak podkreślić, że należy tutaj wykorzystywać wszelkie dostępne rozwiązania technologiczne i innowacje w celu maksymalnego obniżenia oddziaływania na środowisko i zdrowie mieszkańców – zarówno na etapie funkcjonowania tradycyjnej energetyki, jak również po jej zakończeniu – w trakcie procesów rekultywacyjnych.

Pomimo takich założeń, należy podkreślić że wspieranie energetyki konwencjonalnej - szczególnie w kontekście odkrywkowej eksploatacji złóż węgla brunatnego może mieć negatywny wpływ na walory przyrodnicze, bioróżnorodność i degradację powierzchni terenu i gleb, zasoby wodne i ich jakość (występowanie lejów depresyjnych i zwiększony pobór wody dla celów energetycznych), zwiększone emisje hałasu i degradację walorów krajobrazowych, warunki i jakość życia ludzi oraz jakość powietrza i zmiany klimatu (zwiększone emisje gazów i pyłów).

Realizacja. Działania w ramach kierunku 4.4.2 dot. stymulowania prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych generalnie należy uznać za sprzyjające środowisku, chociaż nie należy wykluczyć ryzyka wystąpienia również oddziaływań o charakterze obciążającym – stąd wiele z oddziaływań można uznać za niejednoznaczne jeśli chodzi o skutki dla środowiska. Rozwijanie energetyki wiatrowej może mieć wpływ na zwiększone narażenie ludzi na hałas i inne niekorzystne oddziaływania (np. efekty migotania), prowadzi także do niekorzystnych zmian w krajobrazie i wyłączenia gleb z produkcji rolnej oraz stanowi zagrożenie dla

ptaków i nietoperzy. Energetyka wodna to z kolei zagrożenia dla stosunków wodnych i awifauny; duże obszary pokryte ekranami fotowoltaicznymi lub monokulturami roślin energetycznych prowadzą do degradacji gleb i zmniejszenia bioróżnorodności. W każdym przypadku potencjalne negatywne lokalizacje inwestycji należy wykluczyć w toku indywidualnych ocen oddziaływania na środowisko.

Określone w kierunku 4.4.3 potencjalne działania na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania w całości należy uznać za sprzyjające środowisku. Działania te wpłyną bowiem na zmniejszenie zapotrzebowania na energię, a tym samym na zmniejszenie obciążenia na poszczególne komponenty środowiska. Wśród potencjalnych oczekiwanych efektów należy wskazać przede wszystkim zmniejszenie zużycia energii cieplnej i elektrycznej w budynkach mieszkalnych i obiektach użyteczności publicznej oraz właściwą gospodarkę przestrzenną w celu wyeliminowania nieefektywnych energetycznie i komunikacyjnie lokalizacji zabudowy mieszkaniowej (brak dostępu do sieci ciepłych i gazowych, brak dostępu do komunikacji publicznej).

W ramach celu operacyjnego 4.5 Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego zdefiniowano dwa kierunki działań strategicznych. Obydwa kierunki służą realizacji zadań związanych z rozwojem dziedzictwa kulturowego oraz jego ochronie i promocji. Działania tego rodzaju przyczynią się przede wszystkim do skuteczniejszej ochrony bogatego i różnorodnego dziedzictwa kulturowego Dolnego Śląska, a tym samym będą miały pozytywny wpływ przede wszystkim na warunki i jakość życia mieszkańców oraz zapewnienie ochrony zasobów kulturowych.

W ramach celu operacyjnego 4.6 Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym zdefiniowano cztery kierunki działań strategicznych. Kierunki te odnoszą się do przyszłych działań, zmierzających do ilościowego zmniejszenia zużycia surowców, a co za tym idzie również ilości wytwarzanych odpadów w procesach produkcyjnych. Ponadto zakładają wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i tzw. "remanufacturing", czyli ponowne wykorzystanie używanego produktu poprzez wymianę zużytych części i elementów oraz rozwój modeli biznesowych dla rozbudowania systemów serwisowania i napraw produktów. Realizacja zakładanego celu będzie wspierana poprzez działania edukacyjne na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym.

Obserwowane współcześnie trendy i zachowania konsumpcyjne oraz dążenie do ciągłego wzrostu gospodarczego powodują, że „życie” produktów ulega znacznemu skróceniu. Wynika to z założenia, że produkt należy jak najczęściej wymieniać na nowszy – nowocześniejszy, ładniejszy, podążający za współczesnymi modami i trendami. Takie podejście powoduje produkcję odpadów na skalę nie mającą odpowiednika w dotychczasowej historii ludzkości, a tym samym znaczne obciążenie środowiska – zarówno poprzez składowanie jak i nielegalne przetwarzanie odpadów (często niebezpiecznych).

Odpowiedzią na tego typu zjawiska jest wprowadzanie jako jednego z kierunków działań strategicznych gospodarki o obiegu zamkniętym. Jej rolą jest racjonalizacja procesów produkcyjnych poprzez ponowne przetwarzanie odpadów, używanie sprawnych elementów do ponownego wykorzystania, wprowadzanie systemów napraw produktów czy wykorzystywania surowców wtórnych.

Wszystkie wymienione kierunki działań należy uznać za szczególnie korzystne dla środowiska, gdyż przyczynią się do zmniejszenia ładunków obciążeń dla środowiska jako całości i do zmniejszenia zużycia surowców naturalnych, a tym samym zachowania ich dla przyszłych pokoleń, co stanowi podstawę tzw. zrównoważonego rozwoju.

Oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska

Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta - zapewnienie właściwego gospodarowania zasobami przyrody żywej i różnorodnością biologiczną oraz ochrony walorów przyrodniczych.

Realizacja zadań w ramach celu strategicznego może mieć negatywny wpływ na bioróżnorodność, stanowiska roślin i zwierząt w przypadku kierunku 4.2.4 (dotyczy działań na rzecz wzmocnienia potencjału turystycznego), oraz kierunków 4.4.1 i 4.4.2 wspierających rozwój energetyki konwencjonalnej i rozproszonej w tym produkcję

energii ze źródeł odnawialnych. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku większości analizowanych kierunków, tj: 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3, 4.2.1, 4.2.3, 4.2.5, 4.2.6, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.4.3, 4.6.1, 4.6.2, 4.6.4. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Lasy – polepszanie funkcjonalności i zdrowotności lasów zwłaszcza poprzez: powiększanie zasobów leśnych, prowadzenie wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, dążenie do zachowania zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych

Negatywny wpływ na stan zasobów leśnych może mieć realizacja kierunku 4.2.4 (dotyczy działań na rzecz wzmocnienia potencjału turystycznego). Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku większości analizowanych kierunków, tj: 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3, 4.2.1, 4.2.3, 4.2.5, 4.2.6, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.4.2, 4.4.3, 4.6.1, 4.6.2, 4.6.4. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Obszary chronione - zapewnienie spójności oraz stabilności systemu obszarów ochronionych, zwłaszcza poprzez ograniczanie szkodliwych oddziaływań na obszary objęte ochroną prawną, w tym obszary Natura 2000.

Negatywny wpływ na obszary objęte różnymi formami ochrony, w tym na obszary sieci NATURA 2000 może mieć realizacja kierunku 4.2.4 (dotyczy działań na rzecz wzmocnienia potencjału turystycznego). Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku następujących kierunków: 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3, 4.2.1, 4.2.3, 4.2.5, 4.2.6, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.4.3. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Powierzchnia ziemi - przeciwdziałanie zanieczyszczeniu i degradacji powierzchni terenu i gleb, w tym wykorzystywanie i ochrona zasobów glebowych.

Negatywne oddziaływania będą związane z realizacją kierunków 4.2.4 (dotyczy działań na rzecz wzmocnienia potencjału turystycznego) oraz kierunków 4.4.1 i 4.4.2 wspierających rozwój energetyki konwencjonalnej i rozproszonej w tym produkcję energii ze źródeł odnawialnych. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku większości analizowanych kierunków, tj: 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3, 4.2.1, 4.2.3, 4.2.5, 4.2.6, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.4.3, 4.6.1, 4.6.2, 4.6.4. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Przestrzeń – racjonalna gospodarka przestrzenną.

Negatywne oddziaływania będą związane z realizacją kierunku 4.2.4 (dotyczy działań na rzecz wzmocnienia potencjału turystycznego) oraz kierunku 4.4.1 (działania wspierające rozwój energetyki konwencjonalnej i rozproszonej). Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku następujących kierunków: 4.1.2, 4.1.3, 4.2.1, 4.2.3, 4.2.5, 4.2.6, 4.3.1, 4.3.3, 4.4.2, 4.4.3, 4.6.1, 4.6.2, 4.6.4. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Surowce naturalne – zapewnienie ochrony i racjonalnego wykorzystania kopalin oraz wód mineralnych i leczniczych.

Negatywny wpływ na stan zasobów leśnych może mieć realizacja kierunku 4.2.4 (dotyczy działań na rzecz wzmocnienia potencjału turystycznego). Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku następujących kierunków: 4.1.2, 4.1.3, 4.2.1, 4.2.2, 4.2.3, 4.2.5, 4.2.6, 4.3.2, 4.4.1, 4.4.2, 4.4.3, 4.6.1, 4.6.2, 4.6.3, 4.6.4. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Dziedzictwo kulturowe – zapewnienie ochrony zasobów kulturowych

Nie stwierdzono zagrożenia dla zasobów kulturowych w związku z realizacją celu dotyczącego odpowiedzialnego wykorzystania zasobów i ochrony walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku następujących kierunków: 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3, 4.2.3, 4.2.4, 4.2.6, 4.3.2, 4.3.3, 4.6.1, 4.5.1, 4.5.2. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Wody powierzchniowe i podziemne - zapewnienie dobrej jakości wód podziemnych i powierzchniowych, zwłaszcza poprzez: ograniczanie ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód ze ściekami komunalnymi, przemysłowymi i pochodzących z rolnictwa oraz zapewnienie ochrony i efektywnego gospodarowania zasobami wodnymi.

Negatywne oddziaływania (w zakresie ochrony i właściwego gospodarowania zasobami wodnymi) będzie miała realizacja kierunku 4.4.1, tj. działań wspierających rozwój energetyki konwencjonalnej i rozproszonej. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku kierunków: 4.1.2, 4.1.3, 4.2.2, 4.2.3, 4.2.5, 4.2.6, 4.3.1, 4.3.2, 4.4.3, 4.6.1, 4.6.2, 4.6.4. W odniesieniu do kierunków: 4.2.4 i 4.4.2 oddziaływania mają charakter zróżnicowany (zarówno negatywny jak i pozytywny), w odniesieniu do zapewnienia efektywnego gospodarowania zasobami wodnymi, natomiast w odniesieniu do kierunku 4.1.1 nie stwierdzono istotnego oddziaływania w tym zakresie. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Powietrze - ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i szerzenie rozwiązań technologicznych i organizacyjnych wpływających na redukcję emisji zanieczyszczeń

Zróżnicowane oddziaływania (zarówno o charakterze negatywnym jak i pozytywnym) wystąpią w przypadku realizacji kierunków: 4.2.4 (dotyczy działań na rzecz wzmocnienia potencjału turystycznego) i 4.4.1, tj. działań wspierających rozwój energetyki konwencjonalnej i rozproszonej. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku następujących kierunków: 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3, 4.3.2, 4.4.2, 4.4.3, 4.6.1, 4.6.2, 4.6.3, 4.6.4. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Hałas - ograniczanie emisji hałasu z różnych źródeł i ilości osób narażonych na nadmierny hałas

Negatywne oddziaływania w przypadku emisji hałasu mogą zachodzić w przypadku realizacji kierunku 4.1.3 dot. zagospodarowania i rekultywacji terenów powydobywczych oraz 4.4.1, tj. działań wspierających rozwój energetyki konwencjonalnej i rozproszonej. Zróżnicowane oddziaływanie będzie występowało w odniesieniu do realizacji kierunku 4.2.4 (wzmocnienie potencjału turystycznego) oraz 4.4.2 – w związku z produkcją energii ze źródeł odnawialnych. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku następujących kierunków: 4.1.2, 4.2.6, 4.3.2, 4.4.3, 4.6.1, 4.6.2, 4.6.4. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Ludzie – wpływ na zdrowie, warunki i jakość życia

Zróżnicowane oddziaływania dla warunków i jakości życia mogą zachodzić w przypadku realizacji kierunków 4.4.1 i 4.4.2 wspierających rozwój energetyki konwencjonalnej i rozproszonej, w tym produkcję energii ze źródeł odnawialnych. W przypadku realizacji pozostałych kierunków przewiduje się wyłącznie pozytywne oddziaływania na zdrowie, warunki i jakość życia ludzi.

Krajobraz – zapewnienie ochrony walorów krajobrazowych

Negatywne oddziaływania na walory krajobrazowe mogą zachodzić w przypadku realizacji kierunków 4.4.1 i 4.4.2 wspierających rozwój energetyki konwencjonalnej i rozproszonej, w tym produkcję energii ze źródeł odnawialnych. Zróżnicowane oddziaływania (zarówno o charakterze negatywnym jak i pozytywnym) wystąpią w przypadku realizacji kierunku: 4.2.4 (dotyczy działań na rzecz wzmocnienia potencjału turystycznego). Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku kierunków: 4.1.2, 4.1.3, 4.2.1, 4.2.3, 4.2.6, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.4.3, 4.6.1. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

Klimat – zapewnienie ochrony przed zmianami klimatycznymi, dostosowanie do zmian klimatu

Negatywne oddziaływania na klimat mogą zachodzić w przypadku realizacji kierunku 4.4.1 wspierającego rozwój energetyki konwencjonalnej i rozproszonej. Pozytywne oddziaływanie powinno wystąpić w przypadku większości analizowanych kierunków, t.j.: 4.1.1, 4.1.2, 4.1.3, 4.2.1, 4.2.5, 4.2.6, 4.3.1, 4.3.2, 4.3.3, 4.3.4, 4.4.2, 4.4.3, 4.6.1, 4.6.2, 4.6.3, 4.6.4. W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono istotnych oddziaływań.

CEL STRATEGICZNY NR 5: WZMOCNIENIE PRZESTRZENNEJ SPÓJNOŚCI REGIONU

Konieczność realizacji celu strategicznego wynika z:

- niedostosowania stacji i przystanków kolejowych do obecnych potrzeb (zbyt mała liczba przystanków w aglomeracjach, mała liczba mijanek na liniach jednotorowych, ograniczona ilość miejsc z możliwością wyprzedzania się pociągów),
- niewystarczająco rozwiniętego systemu kolejowych przewozów pasażerskich w układach aglomeracyjnych,
- występowania obszarów o ograniczonej dostępności do transportu publicznego,
- niedostatecznego zagospodarowania drogi żeglownej Odry powodującego marginalizację roli żeglugi w systemie transportowym,
- ograniczenia przewozu towarów wysokotonażowych na wielu drogowych przejściach granicznych,
- niskiego poziomu integracji infrastruktury rowerowej z transportem zbiorowym oraz braku spójnego systemu zarządzania polityką rowerową na poszczególnych szczeblach administracji samorządowej,
- niskiego poziomu bezpieczeństwa uczestników ruchu rowerowego.

Realizacja celu strategicznego ma się odbywać poprzez rozwój regionalnej sieci transportowej, wzrost dostępności regionalnej infrastruktury informacyjnej oraz współpracę ponadgraniczną w tym zakresie.

Zaproponowane w projekcie SRWD 2030 kierunki działań strategicznych w zakresie rozwoju regionalnej sieci transportowej dotyczą poprawy dostępności komunikacyjnej poprzez rozwój infrastruktury liniowej oraz ograniczenia podróży indywidualnych poprzez wzmocnienie roli transportu publicznego oraz wzmocnienie działań na rzecz zrównoważonej gospodarki przestrzennej w miejskich obszarach funkcjonalnych.

Cel operacyjny dotyczący rozwoju regionalnej sieci transportowej (5.1.) skupiać ma działania w ramach dziesięciu kierunków działań strategicznych.

Dwa zidentyfikowane w projekcie Strategii kierunki działań dotyczą rozwiązań systemowych, organizacyjnych. Nie wiążą się z budową nowej lub przebudową istniejącej infrastruktury drogowej i kolejowej. Są to tzw. działania o charakterze miękkim, usprawniające funkcjonowanie transportu drogowego czy kolejowego. Efekty w zakresie rozwoju transportu zbiorowego ocenia się jako prośrodowiskowe. Zakłada się, że zmniejszenie ilości użytkowników dróg pośrednio wpłynie na ograniczenie ingerencji w środowisko przyrodnicze. Zarówno w przypadku kierunku 5.1.7 dotyczącego rozwoju zintegrowanych subregionalnych systemów transportu publicznego jak i kierunku 5.1.8 dotyczącego zwiększenia znaczenia działań na rzecz efektywności transportu (w tym zwiększenie elektromobilności) nie identyfikuje się możliwości powstania zagrożeń dla środowiska. Usprawnienie i rozwój zintegrowanych systemów transportu publicznego sprzyjać powinno, obok wzmocnienia spójności przestrzennej i poprawy dostępności w regionie, stopniowemu zmniejszaniu udziału transportu indywidualnego w udziale transportu ogółem. Mając na uwadze, że głównym źródłem presji komunikacyjnej na środowisko (w skali regionu) jest transport indywidualny, zmniejszenie jego natężenia w wyniku poprawy dostępności i efektywności transportu publicznego powinno mieć pozytywny wpływ na zasoby przyrodnicze i przestrzeń, jak również jakość wód i powietrza oraz stan klimatu akustycznego. Jest to także pozytywny kierunek w odniesieniu do zwiększenia oszczędności w wykorzystaniu surowców energetycznych. Skutek taki może być zauważony tylko w przypadku faktycznego zmniejszenia transportu indywidualnego.

Podobnie, pozytywnych zmian można oczekiwać w przypadku zwiększenia udziału transportu proekologicznego, w tym elektromobilności (kierunek 5.1.8) - zarówno w kontekście zmniejszenia wykorzystania surowców, jak i ograniczenia emisji zanieczyszczeń i hałasu do powietrza. Proponuje się natomiast przeformułowanie brzmienia kierunku, jako że transport proekologiczny nie wpłynie jako taki na zwiększenie efektywności transportu. Proponuje się zmianę brzmienia kierunku na: „zwiększenie udziału transportu proekologicznego, w tym elektromobilności”.

Zaplanowana modernizacja taboru na potrzeby regionalnego systemu transportu publicznego (5.1.4) sprzyjać będzie zmniejszeniu presji na środowisko. W tym przypadku również nie dostrzega się możliwości wystąpienia zagrożeń dla środowiska. Modernizacja przestarzałego taboru ma szerokie implikacje poprawiające zarówno jakość życia mieszkańców jak i zmniejszające ingerencję w środowisko poprzez zmniejszenie surowcochłonności transportu, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i hałasu do powietrza oraz zmniejszenie ryzyka zanieczyszczenia wód powierzchniowych i gruntowych.

Szereg zaplanowanych w ramach piątego celu strategicznego kierunków obejmuje działania twarde, związane z budową i modernizacją infrastruktury transportowej. Kierunek 5.1.1. dotyczy modernizacji dróg i linii kolejowych w województwie. Biorąc pod uwagę zakres możliwych prac, tj. ograniczających się do poprawy stanu istniejących dróg i linii kolejowych, ocenia się, że kierunek ten będzie miał w aspekcie długofalowym oddziaływanie na środowisko wyłącznie pozytywne. Zakłada się, że poprawa stanu infrastruktury drogowej i kolejowej ograniczy realizację nowych przebiegów dróg i linii kolejowych, a w konsekwencji przyczyni się do zminimalizowania ingerencji w spójność obszarów chronionych, w obszary leśne i bioróżnorodność biologiczną. Poprawa stanu dróg i linii kolejowych przyczyni się do zwiększenia płynności ruchu i bezpieczeństwa na drogach. Działania te mają wymierny wpływ na poprawę jakości życia, ale również zmniejszenie emisji zanieczyszczeń i hałasu do powietrza oraz pośrednio zmniejszenie zagrożenia zanieczyszczenia wód.

Korzystnie dla środowiska ocenia się również rozwój i budowę systemów kolei aglomeracyjnej w obrębie miast o znaczeniu regionalnym i subregionalnym (5.1.3). Jest to kierunek, który ma wzmocnić rolę kolejowego transportu publicznego. Ma to ogromne znaczenie w przypadku miast o dużej liczbie mieszkańców, ponieważ sprzyja ograniczeniu transportu indywidualnego, którego natężenie jest przyczyną wielu negatywnych oddziaływań na środowisko. Zwiększenie roli transportu kolejowego w transporcie publicznym ma pozytywne oddziaływanie na kształtowanie przestrzeni, ponieważ sprzyja koncentracji zabudowy i ogranicza negatywne procesy jej rozpraszania. Zwiększenie roli kolei aglomeracyjnej to także ograniczenie emisji zanieczyszczeń i hałasu z transportu drogowego, pozytywne przełożenie na ograniczenie zużycia surowców energetycznych oraz ograniczenie zanieczyszczenia wód. Omawiany kierunek działań transportowych jest oceniany jako proekologiczny w perspektywie długoterminowej, choć może wiązać się również z zagrożeniami dla środowiska w przypadku budowy nowych linii kolejowych. Zagrożenie to wynika z ewentualnej ingerencji w zasoby przyrodnicze i leśne oraz w spójność obszarów chronionych. Budowa nowych linii kolejowych spowoduje także zniszczenie powierzchni ziemi na określonym obszarze.

Pozostałe kierunki działań strategicznych, istotne dla wzmocnienia przestrzennej spójności regionu zostały ocenione jako te, które w największym stopniu mogą stanowić zagrożenie dla ochrony i jakości poszczególnych komponentów środowiska. Ocena ta wynika z faktu, że kierunki te mają wspierać realizację działań twardych, związanych z budową nowych dróg, intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych, budową przepraw mostowych oraz przystosowania dróg wodnych, w szczególności Odry do żeglugi turystycznej i pasażerskiej oraz transportu wodnego.

Budowa obwodnic miejscowości (5.1.2) to pożądanym kierunkiem działań z uwagi na ograniczenie ruchu tranzytowego w granicach obszarów zabudowanych, co ma szczególne pozytywne oddziaływanie na mieszkańców z uwagi na zmniejszenie hałasu komunikacyjnego i zanieczyszczeń powietrza emitowanych przez pojazdy, pośrednio zmniejszenie zanieczyszczenia wód i gleb. Sprzyja również zwiększeniu płynności ruchu, przepustowości i dostępności w regionie. Ocenia się zatem, że jest to kierunek o korzystnym oddziaływaniu na zdrowie i jakość życia mieszkańców. Upięknienie ruchu i rozwój transportu zbiorowego wpłynie na lokalną poprawę jakości powietrza i klimatu akustycznego na terenach silnie zurbanizowanych.

Niesie ze sobą jednak również zagrożenia dla środowiska. W przypadku nowych dróg istnieje ryzyko wyznaczenia ich przebiegu na terenach występowania cennych zasobów przyrody ożywionej, w tym stanowisk roślin i zwierząt, w obrębie terenów leśnych i obszarów objętych ochroną. W takim przypadku może wystąpić

zagrożenie utraty lub pogorszenie różnorodności biologicznej, pogorszenia warunków siedliskowych gatunków roślin i zwierząt oraz niepokoienie i giniecie zwierząt na drogach. Rozwój liniowej infrastruktury stwarza zagrożenie fragmentaryzacji ekosystemów, fragmentacji populacji prowadzącej do jej izolacji oraz zaburzenia spójności sieci przyrodniczej. Należy podkreślić, że każda nowa inwestycja drogowa wymaga indywidualnej, szczegółowej analizy wariantowej i oceny oddziaływania na przyrodę w odniesieniu do obszaru, przez który ma przebiegać i zastanych uwarunkowań. W niniejszej prognozie zidentyfikowano wyłącznie możliwe do wystąpienia zagrożenia dla środowiska przyrodniczego.

Nowa infrastruktura liniowa narusza walory krajobrazowe miejsca, jeśli przebiega przez tereny niezainwestowane czy w niewielkim stopniu zagospodarowane. Wprawdzie ocenia się, że budowanie obwodnic miejscowości sprzyja racjonalnej gospodarce przestrzennej, może stanowić w dłuższej perspektywie impuls do tworzenia nowych terenów zabudowanych w sąsiedztwie nowych dróg, powodując rozpraszanie zabudowy i zaburzenie istniejącej struktury osadniczej.

Przeniesienie ruchu tranzytowego poza miejscowości spowoduje przeniesienie źródeł emisji hałasu i zanieczyszczeń w nowe miejsce. Ograniczy negatywne oddziaływanie na ludzi, zwiększyć może natomiast oddziaływanie na przyrodę ożywioną, o czym napisano wyżej. Zakłada się, że nowa infrastruktura liniowa będzie budowana w standardzie zrównoważonego rozwoju.

Projekt SRWD 2030 zakłada również *rozwój sieci dróg rowerowych* (5.1.10). W tym przypadku skala zagrożeń dla środowiska jest zdecydowanie mniejsza. Może wystąpić zagrożenie utraty lub pogorszenie stanu części stanowisk roślin i zwierząt oraz fragmentaryzacji ekosystemów w wyniku nowych inwestycji drogowych. Nie będzie jednak zagrożona spójność sieci przyrodniczej, a ewentualne straty zasobów przyrody ożywionej nie będą znaczące. Rozpatrując pozostałe komponenty środowiska, ocenia się pozytywnie rozwój sieci dróg rowerowych. Sprzyja bowiem integracji przestrzeni, pozytywnie wpływa na jakość życia mieszkańców, może przyczynić się do ograniczenia emisji zanieczyszczeń do powietrza i hałasu w przypadku zwiększenia mobilności rowerowej w podróżach do pracy.

Kierunek 5.1.5 - *Rozbudowa systemu transportu towarowego* nie precyzuje szczegółowo działań, za wyjątkiem wskazania możliwości budowy intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych.

W projekcie SRWD 2030 nie wskazano w oparciu o jaki rodzaj transportu będzie się transport towarowy rozwijał. W Prognozie wskazuje się wzmocnienie w tym przypadku roli transportu kolejowego jako najbardziej optymalnego z punktu widzenia minimalizacji presji na środowisko i ludzi.

Rozbudowa węzłów logistycznych i przeładunkowych wiąże się z zajęciem dużej powierzchni terenu. Ze względów logistycznych, takie tereny sytuowane są w sąsiedztwie linii kolejowych, dróg głównych i węzłów komunikacyjnych. Zagrożenia dla środowiska dotyczą pogorszenia klimatu akustycznego w związku z generowaniem hałasu komunikacyjnego i hałasu związanego z funkcjonowaniem centrów logistycznych i przeładunkowych, pogorszenia jakości powietrza na skutek powstania emisji ze źródeł komunikacyjnych i nowych źródeł emisji związanych z funkcjonowaniem centrów. Dostrzega się również możliwość wystąpienia zagrożeń dla jakości wód. Niezwykle istotne jest w tym przypadku zastosowanie rozwiązań ograniczających możliwość przenikania ścieków, w tym wód opadowych do wód powierzchniowych i gruntowych.

W przypadku lokalizacji omawianych węzłów z zachowaniem odległości od struktur osadniczych i zapewnieniem dojazdu do węzłów również z ominięciem obszarów zabudowanych, nie dostrzega się zagrożenia dla zdrowia i warunków życia ludzi. Jest to także racjonalny kierunek gospodarowania przestrzenią.

Podobnie jak w przypadku infrastruktury liniowej, z uwagi na przestrzennie dużą powierzchnię zajmowaną przez węzły, istnieje zagrożenie pogorszenia zasobów przyrodniczych. Na terenach występowania cennych zasobów przyrody ożywionej, w tym stanowisk roślin i zwierząt istnieje zagrożenie utraty lub pogorszenie różnorodności

biologicznej oraz pogorszenia warunków siedliskowych gatunków roślin i zwierząt. W mniejszym zakresie istnieje prawdopodobieństwo fragmentaryzacji ekosystemów oraz zaburzenia spójności sieci przyrodniczej.

Choć kierunek działań jest odmienny od wyżej omawianego, zagrożenia dla środowiska wynikające z budowy i modernizacji przepraw mostowych w regionie (5.1.6) są zbliżone. Ocenia się, że budowa i modernizacja przepraw mostowych poprawi dostępność w regionie oraz warunki życia mieszkańców. Jest to pozytywny kierunek działań w odniesieniu do racjonalizacji gospodarki przestrzennej, a w przypadku modernizacji przepraw mostowych, przyczyni się niejednokrotnie do poprawy stanu obiektu objętego ochroną kulturową.

Budowa nowych przepraw mostowych wiąże się natomiast z bezpośrednimi zagrożeniami dla ekosystemów wodnych i nadbrzeżnych. Zagrożone będą również lądowe ekosystemy w przypadku konieczności zapewnienia infrastruktury liniowej, obsługującej wybudowane mosty. Zagrożenia dotyczą szczególnie potencjalnego wpływu na dziko występujące rośliny oraz lasy w przypadku zmiany warunków siedliskowych. Istnieje także ryzyko ograniczania spójności systemów przyrodniczych i przecinania przebiegu korytarzy ekologicznych. Nowe miejsca przepraw mostowych to również nowe źródło negatywnych oddziaływań na jakość wód, powietrza i klimatu akustycznego w pobliżu inwestycji, jak ma to miejsce w przypadku każdej inwestycji komunikacyjnej.

Ostatni kierunek w tym celu operacyjnym dotyczy wykorzystania dróg wodnych, w szczególności Odry do żeglugi turystycznej i pasażerskiej oraz transportu wodnego (5.1.9). Skala i zasięg oddziaływania uzależniona będzie od sposobu wykorzystania rzeki. Rozpatrując ten kierunek, na potrzeby oceny oddziaływania na środowisko, oddzielnie rozpatrzono potencjalne oddziaływanie żeglugi turystycznej i pasażerskiej oraz transportu wodnego. Podział ten wynika ze zróżnicowanej potrzeby dostosowania dróg wodnych do planowanych form żeglugi.

Bez względu na formę żeglugi, dostrzega się korzystne oddziaływanie projektowanego kierunku na racjonalizację gospodarki przestrzennej oraz jakość życia mieszkańców. Działania zmierzające do przywrócenia i wzmocnienia żeglugi może mieć również pośredni lub wtórny pozytywny wpływ na zasoby kulturowe, jeśli prowadzone inwestycje wiązałyby się z modernizacją lub odbudową obiektów objętych ochroną kulturową.

W przypadku rozwoju transportu wodnego potencjalnie niekorzystnych zmian należy się spodziewać w odniesieniu do zasobów przyrodniczych, będących następstwem zmian stosunków wodnych. W zależności od uwarunkowań, dostosowanie rzek do transportu wodnego może wymagać szeregu prac infrastrukturalnych o negatywnym wpływie na ekosystemy dolin rzecznych i terenów przyległych. Wśród nich należy wymienić wpływ zmienionych warunków siedliskowych na dziko występujące rośliny i zwierzęta, wpływ na utratę i degradację siedlisk, wpływ na utratę różnorodności biologicznej, w tym zubożenie gatunkowe i siedliskowe oraz na stan i funkcjonowanie obszarów przyrodniczych prawnie chronionych, w tym obszarów Natura 2000. W konsekwencji można spodziewać się również zubożenia walorów krajobrazowych. W przypadku podjęcia działań na rzecz rozwoju transportu wodnego konieczne jest wykonanie wielowymiarowej analizy kosztów i korzyści uwzględniającej kwestie środowiskowe przed rozpoczęciem prac, a przeprowadzenie inwestycji powinno się odbywać zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju, przy zachowaniu unikatowego potencjału przyrodniczego rzeki.

Rozwój żeglugi turystycznej i pasażerskiej nie wiąże się z koniecznością tak rozległych prac infrastrukturalnych, zatem nie przewiduje się prawdopodobieństwa wystąpienia znaczących oddziaływań negatywnych. Zagrożenia dla środowiska powinny być zminimalizowane w wyniku uporządkowania turystyki wodnej, wyznaczenia miejsc postoju w sposób minimalizujący negatywny wpływ na występujące tam ekosystemy oraz zapewnienie infrastruktury obsługującej turystów. Działania te skoncentrują eksplorację nabrzeży rzek do miejsc wyznaczonych, ograniczając tym samym niekontrolowaną turystykę. Są to działania o pozytywnych skutkach dla zachowania cennych siedlisk roślin i zwierząt oraz stanu ekosystemów. Zmniejszają ryzyko zanieczyszczenia wód w wyniku właściwego zagospodarowania miejsc obsługi turystów. Potencjalne zagrożenia wiążą się ze zniszczeniem powierzchni ziemi oraz siedlisk roślin i zwierząt w miejscach przeznaczonych na postoje

i wypoczynek. Nie dostrzega się jednak zagrożenia dla zapewnienia zrównoważonego gospodarowania zasobami przyrody ożywionej.

Cel operacyjny poświęcony wzrostowi dostępności regionalnej infrastruktury informacyjnej o wysokich standardach funkcjonalno – użytkowych (5.2) został podzielony na dwa kierunki działań strategicznych, odnoszących się do poprawy dostępności do Internetu oraz do zasobów informacyjnych w regionie.

Działania prowadzone w ramach celu operacyjnego będą miały pozytywny wpływ na jakość życia mieszkańców regionu. Nie stwierdza się możliwości wystąpienia zagrożeń dla środowiska.

Dwa kierunki działań strategicznych w ramach celu operacyjnego dotyczącego wspierania współpracy międzyregionalnej i transgranicznej (5.3) zostały skierowane w szczególności do trzech obszarów interwencji, tj. obszarów funkcjonalnych: górskiego i przygranicznego oraz obszarów funkcjonalnych ośrodków miejskich położonych najbliżej granic państwowych, to jest jeleniogórskiego i wałbrzyskiego. Kierunki działań strategicznych mają charakter miękkie i nie wiążą się bezpośrednio z koniecznością prowadzenia działań inwestycyjnych i infrastrukturalnych. Rozwój współpracy, zarówno w skali międzyregionalnej jak i transgranicznej sprzyjać będzie wymianie doświadczeń i wspólnemu poszukiwaniu rozwiązań dla problemów koncentrujących się na obszarach przygranicznych. Uznano, że z punktu widzenia ochrony środowiska, cel ten w perspektywie długoterminowej powinien pośrednio oraz w sposób wtórny pozytywnie oddziaływać na wszystkie komponenty środowiska.

Oddziaływanie na poszczególne komponenty środowiska

W ramach proponowanych celów operacyjnych nie wszystkie kierunki działań strategicznych będą miały zauważalny wpływ na środowisko. Część z nich, z uwagi na swój strategiczny, miękki charakter wyłącznie regulują czy wspierają działania systemowe lub organizacyjne, i jako takie nie będą oddziaływać na środowisko, a nawet - w sposób wtórny czy pośredni - mogą oddziaływać pozytywnie na środowisko. Do takich zaliczono: kierunki działań strategicznych w ramach celu operacyjnego dotyczącego wzrostu dostępności regionalnej infrastruktury informacyjnej (5.2) oraz celu operacyjnego koncentrującego się na rozwoju współpracy międzyregionalnej i transgranicznej (5.3).

Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta - zapewnienie właściwego gospodarowania zasobami przyrody ożywionej i różnorodnością biologiczną oraz ochrony walorów przyrodniczych

Ocenia się, że wszystkie zaplanowane kierunki działań strategicznych, które wiążą się z budową infrastruktury transportowej mogą nieść negatywne konsekwencje dla różnorodności biologicznej, obszarów prawnie chronionych, w tym obszarów Natura 2000. Stopień oddziaływań zależy od zastosowanych rozwiązań łagodzących wpływ inwestycji na środowisko. W przypadku niewłaściwej lokalizacji planowanej infrastruktury transportowej może nastąpić bezpośrednie niszczenie lub fragmentacja siedlisk przyrodniczych, zmiana warunków siedliskowych, rozprzestrzenianie się obcych ekologicznie i geograficznie gatunków wzdłuż drogi, jak również zwiększenie śmiertelności zwierząt na drogach.

W ramach celu operacyjnego dotyczącego rozwoju regionalnej sieci transportowej stwierdzono zagrożenia także w przypadku kierunków: budowa obwodnic miejscowości (5.1.2), rozwój systemu regionalnego transportu towarowego, w tym budowa intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych (5.1.5), budowa i modernizacja przepraw mostowych (5.1.6), wykorzystanie dróg wodnych do żeglugi (5.1.9) oraz rozwój sieci dróg rowerowych (5.1.10). W przypadku kierunków 5.1.2, 5.1.5, 5.1.6 oraz 5.1.9 stwierdzono zagrożenie najwyższe. Najmniejsze w przypadku rozwoju sieci dróg rowerowych (5.1.10). W przypadku rozwoju i budowy systemów kolei aglomeracyjnej (5.1.3) stwierdzono możliwość wystąpienia pozytywnego i negatywnego oddziaływania. W przypadku pozostałych kierunków działań strategicznych stwierdzono możliwość wystąpienia oddziaływań pozytywnych lub takiego oddziaływania nie stwierdzono.

Lasy – polepszanie funkcjonalności i zdrowotności lasów zwłaszcza poprzez: powiększanie zasobów leśnych, prowadzenie wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, dążenie do zachowania zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych

Zagrożenie dla zasobów leśnych zidentyfikowano w przypadku kierunków: budowa obwodnic miejscowości (5.1.2), rozwój systemu regionalnego transportu towarowego, w tym budowa intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych (5.1.5), budowa i modernizacja przepraw mostowych (5.1.6), wykorzystanie dróg wodnych do żeglugi (5.1.9) oraz rozwój sieci dróg rowerowych (5.1.10). W przypadku kierunków 5.1.2, 5.1.5, 5.1.6 oraz 5.1.9 stwierdzono zagrożenie najwyższe. Najniższe w przypadku rozwoju sieci dróg rowerowych (5.1.10). W przypadku rozwoju i budowy systemów kolei aglomeracyjnej (5.1.3) stwierdzono możliwość wystąpienia pozytywnego i negatywnego oddziaływania. W przypadku pozostałych kierunków działań strategicznych stwierdzono możliwość wystąpienia oddziaływań pozytywnych lub takiego oddziaływania nie stwierdzono.

Obszary chronione - zapewnienie spójności oraz stabilności systemu obszarów ochronionych, zwłaszcza poprzez ograniczanie szkodliwych oddziaływań na obszary objęte ochroną prawną, w tym obszary Natura

Zagrożenie dla zapewnienia spójności oraz ochrony obszarów chronionych stwierdza się w przypadku kierunków: budowa obwodnic miejscowości (5.1.2), rozwój systemu regionalnego transportu towarowego, w tym budowa intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych (5.1.5), budowa i modernizacja przepraw mostowych (5.1.6) oraz wykorzystanie dróg wodnych do żeglugi (5.1.9). We wszystkich przypadkach stwierdzono zagrożenie najwyższe. W przypadku rozwoju i budowy systemów kolei aglomeracyjnej (5.1.3) stwierdzono możliwość wystąpienia pozytywnego jak i negatywnego oddziaływania. W przypadku pozostałych kierunków działań strategicznych stwierdzono możliwość wystąpienia oddziaływań pozytywnych lub takiego oddziaływania nie stwierdzono.

Powierzchnia ziemi - przeciwdziałanie zanieczyszczeniu i degradacji powierzchni terenu i gleb, w tym wykorzystywanie i ochrona zasobów glebowych

Zagrożenie dla powierzchni ziemi stwierdzono w przypadku kierunków: budowa obwodnic miejscowości (5.1.2), rozwój systemu regionalnego transportu towarowego, w tym budowa intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych (5.1.5), budowa i modernizacja przepraw mostowych (5.1.6), wykorzystanie dróg wodnych do żeglugi (5.1.9) oraz rozwój sieci dróg rowerowych (5.1.10). W większości jest to związane ze zmianą sposobu użytkowania gruntów oraz zagrożeniem zanieczyszczenia gleb substancjami ropopochodnymi.

W przypadku rozwoju i budowy systemów kolei aglomeracyjnej (5.1.3) stwierdzono możliwość wystąpienia pozytywnego jak i negatywnego oddziaływania. W przypadku pozostałych kierunków działań strategicznych stwierdzono możliwość wystąpienia oddziaływań pozytywnych lub takiego oddziaływania nie stwierdzono.

Przestrzeń – racjonalna gospodarka przestrzeni

Nie stwierdzono wystąpienia zagrożenia dla racjonalnej gospodarki przestrzeni w związku z realizacją celu strategicznego dotyczącego wzmocnienia przestrzennej spójności regionu (5). W przypadku kierunku dotyczącego budowy obwodnic miejscowości (5.1.2) istnieje potencjalne pośrednie zagrożenie dla inicjacji niekorzystnych procesów w przestrzeni. W pozostałych przypadkach, kierunki działań strategicznych będą wspierać racjonalną gospodarkę przestrzeni (5.1.1, 5.1.3., 5.1.5, 5.1.6, 5.1.7, 5.1.9, 5.1.10) bądź w żaden sposób na nie będą oddziaływać.

Surowce naturalne – zapewnienie ochrony i racjonalnego wykorzystania kopalin oraz wód mineralnych i leczniczych

W prognozie zidentyfikowano kierunki wspierające efektywność transportową i budowę nowej infrastruktury liniowej. Oceniono, że działania te będą sprzyjały racjonalnemu wykorzystywaniu surowców naturalnych, w tym energetycznych. Dotyczy to kierunków: 5.1.1, 5.1.3, 5.1.4, 5.1.5, 5.1.7, 5.1.8 i 5.1.10. W pozostałych przypadkach

nie stwierdzono zauważalnego oddziaływania. Brak zagrożeń dla tego komponentu środowiska w związku z realizacją piątego celu strategicznego.

Dziedzictwo kulturowe – zapewnienie ochrony zasobów kulturowych

Realizacja poszczególnych kierunków strategicznych może sprzyjać ochronie zasobów kulturowych w przypadkach, gdy w ramach inwestycji transportowych zostaną uwzględnione uzupełniająco działania na rzecz wzmocnienia zasobów kulturowych regionu. Takie związki zidentyfikowano w przypadku kierunków: 5.1.6, tj. budowa i modernizacja przepraw mostowych w regionie, wykorzystanie dróg wodnych (5.1.9) oraz rozwój sieci dróg rowerowych (5.1.10).

Wody powierzchniowe i podziemne - zapewnienie dobrej jakości wód podziemnych i powierzchniowych, zwłaszcza poprzez: ograniczanie ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód ze ściekami komunalnymi, przemysłowymi, z rolnictwa

Rozwój infrastruktury transportowej może generować źródła negatywnego oddziaływania na jakość wód. Zagrożenie pogorszenia jakości wód powierzchniowych i podziemnych zidentyfikowano w przypadku kierunku 5.1.2, tj. budowy obwodnic miejscowości, a także rozwoju systemu regionalnego transportu towarowego (kierunek 5.1.5) oraz budowy i modernizacji przepraw mostowych (kierunek 5.1.6). Zagrożeniem dla jakości wód mogą być również inwestycje zmierzające do wykorzystania dróg wodnych, w szczególności Odry do transportu wodnego (kierunek 5.1.9).

Większość projektowanych kierunków działań, poprzez wspieranie prac modernizacyjnych, rozwój transportu publicznego i rowerowego oraz zwiększanie elektromobilności będzie przyczyniała się do ograniczania występowania źródeł negatywnego oddziaływania na stan chemiczny wód.

Powietrze - ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i szerzenie rozwiązań technologicznych i organizacyjnych wpływających na redukcję emisji zanieczyszczeń

Zakłada się, że budowa obwodnic (kierunek 5.1.2) poprawi jakość powietrza w miejscowościach w wyniku wyeliminowania ruchu tranzytowego z obszarów o najwyższym zainwestowaniu w granicach miast. Choć budowa obwodnic, poprzez upłynnienie ruchu przyczyni się do zmniejszenia emisji zanieczyszczeń do powietrza, to jednak z uwagi na powstającą emisję do powietrza, w generalnej ocenie stwierdzono, że kierunek ten posiada zróżnicowany wpływ na powietrze – zarówno pozytywny jak i negatywny.

Możliwość wystąpienia zagrożeń dla jakości powietrza oceniono w przypadku budowy przepraw mostowych (kierunek 5.1.6), ponieważ inwestycje te staną się generatorem powstawania źródeł emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych do powietrza na obszarach, na których dotychczas takie emisje nie występowały – podobnie jak w przypadku budowy obwodnic miejscowości.

Zagrożenia dla jakości powietrza będą również generowane w wyniku realizacji kierunku 5.1.5 w związku z budową intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych.

Szereg projektowanych kierunków działań strategicznych będą pośrednio przyczyniały się do eliminowania źródeł emisji, a przez to, w perspektywie długoterminowej, będą miały pozytywny wpływ na jakość powietrza. Zalicza się do nich kierunki dotyczące modernizacji dróg i linii kolejowych (5.1.1), budowy systemów komunikacji zbiorowej (5.1.3, 5.1.4, 5.1.7) i wzmocnienia elektromobilności (5.1.8).

W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono zauważalnego oddziaływania na jakość powietrza.

Hałas - ograniczanie emisji hałasu z różnych źródeł i ilości osób narażonych na nadmierny hałas

Podobnie jak w przypadku oddziaływania na jakość powietrza, największy wpływ na emisję hałasu mogą mieć kierunki związane z budową intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych (5.1.5) oraz budową przepraw mostowych (5.1.6). Zróżnicowane oddziaływanie związane jest z budową obwodnic (5.1.1) – pozytywne wiąże się z eliminacją ruchu komunikacyjnego w miastach i upłynnieniem ruchu; negatywne

z przeniesieniem ruchu pojazdów, a w raz z nim hałasu komunikacyjnego na obszary, na których wcześniej nie występował.

Poprawę warunków klimatu akustycznego zapewnić powinny wszystkie działania związane z modernizacją dróg i linii kolejowych (5.1.1), budową systemów komunikacji zbiorowej (5.1.3, 5.1.4, 5.1.7) i wzmocnieniem elektromobilności (5.1.8).

W przypadku pozostałych kierunków nie stwierdzono zauważalnego oddziaływania na klimat akustyczny.

Ludzie – wpływ na zdrowie, warunki i jakość życia

Wspieranie rozwoju transportu powinno przynieść długofalowo poprawę warunków i jakości życia mieszkańców w wyniku poprawy dostępu do wysokiej jakości zintegrowanych usług transportowych oraz zwiększenie dostępności transportowej. W przypadku niewłaściwej lokalizacji infrastruktury liniowej zwiększyć się może zagrożenie konfliktów społecznych okolicznych mieszkańców, wynikające z pogorszenia klimatu akustycznego oraz wzrostu zanieczyszczeń powietrza.

Krajobraz – zapewnienie ochrony walorów krajobrazowych

Nie wszystkie planowane kierunki działań strategicznych będą miały zauważalny wpływ na walory krajobrazowe. Należą do nich działania skoncentrowane na modernizacji infrastruktury drogowej i kolejowej, wspieraniu elektromobilności oraz systemowych rozwiązaniach transportu publicznego.

Zagrożenia dla zapewnienia ochrony walorów krajobrazowych mogą wystąpić w przypadku rozwoju transportu wodnego na rzekach (5.1.9), rozwoju wielkopowierzchniowych intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych (5.1.5) oraz w przypadku budowy nowych dróg (5.1.1). Zagrożenia dla ochrony krajobrazu wystąpią również w przypadku budowy nowych przepraw mostowych, choć działania zmierzające do ich modernizacji ocenia się jako poprawiające walory krajobrazowe otoczenia (5.1.6). Równie pozytywne oddziaływanie na krajobraz mogą mieć inwestycje podjęte na rzecz wykorzystania dróg wodnych do żeglugi turystycznej i pasażerskiej.

Klimat - zapewnienie ochrony przed zmianami klimatycznymi; dostosowanie do zmian klimatu

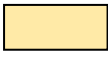

Projektowane działania na rzecz wzmocnienia znaczenia transportu publicznego (5.1.3, 5.1.7) oraz elektromobilności (5.1.8) będą w sposób pośredni zmniejszać wykorzystanie paliw kopalnych, a tym samym wspierać działania na rzecz ograniczenia zmian klimatycznych.

4.2. Podsumowanie przewidywanego oddziaływania na poszczególne komponenty środowiska

Podsumowanie wstępnej identyfikacji potencjalnych oddziaływań kierunków działań strategicznych na poszczególne komponenty środowiska przedstawiono w formie macierzy, prezentującej charakter potencjalnych oddziaływań (pozytywne, nieistotne, negatywne, zróżnicowane), istotność oddziaływania na środowisko (mało istotne, istotne, bardzo istotne), czas trwania oddziaływania (krótkoterminowe, średnioterminowe, długoterminowe oraz źródło i sposób oddziaływania (bezpośrednie, pośrednie, wtórne i skumulowane).

Objaśnienia do tabeli

Charakter potencjalnych oddziaływań:

	negatywne
	pozytywne
	zróżnicowane
	nieistotne

Siła oddziaływania na środowisko:

0	nieistotne
1	mało istotna
2	istotna
3	bardzo istotna

Czas trwania oddziaływania

K	krótkoterminowe
Ś	średnioterminowe
D	długoterminowe

Źródło i sposób oddziaływania

B	bezpośrednie
P	pośrednie
W	wtórne
S	skumulowane

Tab. 3. Potencjalne oddziaływania kierunków działań strategicznych na poszczególne komponenty środowiska

		KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA														
		Komponenty środowiska	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
Cel strategiczny	Cel operacyjny	Kryteria oceny	Zapewnienie właściwego (zrównoważonego) gospodarowania zasobami przyrody ożywionej i różnorodnością biologiczną oraz ochrony walorów przyrodniczych.	Polepszanie funkcjonalności i zdrowotności lasów zwłaszcza poprzez: powiększanie zasobów leśnych, prowadzenie wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, dążenie do zachowania zdrowotności i żywotności ekosystemów leśnych	Zapewnienie spójności oraz stabilizacji systemu obszarów chronionych, zwłaszcza poprzez ograniczanie szkodliwych oddziaływań na obszary objęte ochroną prawną, w tym obszary Natura 2000	Przeciwdziałanie zanieczyszczeniu i degradacji powierzchni terenu i gleb, w tym wykorzystywanie i ochrona zasobów glebowych	Racjonalna gospodarka przestrzenną	Zapewnienie ochrony i racjonalnego wykorzystania kopalin oraz wód mineralnych i leczniczych	Zapewnienie ochrony zasobów kulturowych	Zapewnienie dobrej jakości wód podziemnych i powierzchniowych, zwłaszcza poprzez: ograniczanie ładunków zanieczyszczeń odprowadzanych do wód ze ściekami komunalnymi, przemysłowymi, z rolnictwa	Zapewnienie ochrony i efektywnego gospodarowania zasobami wodnymi	Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza i szerzenie rozwiązań technologicznych i organizacyjnych wpływających na redukcję emisji zanieczyszczeń powietrza	Ograniczenie emisji hałasu z różnych źródeł i ilości osób narażonych na nadmierny hałas	Wpływ na zdrowie, warunki i jakość życia	Zapewnienie ochrony walorów krajobrazowych	Zapewnienie ochrony przed zmianami klimatycznymi; dostosowanie do zmian klimatu
1. EFEKTYWNE WYKORZYSTANIE GOSPODARCZEGO POTENCJAŁU REGIONU	1.1. Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów	1.1.1. Wspieranie obszarów o trudnych warunkach rozwojowych, zagrożonych wystąpieniem strukturalnego bezrobocia oraz o niskim PKB.	PD 1	0	PD 2	BD 2	BD 2	0	0	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	BD 2	0
	1.1.2. Wzmocnienie gospodarcze ośrodków subregionalnych.	B PD 2	0	B PD 2	B Ś 2	PD 3	0	0	B Ś 2	B Ś 2	B Ś 2	B Ś 2	PD 2	PD 2	0	

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
		Kierunki działań strategicznych														
		1.1.3. Wzmocnienie roli MŚP, w tym firm rzemieślniczych i rodzinnych w aktywizacji gospodarczej subregionów.	B P D 2	0	B P D 2	B Ś 2	P D 3	0	0	B Ś 2	B Ś 2	B Ś 2	B Ś 2	P D 2	P D 2	0
		1.1.4. Różnicowanie monokulturowości subregionalnych ośrodków gospodarczych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	P D 2	0	0
		1.1.5. Rozwój lokalnych rynków żywności i wzrost konkurencyjności sektora rolno – spożywczego m.in. w oparciu o żywność wysokiej jakości.	B D 2	0	0	B D 3	B D 2	0	0	B Ś 2	B Ś 2	0	P Ś 2	B D 2	0	0
		1.1.6. Promowanie regionu jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki i wypoczynku.	B P D 2	B P D 2	B P D 2	B P D 2	B P D 2	0	P D 2	B P Ś 2	B P Ś 2	P D 2	P D 2	B P D 2	P D 2	0
	1.2. Wzmocnienie krajowej i europejskiej konkurencyjności regionu i	1.2.1. Promocja gospodarcza, wspieranie przedsiębiorczości i rozwój usług otoczenia biznesu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		1.2.2. Rozwój sieci powiązań gospodarczych, w tym inicjatyw klastrowych.	P D 1	0	0	B D 2	P D 2	0	0	B D 2	B D 2	B D 2	B D 2	0	B D 2	P D 2

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
1.3. Wzmacnianie innowacyjności regionu	1.2.3. Wsparcie internacjonalizacji przedsiębiorstw.		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
	1.2.4. Wzmocnienie marki produktów regionalnych.		0	0	0	0	0	PD 3	0	0	0	0	PD 2	0	0	
	1.2.5. Wzmocnienie wrocławskiego ośrodka naukowego.		WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	
	1.3.1. Rozwój specjalizacji regionalnych i subregionalnych, w tym inteligentnych specjalizacji.		0	0	0	0	0	PD 2	0	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	0	PD 2
	1.3.2. Wsparcie dla inteligentnej reindustrializacji – cyfryzacji i zaawansowanej automatyzacji procesów technologicznych i zarządczych w przedsiębiorstwach.		0	0	0	0	0	PD 2	0	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	0	0
	1.3.3. Stymulowanie współpracy biznesu i nauki.		PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	WD 2
	1.3.4. Rozwój usług proinnowacyjnych oraz kreowanie i wspieranie		PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
		regionalnych ośrodków innowacyjności.														
		1.3.5. Wzmacnianie regionalnego systemu wsparcia finansowego dla przedsięwzięć innowacyjnych.	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	W D 2
		1.3.6. Tworzenie warunków do współpracy badawczo - rozwojowej o zasięgu międzynarodowym.	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	W D 2
1.4. Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich		1.4.1. Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych.	B D 3	P D 1	P D 2	B D 2	B D 3	P D 1	P D 1	B D 2	B D 2	B D 3	B D 2	B D 3	B D 3	W D 2
		1.4.2. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów wiejskich.	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	B D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	B D 2	B D 2	0
		1.4.3. Rewitalizacja zdegradowanych obszarów miejskich.	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	B D 2	P D 2	P D 2	P D 2	P D 2	B D 2	B D 2	0
		1.4.4. Wspieranie działań na rzecz rewitalizacji zabytkowych zespołów urbanistycznych i najcenniejszych obiektów architektury.	B D 2	P D 1	B D 2	P D 1	B D 2	0	B D 3	0	0	0	0	0	B D 3	B D 3

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
		1.4.5. Programowanie i realizacja prac urządzeniowo-rolnych, działania na rzecz scalania gruntów rolnych oraz melioracji.	PD 2	PD 2	PD 2	0	0	0	0	BD 2	BD 3	0	0	PD 1	PD 1	0
2. POPRAWA JAKOŚCI I DOSTĘPNOŚCI USŁUG PUBLICZNYCH	2.1. Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej	2.1.1. Wspieranie działań zwiększających dostępność do źródeł wody oraz infrastruktury odprowadzania i oczyszczania ścieków.	PD 2	0	PD 2	PD 2	0	0	0	BD 3	BD 2	0	0	BD 3	0	PD 2
		2.1.2. Wspieranie i rozwój sieciowych systemów energetycznych oraz eliminowanie zagrożeń powodowanych przez ekstremalne zjawiska atmosferyczne.	BPWKŚ2	BKŚ2	BPKS2	BK2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 3	PD 2	PD 3	0	PD 2	BD 2	PD 2
		2.1.3. Wspieranie działań w zakresie efektywnej gospodarki odpadami.	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PS 2	0	PD 3	0	BD 2	0	BD 3	PD 2	PD 2
	2.2. Rozwój i modernizacja	2.2.1. Wspieranie inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną.	BD 3	BD 3	BD 3	BS 2	BD 2	0	0	0	PS 2	0	0	BD 3	BD 2	0

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat
2.3. Rozwój i doskonalenie usług publicznych	2.2.2. Zapewnienie opieki dziennej oraz edukacji dzieciom poprzez wsparcie budowy/ rozbudowy żłobków i przedszkoli.		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
	2.2.3. Rozwój i dostosowanie infrastruktury społecznej do uwarunkowań społeczno-demograficznych, w szczególności do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, słabszych i starszych.		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
	2.3.1. Podejmowanie działań w celu podniesienia poziomu bezpieczeństwa osobistego i publicznego.		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
	2.3.2. Podejmowanie działań służących poprawie sprawności obsługi społeczeństwa przez instytucje administracji publicznej, w tym e-usług publicznych.		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

	Komponenty środowiska	Kierunki działań strategicznych	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
		2.3.3. Podejmowanie działań dla poprawy dostępności i podniesienia jakości świadczeń zdrowotnych oraz na rzecz ograniczenia zachorowalności mieszkańców regionu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
		2.3.4. Podejmowanie działań na rzecz upowszechniania i poprawy dostępności do kultury.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
		2.3.5. Zwiększenie dostępności do usług publicznych wyższego rzędu w ośrodkach ponadlokalnych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
		2.3.6. Podejmowanie działań służących poprawie jakości usług publicznego transportu zbiorowego.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	BD 3	BD 3	0	0
		2.3.7. Współpraca jednostek samorządu terytorialnego dla efektywnej realizacji usług publicznych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska Kierunki działań strategicznych	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
3. WZMOCNIENIE REGIONALNEGO KAPITAŁU LUDZKIEGO I SPOŁECZNEGO	3.1. Kształtowanie postaw obywatelskich	3.1.1. Wielozdzinowy regionalny budżet obywatelski.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0	
		3.1.2. Popularyzacja wiedzy o regionie i wzmocnienie tożsamości jego mieszkańców.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
		3.1.3. Podnoszenie kompetencji interkulturowych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
	3.2. Wzrost społecznej integracji	3.2.1. Rozwój infrastruktury służącej integracji społecznej i zawodowej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
		3.2.2. Wsparcie działań na rzecz osób wykluczonych lub zagrożonych wykluceniem społecznym.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
		3.2.3. Podejmowanie działań na rzecz zwiększenia udziału i roli kobiet na rynku pracy oraz w życiu publicznym.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

	Komponenty środowiska Kierunki działań strategicznych	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat
	3.2.4. Wsparcie działań na rzecz rozwijania sieci mieszkań chronionych i wspomaganych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
	3.2.5. Wspieranie ekonomii społecznej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
3.3. Doskonalenie regionalnego i lokalnych rynków pracy	3.3.1. Kształtowanie i rozwój usług edukacyjnych i społecznych ukierunkowanych na wzmocnienie rynków pracy.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
	3.3.2. Wspieranie i pobudzenie aktywności zawodowej mieszkańców regionu.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
3.4. Poprawa	3.4.1. Wsparcie innowacyjnych metod kształcenia dzieci i młodzieży.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska Kierunki działań strategicznych	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
		3.4.2. Działania na rzecz podniesienia jakości oraz atrakcyjności szkolnictwa zawodowego.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0	
		3.4.3. Rozwój systemu wspierania uczniów z dysfunkcjami i z niepełnosprawnościami.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
		3.4.4. Wspieranie działań na rzecz rozwoju umiejętności i postaw kreatywnych i przedsiębiorczych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
3.5. Regionalna polityka wspierania		3.5.1. Wspieranie systemu aktywizacji osób starszych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0	
		3.5.2. Realizowanie działań z zakresu rehabilitacji społecznej i zawodowej osób z niepełnosprawnościami.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
3.6. Kształtowanie		3.6.1. Wspieranie przedsięwzięć sportowych w regionie oraz promowanie upowszechniania kultury fizycznej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0	

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska Kierunki działań strategicznych	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat		
					3.6.2. Działania na rzecz rozwoju edukacji kultury fizycznej.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
		3.6.3. Wspieranie działań na rzecz kształtowania postaw prozdrowotnych.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0		
4. ODPOWIEDZIALNE WYKORZYSTANIE ZASOBÓW I OCHRONA WALORÓW ŚRODOWISKA NATURALNEGO I DZIEDZICTWA KULTUROWEGO	4.1. Poprawa stanu komponentów środowiska	4.1.1. Działania w zakresie zwalczania źródeł niskiej emisji, szczególnie w uzdrowiskach.	PD 2	PD 2	PD 2	PD 3	0	0	WD 1	PD 3	0	BD 3	0	BD 3	0	PD 1	
		4.1.2. Wspieranie edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby lokalne (infrastrukturalne, przyrodnicze i kulturowe).	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 2
		4.1.3. Rekultywacja i zagospodarowanie terenów przemysłowych i wydobywczych.	WD 2	WD 2	WD 2	BD 3	BD 3	BD 3	WD 2	BD 3	BD 3	BD 3	BD 3	BK 2	BD 3	BD 3	PD 2
	4.2. Racjonalne wykorzystanie zasobów	4.2.1. Zachowanie i racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych i leśnych.	PD 2	PD 3	PD 2	PD 3	PD 3	PŚ 1	0	0	0	0	0	0	WD 2	PD 2	BD 2

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

Komponenty środowiska	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne		Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat
4.2.2. Wspieranie racjonalnej gospodarki zasobami wód termalnych i leczniczych w regionie.	0	0	0	0	0	BD 3	0	PD 2	PD 2	0	0	WD 2	0	0
4.2.3. Prowadzenie działań na rzecz efektywnej ochrony wartości krajobrazu.	BD 3	BD 3	BD 3	BD 3	BD 3	BD 3	BD 3	PD 2	PD 2	0	0	BD 3	BD 3	0
4.2.4. Wzmocnienie potencjału uzdrowiskowego i turystycznego.	PD 3	BD 3	PD 3	BD 3	BD 3	BD 2	PD 2	PD 3	WD 2	WD 2	PD 2	PD 2	PD 3	0
4.2.5. Wspieranie działań na rzecz racjonalnej gospodarki zasobami wód powierzchniowych i podziemnych, w tym zapewnienia odpowiedniej jakości wód.	BD 3	BD 3	BD 3	PD 3	PD 2	BD 3	0	BD 3	BD 3	0	0	BD 3	0	PD 2
4.2.6. Prowadzenie działań na rzecz racjonalnego wykorzystania i ochrony złóż kopalin.	PD 2	BD 3	BD 3	BD 3	PD 3	BD 3	PK 2	BD 3	PD 2	0	PK 3	BD 3	BD 3	PD 3

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
4.3. Ochrona przed klęskami żywiołowymi	4.3.1. Wspieranie rozwoju systemu małej retencji wodnej w regionie (poprawa stanu technicznego i skuteczności zbiorników małej retencji).		PD 2	PD 3	PD 2	PD 2	P Ś 2	0	0	PD 1	BD 3	0	0	PD 2	PD 3	PD 2
	4.3.2. Realizacja działań służących minimalizacji zagrożeń wynikających z ekstremalnych zjawisk atmosferycznych i awarii przemysłowych.		PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	0	PD 2	PD 3	PD 3	PD 3	PD 3	PD 2	PD 3	PD 1	BD 3
	4.3.3. Właściwe zagospodarowanie przestrzenne terenów zagrożonych zjawiskami przyrodniczymi, w tym powodzią i suszami.		BD 3	BD 3	BD 3	BD 3	BD 3	0	BD 3	0	0	0	0	PD 3	PD 3	PD 2
	4.3.4. Doskonalenie metod szkolenia służb i innych podmiotów ratowniczych oraz poprawa ich wyposażenia w sprzęt ratowniczy.		0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	PD 2	0	BD 3
	4.4. Wspieranie produkcji	4.4.1. Wsparcie rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej.	BD 3	0	0	BD 3	BD 3	BD 2	0	PD 2	BD 2	BD 3	P Ś 1	PD 2	BD 2	PD 2

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska Kierunki działań strategicznych	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
		4.4.2. Stymulowanie prac badawczych i wdrożeniowych związanych z produkcją energii ze źródeł odnawialnych.	PD 2	PD 2	0	PD 2	WD 2	BD 3	0	BD 3	PŚ 2	BD 3	BŚ 1	BD 3	BŚ 3	PD 3
		4.4.3. Podejmowanie działań na rzecz oszczędności zużycia energii oraz poprawy efektywności jej wykorzystania.	WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	WD 2	PD 2	0	WD 2	WD 2	PD 3	WD 2	PD 2	WD 2	WD 3
	4.5. Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego	4.5.1. Wsparcie przedsięwzięć służących rozwojowi kultury i dziedzictwa kulturowego w regionie.	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0	0	0	PD 3	0	0
		4.5.2. Wspieranie zintegrowanych działań służących ochronie dziedzictwa kulturowego i jego promocji.	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0	0	0	PD 3	0	0
	4.6. Rozwój gospodarki o obiegu	4.6.1. Wsparcie przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców oraz ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych.	PD 2	PD 2	0	PD 2	PD 2	BD 2	0	PD 2	PD 2	BD 2	PŚ 2	BD 3	PD 2	PD 2

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska Kierunki działań strategicznych	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
		4.6.2. Wsparcie projektów wykorzystujących rynek surowców wtórnych i „re-manufacturing”.	W D 2	W D 2	0	W D 2	W D 2	W D 2	0	W D 2	W D 2	W D 2	W D 2	W D 2	0	P D 1
		4.6.3. Rozwój modeli biznesowych wspierających rozbudowane systemy serwisowania i napraw produktów.	0	0	0	0	0	P D 2	0	0	0	P D 2	0	P D 2	0	P D 2
		4.6.4. Edukacja społeczna na rzecz gospodarki o obiegu zamkniętym (kampanie społeczne, kampanie świadomościowe).	W D 2	W D 2	0	W D 2	W D 2	W D 2	0	0	W D 2	W D 2	W D 2	W D 2	W D 2	0
5. WZMOCNIENIE PRZESTRZENNEJ SPÓJNOŚCI REGIONU	5.1. Rozwój regionalnej sieci transportowej	5.1.1. Modernizacja dróg i linii kolejowych na terenie województwa, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki transportu ciężkiego.	B P W D 2	W D 2	B W D 2	B P D 2	B D 2	W D 2	0	B D 2	0	B D 2	B D 2	B D 2	0	0
		5.1.2. Budowa obwodnic miejscowości.	B D 3	B D 3	B D 3	B K 3	P D 2	0	0	0	P D 1	0	B P D 2	B P D 2	B D 3	B D 2

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

	Komponenty środowiska	Kierunki działań strategicznych	KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA													
			Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
		5.1.3. Rozwój i budowa systemów kolei aglomeracyjnej w obrębie miast o znaczeniu regionalnym i subregionalnym, będących generatorami ruchu aglomeracyjnego.	B K 2	B K 2	B K 2	B K 2	P D 2	P D 2	0	W D 3	0	B D 3	B D 3	P D 3	0	P D 2
		5.1.4. Modernizacja taboru na potrzeby regionalnego systemu transportu publicznego.	0	0	0	0	0	P D 2	0-	0	0	P D 2	P Ś 2	P D 1	0	0
		5.1.5. Rozwój systemu regionalnego transportu towarowego, w tym budowa intermodalnych węzłów logistycznych i przeładunkowych.	B D 3	B D 3	B D 3	B D 3	P D 3	P D 3	0	B D 2	0	B D 2	B D 2	P D 1	B D 3	0
		5.1.6. Budowa i modernizacja przepraw mostowych w regionie.	B D 3	P D 2	B D 2	B D 2	P D 2	0	B D 2	B D 2	0	B D 2	B D 2	B D 3	B D 2	0
		5.1.7. Rozwój zintegrowanych subregionalnych systemów transportu publicznego.	W D 2	W D 2	W D 2	0	P D 3	P D 2	0	B D 3	0	B D 3	B D 3	B D 3	0	P D 1

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

		Komponenty środowiska	Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
		5.1.8. Wsparcie działań na rzecz zwiększenia efektywności transportu w ujęciu proekologicznym (elektromobilność).	PD 3	PD 3	PD 3	0	0	PD 2	0	BD 3	0	BD 3	BD 3	BD 3	0	PD 2
		5.1.9. Wykorzystanie dróg wodnych, w szczególności Odry do żeglugi turystycznej i pasażerskiej.	B Ś 2	0	0	P Ś 1	PD 1	0	WD 2	BD 2	0	0	0	PD 2	PD 2	0
		5.1.9. Wykorzystanie dróg wodnych, w szczególności Odry do transportu wodnego.	BD 3	BD 3	BD 3	PD 3	PD 2	0	WD 2	BD 3	BD 3	WD 3	WD 3	PD 2	PD 3	0
		5.1.10. Rozwój sieci dróg rowerowych.	B Ś 1	BD 1	0	BD 1	PD 2	PD 2	WD 2	WD 2	0	PD 2	PD 2	BD 3	0	0
	5.2. Wzrost dostępności regionalnej	5.2.1. Rozbudowa Dolnośląskiej Sieci Szkieletowej w zakresie dostępności Internetu w każdym gospodarstwie domowym.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0

KRYTERIA OCENY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO SKUTKÓW REALIZACJI DZIAŁAŃ PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030, W ODNIESIENIU DO ELEMENTÓW ŚRODOWISKA

Komponenty środowiska			Różnorodność biologiczna, rośliny i zwierzęta	Lasy	Obszary chronione	Powierzchnia ziemi (gleby, rzeźba terenu)	Przestrzeń	Surowce naturalne	Dziedzictwo kulturowe	Wody powierzchniowe i podziemne	Powietrze	Hałas	Ludzie	Krajobraz	Klimat	
		5.2.2. Rozwój Dolnośląskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej w zakresie zwiększenia dostępności do zasobów informacyjnych o regionie.	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	BD 3	0	0
5.3. Wspieranie współpracy międzyregion		5.3.1. Rozwój współpracy międzyregionalnej.	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	0
		5.3.2. Rozwój współpracy transgranicznej.	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	PD 2	0

5. OCENA TRANSGRANICZNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROJEKTU STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030

Transgraniczne oddziaływanie na środowisko, o którym mowa w art. 51 ust.2, pkt 1d) oraz art. 104 ust. 1, pkt. 2 Ustawy OOS oceniane jest w aspekcie granic międzynarodowych. Województwo dolnośląskie graniczy od zachodu z Republiką Federalną Niemiec, a od południa z Republiką Czeską.

Bezpośrednie sąsiedztwo powoduje, że planowane kierunki rozwoju regionu mogą potencjalnie generować ponadlokalne oddziaływania, wpływające na stan środowiska w krajach sąsiadujących. Jednocześnie województwo dolnośląskie może być narażone na oddziaływania pochodzące z krajów ościennych. Oddziaływanie transgraniczne może dotyczyć różnych komponentów środowiska, w szczególności: wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza, obszarów chronionych i innych systemów ekologicznych występujących po obu stronach granicy lub w pobliżu granicy państwowej oraz wspólnych zasobów środowiska przyrodniczego, m.in. leśnych, złóż surowców mineralnych, zbiorników wodnych.

Rozpatrywany projekt Strategii ma charakter ogólny, nie definiuje konkretnych przedsięwzięć i inwestycji ani rozwiązań lokalizacyjnych. Przeważająca część planowanych w projekcie SRWD 2030 kierunków działań strategicznych, z uwagi na swój charakter i zasięg, nie będzie generować oddziaływań transgranicznych, natomiast część może przyczynić się do wystąpienia oddziaływań korzystnych.

Potencjalna możliwość wystąpienia oddziaływań transgranicznych uzależniona jest przede wszystkim od rodzaju i lokalizacji przedsięwzięć, które będą wspierane w ramach polityki Województwa i realizowane w ramach wdrażania kierunków działań strategicznych. Do inwestycji o największym potencjalnym ryzyku wystąpienia oddziaływań transgranicznych należą inwestycje infrastrukturalne – przede wszystkim związane z budową nowych dróg i linii kolejowych o dużym natężeniu ruchu, zmianami stosunków wodnych na rzekach czy dużymi inwestycjami związanymi z energetyką.

Wśród kierunków projektu SRWD 2030, które potencjalnie mogą stwarzać ryzyko wystąpienia takich oddziaływań należy wymienić: wykorzystanie dróg wodnych, w szczególności Odry do transportu wodnego (5.1.9) oraz wsparcie rozwoju energetyki konwencjonalnej (4.4.1). Realizacja obu kierunków może wiązać się z powstawaniem negatywnych (potencjalnie o charakterze transgranicznym) zmian w środowisku. Należy podkreślić, że podobnie jak w przypadku innych kierunków działań strategicznych, tak i w tym przypadku, projekt Strategii w sposób bezpośredni nie zakłada realizacji konkretnych inwestycji, a tym samym nie określa terminów ich realizacji oraz lokalizacji. Warto również przypomnieć, że projekt Strategii zakłada wykorzystanie dostępnych rozwiązań technologicznych i innowacyjnych w celu maksymalnego obniżenia oddziaływania na środowisko i zdrowie mieszkańców.

Nie wyklucza się również, że planowane w ramach projektu SRWD kierunki dotyczące rozwoju infrastruktury liniowej (drogowej i kolejowej) będą oddziaływać transgranicznie, w przypadku ich lokalizacji w pobliżu granic państwowych. W każdym z powyższych przypadków konieczna jest ścisła współpraca międzynarodowa i zachowanie właściwych procedur postępowania w informowaniu o planowanych przedsięwzięciach.

Podsumowanie

W analizowanym dokumencie zawarto kierunki rozwoju zmierzające do dalszego wzmocnienia potencjału gospodarczego regionu oraz poprawy jakości życia jego mieszkańców, z uwzględnieniem ochrony walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego (zasada zrównoważonego rozwoju).

Ponadto należy podkreślić, że projekt SRWD 2030 zmierza do realizacji przedsięwzięć przy zachowaniu zasady współpracy i partnerstwa, które powinny sprzyjać eliminowaniu niepożądanych zjawisk w środowisku, również w odniesieniu do obszarów przygranicznych. Zasada ta została zaakcentowana w aspekcie wzmocnienia przestrzennej spójności regionu w ramach kierunku 5.3.2.

Ze względu na duży stopień ogólności zapisów dotyczących celów i kierunków zawartych w dokumencie można jedynie w sposób pośredni wnioskować, że realizacja niektórych kierunków może stanowić potencjalne zagrożenie dla środowiska w kontekście transgranicznym – zagrożenia te powinny zostać wyeliminowane lub zminimalizowane na kolejnych etapach postępowania OOS.

Reasumując, należy stwierdzić, iż zawarte w projekcie Strategii cele i kierunki nie niosą za sobą ryzyka wystąpienia bezpośrednich negatywnych oddziaływań transgranicznych.

6. PROPOZYCJE MONITORINGU SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ ZAWARTYCH W PROJEKCIE STRATEGII ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030

Wdrażanie kierunków działań strategicznych określonych w projekcie SRWD 2030 będzie podlegało monitorowaniu i okresowej ocenie. System monitoringu i ewaluacji ma stanowić narzędzie zarządzania, umożliwiające efektywne planowanie, alokację środków, okresową ocenę i dostosowanie podejmowanych działań zgodnie ze zmieniającymi się warunkami społeczno-gospodarczymi i zdiagnozowanymi potrzebami. Proces monitoringu będzie przebiegał w oparciu o zaproponowany w projekcie SRWD 2030 system wskaźników o charakterze ilościowym, odnoszący się do każdego celu strategicznego. Proces ewaluacji SRWD 2030 będzie natomiast realizowany poprzez ocenę: ex ante i ex post oraz w uzasadnionych sytuacjach ocenę on-going.

Wyniki monitoringu będą przedstawiane w cyklu trzyletnim w Raporcie o stanie zagospodarowania przestrzennego i rozwoju społeczno-gospodarczym województwa dolnośląskiego oraz w Raporcie z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030. Będą one stanowić narzędzie wspomagające podejmowanie decyzji przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego w sprawach związanych z realizacją Strategii i pozwolą na dostosowanie podejmowanych działań do zdiagnozowanych potrzeb oraz zmieniających się warunków społeczno-gospodarczych.

Przeprowadzenie skutecznego monitoringu stopnia wdrożenia założeń projektu SRWD 2030 wymagać będzie pozyskiwanie odpowiednich danych. Dobór właściwych wskaźników, mierzalnych i dostępnych w statystyce publicznej lub w wewnętrznym systemie sprawozdawczości UMWD, umożliwił będzie efektywne monitorowanie procesu wdrażania SRWD 2030.

Z punktu widzenia oceny skutków realizacji Strategii Rozwoju Województwa na środowisko, szczególnie istotne jest uwzględnienie wskaźników zrównoważonego rozwoju. W tym kontekście, wskaźniki monitoringu powinny być przyporządkowane do celów strategicznych w sposób umożliwiający ocenę wpływu wdrażanych działań na politykę zrównoważonego rozwoju. W projekcie dokumentu, do monitorowania postępów realizacji działań związanych z ochroną środowiska przyjęto wskaźniki oparte o dane ze statystyki publicznej. Wyniki analiz tendencji i dynamiki zmian badanych wskaźników umożliwił powinny identyfikację i wdrażanie działań zapobiegawczych, w przypadku pojawienia się trudnych do przewidzenia na obecnym etapie negatywnych zmian w środowisku.

Wskaźniki zaproponowane w projekcie SRWD 2030:

- udział gruntów zdewastowanych i zdegradowanych wymagających rekultywacji w powierzchni ogółem [%];
- udział energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych w produkcji energii elektrycznej ogółem [%];
- emisja zanieczyszczeń gazowych w zakładów szczególnie uciążliwych SO₂ / NO_x [kg na 1 mieszkańca];
- klasa stref dla pyłów zawieszonych PM₁₀ (wartość średniodobowa) w odniesieniu do wyznaczonych stref [klasa wg WIOŚ]
- udział odpadów komunalnych zebranych selektywnie w ilości odpadów komunalnych ogółem [%];
- udział obszarów prawnie chronionych w powierzchni ogółem [%];
- odpady wytworzone w ciągu roku (nagromadzone z wyłączeniem odpadów komunalnych) [tys. ton];
- budynki mieszkalne podłączone do kanalizacji w % ogółu budynków mieszkalnych [%];

W projekcie Strategii nie uwzględniono wszystkich wskaźników, które mają znaczenie dla oceny zmian w środowisku, wywołanych prowadzoną polityką rozwoju. Należy rozważyć możliwość uzupełnienia listy zaproponowanych wskaźników o nowe, dotyczące ochrony zasobów przyrodniczych, w tym:

- wielkości zasobów wodnych,

- wielkości zasobów leśnych oraz
- wielkości zasobów surowcowych.

Niezależnie prowadzony jest monitoring w zakresie jakości środowiska, zgodnie z przepisami Ustawy Prawo ochrony środowiska. Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 r. zawiera zestaw wskaźników, które pozwalają na obserwację zmian w jakości poszczególnych komponentów środowiska, w tym: jakości powietrza i klimatu akustycznego, jakości gleb oraz jakości wód.

Wśród zaproponowanych w projekcie SRWD 2030 wskaźników należy wymienić też takie, które **pomimo braku bezpośredniego odniesienia, umożliwiają ocenę zmian w stanie środowiska**. Tak jest w przypadku wskaźników:

- udział przedsiębiorstw przemysłowych/usługowych współpracujących w zakresie działalności innowacyjnej w % ogółu przedsiębiorstw [%];
- liczba pasażerów odprawianych w transporcie kolejowym (Koleje Dolnośląskie, Przewozy Regionalne) [mln os.];
- liczba pasażerów obsługiwanych komunikacją publiczną oraz poruszających się transportem indywidualnym.

W powyższych przypadkach, pozytywne trendy zmian będą przekładały się na zmniejszenie presji na środowisko, tj. wzmocnienie ekologicznego modelu gospodarki oraz zwiększenie udziału transportu publicznego w odniesieniu do transportu ogółem.

7. ANALIZA WARIANTOWA, DZIAŁANIA MINIMALIZUJĄCE I KOMPENSUJĄCE, REKOMENDACJE

7.1 Analiza zmian stanu środowiska w przypadku braku realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 (wariant „zero”)

W przypadku braku realizacji projektowanej Strategii obowiązywać będzie Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (przyjęta Uchwałą Nr XXXII / 932 / 13 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 28 lutego 2013 r.).

Przeprowadzony w latach 2013-2015 monitoring realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 wskazał na potrzebę aktualizacji tego dokumentu. Wynikało to zarówno ze zmian w otoczeniu prawnym (krajowym i międzynarodowym), jak i sytuacji społeczno-gospodarczej w województwie. Główne zmiany w otoczeniu prawnym powstały w związku ze zmianami krajowych dokumentów strategicznych, z kolei sytuacja społeczno-gospodarcza w regionie uległa zmianom m.in. na skutek zmian demograficznych, szeregu nowych inwestycji oraz priorytetów nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej.

Z oceny stopnia wdrażania SRWD 2020, przeprowadzonej w ramach Raportu z realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020 (2016) wynika, że do najważniejszych wyzwań stojących przed regionem należy konieczność dalszego wspierania zrównoważonego rozwoju województwa, zarówno pod względem przestrzennym jak i gospodarczym oraz społecznym, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji wewnątrz regionalnej. Monitoring wykazał, iż region dolnośląski, w odniesieniu do wskaźników rozwoju dla całego województwa, w poszczególnych celach strategicznych odnotowuje dobrą pozycję w kraju oraz ogólne tendencje wzrostowe, wykazując stabilną poprawę warunków gospodarczych i społecznych. Niepokojące jest jednak ryzyko niezachowania spójności wewnątrz regionalnej poprzez odpowiednie kształtowanie biegunów wzrostu i ich dostępności.

Do analizy zmian stanu środowiska w przypadku braku realizacji Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 wykorzystano syntezę informacji wynikających z monitoringu wdrażania SRWD 2020 oraz diagnozy prospektywnej projektu SRWD 2030. Wykonano również analizę porównawczą celów określonych w SRWD 2020 i w projekcie SRWD 2030. Z przeprowadzonej analizy wynika, że cele operacyjne określone w projekcie SRWD 2030 są spójne lub odnoszą się do większości priorytetów lub przedsięwzięć zapisanych w obowiązującej Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.

Zmianie uległ nadrzędny cel strategiczny. W projekcie Strategii nacisk został położony na „nowoczesną gospodarkę oraz wysoką jakość życia w atrakcyjnym środowisku”. Zarówno aspekt nowoczesnej gospodarki jak i atrakcyjnego środowiska został dodany w stosunku do aktualnego brzemienia celu nadrzędnego Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.

Biorąc pod uwagę wariant zerowy, tj. wariant braku realizacji projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030, można zakładać, że będą w dalszym ciągu realizowane działania w zakresie rozwoju przedsiębiorczości i innowacyjności, uwzględnione w pierwszym celu strategicznym projektowanego dokumentu. Decyzja o nieprzyjmowaniu nowej strategii nie będzie generowała ujemnych skutków dla efektywnego wykorzystania gospodarczego potencjału regionu, w tym wspierania endogenicznych potencjałów gospodarczych województwa. Należy podkreślić znaczenie działań reindustrializacyjnych, planowanych w projekcie Strategii, które poprzez wspieranie cyfryzacji i zaawansowanej automatyzacji procesów technologicznych i zarządczych w przedsiębiorstwach mogą ograniczać występowanie źródeł emisji i w konsekwencji pozytywnie oddziaływać na środowisko. W Strategii obowiązującej tego rodzaju działania nie zostały jednoznacznie zdefiniowane.

Rozpatrując drugi cel strategiczny, odnoszący się do poprawy jakości i dostępności usług publicznych, w przypadku wariantu zerowego, większość działań wspierających rozwój infrastruktury społecznej i dostępu do usług publicznych będzie realizowana zgodnie z zapisami Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020. Dostrzega się dwa kierunki działań, które w obowiązującej Strategii nie były jednoznacznie wyróżnione: zwiększenie dostępności do usług publicznych wyższego rzędu oraz współpraca jednostek samorządu terytorialnego dla efektywnej realizacji usług publicznych. Dla zachowania stanu środowiska lub jego poprawy, oba kierunki nie mają istotnego znaczenia. W projekcie Strategii dodano ważny z punktu widzenia ochrony wód i powierzchni ziemi kierunek działań, odnoszący się do wspierania dostępności do źródeł wody oraz odprowadzania i oczyszczania ścieków. W przypadku wariantu zerowego to działanie nie będzie wspierane poprzez obowiązującą Strategię, co ocenia się niekorzystnie z punktu widzenia ochrony wód przed zanieczyszczeniami.

Brak realizacji SRWD 2030 nie będzie stanowiło zagrożenia dla wzmacniania regionalnego kapitału ludzkiego i społecznego (trzeci cel strategiczny). Nowym kierunkiem działań strategicznych, którego nie uwzględniła obowiązująca Strategia jest wielodziedzinowy regionalny budżet obywatelski. Ocenia się jednak, że w przypadku decyzji o nieprzyjęciu projektu SRWD 2030, ryzyko braku realizacji regionalnego budżetu obywatelskiego jest niewielkie. Inne cele operacyjne określone w projekcie Strategii są zbieżne z celami Strategii obowiązującej. Ocenia się, że w przypadku braku realizacji działań wynikających z trzeciego celu strategicznego projektu SRWD 2030 nie występuje zagrożenie dla stanu i ochrony środowiska w województwie.

Cel strategiczny piąty, dotyczący wzmocnienia przestrzennej spójności regionu, w ramach którego cele operacyjne koncentrują się na rozwoju regionalnej sieci transportowej i regionalnej infrastruktury informacyjnej, w przypadku wariantu zerowego, będzie w przeważającym zakresie realizowany poprzez zapisy obowiązującej Strategii. Ważnym kierunkiem działań, który został dodany w stosunku do aktualnej wersji Strategii jest rozwój sieci dróg rowerowych. W takim brzmieniu obowiązująca Strategia nie dotyka bezpośrednio kwestii rozwoju dróg rowerowych, jako uzupełniającego elementu, wspierającego dostępność transportową w regionie. Z dużym prawdopodobieństwem, poprzez inne zapisy Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020, kierunek ten będzie mógł być realizowany, np. poprzez priorytet 1.1.1 dotyczący poprawy dostępności transportowej regionu. Z punktu widzenia wspierania transportu niskoemisyjnego, wzrost znaczenia roweru jako środka transportu może mieć znaczenie dla ograniczania emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych i w konsekwencji wpływu na poprawę jakości powietrza, zwłaszcza w obrębie ośrodków miejskich.

W obowiązującej Strategii nie porusza się bezpośrednio również kwestii rozwoju współpracy międzyregionalnej i transgranicznej w kontekście wzmacniania przestrzennej spójności regionu. Z uwagi na położenie transgraniczne Dolnego Śląska, skierowanie działań na ten aspekt ocenia się jako istotny dla rozwoju i wspierania działań prośrodowiskowych.

Kolejny cel strategiczny dotyczy odpowiedzialnego wykorzystania zasobów i ochrony walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego (cel czwarty). Nowym celem operacyjnym w projekcie SRWD 2030 jest rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym. Planowane w ramach tego celu kierunki działań strategicznych dotyczyć mają przede wszystkim wsparcia przedsięwzięć na rzecz zmniejszenia zużycia surowców i ograniczenia wytwarzania odpadów w procesach produkcyjnych, wsparcia rynku surowców wtórnych oraz systemów serwisowania i napraw produktów. W priorytetach i przedsięwzięciach Strategii obowiązującej, obieg zamknięty gospodarki nie był uwzględniony. W przypadku zatem braku realizacji SRWD 2030, cel ten nie będzie przez Samorząd Województwa odpowiednio wspierany i rozwijany. Z punktu widzenia ochrony oraz poprawy stanu środowiska możliwość realizacji tego celu ma istotne znaczenie, gdyż, poprzez zmniejszenie presji środowiskowej, niesie za sobą korzyści dla wszystkich komponentów środowiska.

W przypadku pozostałych celów i kierunków działań odnoszących się do ochrony zasobów środowiska, brak realizacji projektu Strategii nie będzie stwarzał zagrożenia dla walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa

kulturowego, gdyż zapisy obowiązującej Strategii uwzględniają potrzebę ich zachowania, ochrony i racjonalnego wykorzystania.

Reasumując, w przypadku wystąpienia wariantu zerowego, nie dostrzega się zagrożenia braku realizacji działań zmierzających do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów, zarówno środowiskowych jak i społeczno – gospodarczych. Samorząd Województwa będzie mógł w dalszym ciągu wspierać działania i przedsięwzięcia prośrodowiskowe i społeczno - gospodarcze poprzez realizację zapisów Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2020.

Jednocześnie, analiza porównawcza zapisów aktualnej i projektowanej SRWD wykazała, że część priorytetów lub przedsięwzięć obowiązującej Strategii nie znalazła się wśród celów i kierunków działań projektowanego dokumentu. Na wymienienie zasługują choćby kwestie ochrony i udostępniania zasobów przyrodniczych, które jako takie nie zostały bezpośrednio zdefiniowane. Analiza zapisów projektu Strategii wykazała, że kwestie zasobów przyrodniczych zostały wyłącznie uwzględnione w aspekcie wspierania edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby przyrodnicze (4.1.2). Nie znalazły się natomiast wśród priorytetów kierunki dotyczące ochrony i udostępniania walorów przyrodniczych, wspierania regionalnego systemu ochrony przyrody, tworzenia nowych form ochrony przyrody. Ocenia się, że kierunki te powinny znaleźć się w obszarze zainteresowania projektu SRWD 2030 w ramach czwartego celu operacyjnego, poświęconego odpowiedzialnemu wykorzystaniu zasobów i ochronie walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa przyrodniczego.

7.2 Analiza możliwych rozwiązań minimalizujących, kompensujących i alternatywnych, rekomendacje i propozycje zmian zapisów w projekcie Strategii

7.2.1 Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą przewidywanych negatywnych oddziaływań na środowisko

Zaproponowane w projekcie Strategii cele i kierunki rozwoju mają charakter ogólny i nie przesądzają o lokalizacji konkretnych przedsięwzięć. Możliwość taka pojawia się dopiero na etapie oceny oddziaływania na środowisko danego przedsięwzięcia. Stąd, z uwagi na ogólny zakres projektu SRWD 2030, zaproponowany zestaw mechanizmów minimalizujących niekorzystne oddziaływania należy traktować jako podstawę do rozważania szczegółowych rozwiązań łagodzących negatywny wpływ, na późniejszym etapie planowania przedsięwzięć.

Niektóre cele przewidziane w projekcie Strategii, pomimo przewidywanych konfliktów między ich realizacją a ochroną środowiska przyrodniczego nie mogą być zmienione bądź zmodyfikowane z uwagi na ich istotne znaczenie pozytywne dla interesu społecznego mieszkańców i rozwoju regionu. Wówczas zasadnicze znaczenie ma zapobieganie, ograniczanie lub kompensacja przyrodnicza negatywnych oddziaływań.

Cześć spośród planowanych w projekcie Strategii celów operacyjnych uwzględnia rozwiązania zmierzające bezpośrednio do zapobiegania i ograniczania negatywnych oddziaływań na środowisko, w szczególności:

- Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4);
- Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej (2.1);
- Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1);
- Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2);
- Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3);
- Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego (4.5);
- Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6).

Ograniczanie niekorzystnych oddziaływań w środowisku powinno następować poprzez odpowiednie lokalizowanie inwestycji, przestrzeganie prawa z zakresu ochrony środowiska, uwzględnianie ekorozwoju na

każdym etapie realizacji inwestycji oraz stosowanie rozwiązań technicznych i technologicznych ograniczających konflikty w środowisku.

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 przedstawia system wdrażania dokumentu, w tym osiem zasad, które powinny być stosowane w celu efektywnej realizacji założeń dokumentu, w tym: zasada zrównoważonego rozwoju, zasada gospodarki obiegu zamkniętego, zasada wykorzystania najlepszych dostępnych technologii w szczególności technologii cyfrowych, zasada selektywności podejścia (koncentracja, poszukiwanie nisz, sektory), zasada podejścia zintegrowanego i zróżnicowanego terytorialnie oraz zasada współpracy i partnerstwa. Realizacja przedsięwzięć i inwestycji w ramach przewidzianych kierunków działań strategicznych zgodnie z wymienionymi zasadami powinna sprzyjać minimalizacji lub eliminacji negatywnych zmian w środowisku. Zasady te powinny być uwzględniane na każdym etapie realizacji zamierzeń.

Przy wysokim stopniu ogólności dokumentu strategii, nie można wskazać jednoznacznie działań kompensacyjnych, zwłaszcza nie znając skali potencjalnych zagrożeń. Działania kompensacyjne mogą być natomiast wynikiem ocen szczegółowych na dalszych etapach planowania i wdrażania działań o charakterze przedsięwzięć, zwłaszcza na etapie ocen oddziaływania na środowisko, w przypadku wykazania potrzeby wdrażania rozwiązań kompensacyjnych.

Planowane inwestycje w możliwie jak najwyższym stopniu powinny zapewniać ochronę zasobów przyrodniczych. Wykorzystywanie i przekształcanie elementów przyrodniczych dla realizacji danego przedsięwzięcia powinno następować wyłącznie w takim zakresie, w jakim jest to konieczne.

Inne działania zmierzające do zmniejszenia lub eliminacji negatywnego oddziaływania na środowisko powinny dotyczyć:

- zapewnienia wysokiego poziomu merytorycznego przeprowadzanych procedur oceny oddziaływania na środowisko i obszary Natura 2000;
- prowadzenia edukacji ekologicznej społeczeństwa,
- wspierania prac badawczych w zakresie minimalizowania negatywnego oddziaływania na środowisko.

7.2.2 Rozwiązania alternatywne i rekomendacje

Zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt 3 lit. b Ustawy OOŚ prognoza powinna przedstawiać „...rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru...”.

Rozwiązania takie, określane w ramach procedury OOŚ mogą obejmować alternatywne:

- procesy,
- lokalizacje przedsięwzięcia,
- rozwiązania technologiczne lub konstrukcyjne przedsięwzięcia,
- przebiegi szlaków (w przypadku inwestycji liniowych),
- różne skale i rozmiary inwestycji,
- harmonogramy lub organizację prac budowlanych,
- metody budowy,
- sposoby likwidacji przedsięwzięcia.

W projekcie SRWD 2030 określono kierunki działań strategicznych służące osiągnięciu zakładanego celu strategicznego. Dokument poddany analizie w niniejszej prognozie oddziaływania na środowisko ma charakter dokumentu o dużym stopniu ogólności, nie wyznacza jednoznacznych lokalizacji przestrzennych kierunków działań, a jedynie wskazuje pożądany kierunek ich realizacji. Z tego powodu projekt SRWD 2030 został sporządzony w układzie jednowariantowym – bez wskazywania rozwiązań alternatywnych i jako taki został poddany ocenie wpływu na środowisko. Tym samym wyznaczanie rozwiązań alternatywnych jest nieuzasadnione

także w Prognozie oddziaływania na środowisko. Należy jednak podkreślić, że rozwiązania alternatywne powinny być rozpatrzone na kolejnych etapach wdrażania Strategii – w związku z realizacją przedsięwzięć i inwestycji wynikających z proponowanych kierunków działań oraz powiązanych ze Strategią polityk, programów i planów, w których działania i przedsięwzięcia będą określone w sposób bardziej jednoznaczny – ze wskazaniem ich lokalizacji i skali zamierzeń.

Ze względu na powyższe, w niniejszym rozdziale zostały zaproponowane zapisy uzupełniające lub alternatywne do zaproponowanych w projekcie SRWD 2030 w celu silniejszego uwzględnienia ekorozwoju w planowanych zamierzeniach oraz wzmocnienia znaczenia kwestii środowiskowych w przewidywanych skutkach realizacji zapisów projektu Strategii.

Proponowane alternatywne (wariantowe) zapisy lub propozycje nowych zapisów stanowią rekomendacje autorów Prognozy do uwzględnienia w projekcie Strategii. Autorzy Prognozy nie sugerują jednak konieczności uwzględnienia wszystkich proponowanych zmian i uzupełnień, a jedynie potraktowanie ich jako wkład do dyskusji o możliwościach zminimalizowania potencjalnych negatywnych oddziaływań projektu SRWD 2030 na środowisko, zwiększenie oddziaływań pozytywnych oraz wzmocnienie kwestii prośrodowiskowych w projekcie dokumentu.

Ostateczna decyzja w tej sprawie będzie podjęta przez Zarząd Województwa Dolnośląskiego, który będzie rozpatrywał realne możliwości realizacji poszczególnych celów i kierunków z uwzględnieniem kompetencji samorządu województwa.

Tab. 4. Rekomendacje dot. zapisów projektu SRWD 2030

Rozdział/podrozdział/nr celu/nr kierunku	Obecny zapis	Proponowany zapis	Uzasadnienie
1	2	3	4
3. Wizja, misja i cele strategiczne rozwoju regionu Cel 1.1 Kier. 1.1.6	1.1.6 Promowanie regionu jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki i wypoczynku.	1.1.6 Promowanie regionu jako atrakcyjnego miejsca dla turystyki, wypoczynku i poprawy stanu zdrowia.	Proponuje się uzupełnienie kierunku o aspekty związane z poprawą stanu zdrowia (rozumiane m.in. jako turystyka uzdrowskowa i wypoczynek w czystym, niezmiennym i nieprzekształconym środowisku). Aspekt prozdrowotny zwraca jednocześnie uwagę na konieczność dochowania największej staranności przy rozwijaniu wszelkiej działalności turystycznej – w celu zachowania wysokiej jakości wszystkich elementów środowiska.
3. Wizja, misja i cele strategiczne rozwoju regionu Cel 1.3	1.3 Wzmacnianie innowacyjności regionu	1.3 Wzmacnianie innowacyjności, w tym ekoinnowacyjności regionu	W projekcie Strategii należy skoncentrować się w pierwszej kolejności na rozwoju innowacji, które wspierają efektywność korzystania z zasobów środowiska. Przy założeniu, że gospodarka innowacyjna będzie kładła nacisk również na aspekt prośrodowiskowych rozwiązań technicznych i organizacyjnych, wysoka jakość środowiska nie będzie zagrożona.
3. Wizja, misja i cele strategiczne rozwoju regionu Cel 1.4 Kier. 1.4.1	1.4.1 Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych.	1.4.1 Zrównoważony rozwój miejskich obszarów funkcjonalnych z uwzględnieniem elementów zielonej infrastruktury.	Racjonalny rozwój przestrzenny obszarów związanych z największymi miastami powinien w maksymalnym stopniu wykorzystywać potencjał terenów zielonych oraz ich funkcje ekologiczne, gospodarcze i społeczne. Będzie to sprzyjało zahamowaniu niekorzystnych procesów (w tym presji inwestycyjnej i suburbanizacji) oraz podnosiło atrakcyjność zamieszkiwania, zarówno w miastach jak i terenach je otaczających.
3. Wizja, misja i cele strategiczne rozwoju regionu Cel 2.2 Kier. 2.2.1	2.2.1 Wspieranie inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną.	2.2.1 Wspieranie niekonfliktowych dla środowiska inwestycji w infrastrukturę sportowo-rekreacyjną.	Zmiana ma zagwarantować zwiększenie uwzględniania kwestii środowiskowych podczas wdrażania kierunku 2.2.1. Rozwój i rozbudowa elementów infrastruktury sportowo-rekreacyjnej. Infrastruktura tego rodzaju lokalizowana często na obszarach przyrodniczo i krajobrazowo cennych powinna uwzględniać szerokie spektrum uwarunkowań środowiskowych i minimalizować konflikty środowiskowe.
3. Wizja, misja i cele strategiczne rozwoju regionu	Cel 3.6 Kształtowanie postaw prozdrowotnych i prosportowych.	Cel 3.6 Kształtowanie postaw prozdrowotnych, prosportowych i proekologicznych.	Proponuje się uzupełnienie celu operacyjnego 3.6 o aspekt proekologiczny oraz dodanie kierunku <u>3.6.4 Wspieranie działań na rzecz kształtowania postaw proekologicznych</u>

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

Cel 3.6	3.6.4 Propozycja uzupełnienia celu o dodatkowe kierunki działań strategicznych	3.6.4 Wspieranie działań na rzecz kształtowania postaw proekologicznych.	w celu wspierania działań edukacyjnych na różnych poziomach kształcenia służących podnoszeniu świadomości ekologicznej mieszkańców. Uzupełnieniem i konsekwencją tak sformułowanego kierunku, niezmiernie istotnego dla kształtowania kapitału ludzkiego i społecznego, jest istniejący kierunek 4.1.2 Wspieranie edukacji ekologicznej w oparciu o zasoby lokalne (infrastrukturalne, przyrodnicze i kulturowe), zapisany w celu strategicznym 4.
3. Wizja, misja i cele strategiczne rozwoju regionu Cel. 4.2 Kier. 4.2.3	4.2.3 Prowadzenie działań na rzecz efektywnej ochrony wartości krajobrazu	4.2.3 Prowadzenie działań na rzecz rozwoju systemu obszarów cennych przyrodniczo i efektywnej ochrony wartości krajobrazu.	Proponuje się uzupełnienie kierunku działań 4.2.3 o element wzmacniający rozwój i ochronę regionalnego systemu obszarów chronionych. Umożliwi to wsparcie działań na rzecz tworzenia nowych form ochrony przyrody i krajobrazu, wzmacniania spójności i integralności istniejącej sieci przyrodniczej, w tym zapewnienia ochrony korytarzy ekologicznych.
3. Wizja, misja i cele strategiczne rozwoju regionu Cel. 4.2	4.1 Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska.	4.1 Poprawa stanu komponentów środowiska.	Zaproponowane kierunki działań strategicznych nie dotyczą wszystkich komponentów środowiska, dlatego proponuje się zmodyfikować nazwę celu operacyjnego.
3. Wizja, misja i cele strategiczne rozwoju regionu Cel. 4.4 Kier. 4.4.1	4.4.1 Wsparcie rozwoju energetyki konwencjonalnej i rozproszonej.	4.4.1 Wykorzystanie potencjału energetyki konwencjonalnej, wsparcie energetyki rozproszonej i kogeneracji.	Autorzy Prognozy proponują zmianę zapisu kierunku 4.4, sugerującego w obecnym brzmieniu wspieranie rozwoju energetyki konwencjonalnej. Należy zauważyć, że jest on rozbieżny z celami Unii Europejskiej, które zakładają stopniowe odchodzenie od tego typu energetyki na rzecz źródeł odnawialnych. Sugeruje się inne brzmienie zapisu kierunku, umożliwiającego w dalszym ciągu korzystanie z energetyki konwencjonalnej przy założeniu stosowania najlepszych dostępnych technik oraz wspieranie źródeł rozproszonych i skojarzonych (kogeneracji), które przyczynią się do zwiększenia efektywności energetycznej i większego wykorzystania energii pierwotnej.
3. Wizja, misja i cele strategiczne rozwoju regionu Cel. 5.1 Kier. 5.1.8	5.1.8 Wsparcie działań na rzecz zwiększenia efektywności transportu w ujęciu proekologicznym (elektromobilność).	5.1.8 Zwiększenie udziału transportu proekologicznego, w tym elektromobilności.	Proponuje się przeformułowanie brzmienia kierunku, ponieważ transport proekologiczny jako taki nie wpłynie na zwiększenie efektywności transportu.

8. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Proгноza oddziaływania na środowisko dla projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 została wykonana w ramach procedury strategicznej oceny oddziaływania na środowisko, wymaganej w przypadku tego typu dokumentów. Obowiązek ten wynika z art. 46 ustawy z dnia 03 października 2008 roku o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U z 2017 poz. 1405 t.j. z dnia 2017.07.21 ze zm.).

Projekt Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 jest dokumentem strategicznym, który formułuje politykę rozwoju województwa poprzez określoną wizję, cele i priorytety oraz kierunki działań strategicznych. Dokument cechuje duży stopień ogólności – nie identyfikuje bowiem konkretnych działań inwestycyjnych i nie wskazuje możliwych lokalizacji realizacji planowanych działań strategicznych. Należy podkreślić, iż z uwagi na charakter takiego dokumentu ocenę oddziaływania na środowisko cechuje dość duża subiektywność, wynikająca z możliwości interpretacyjnych projektowanych zapisów.

W Proгноzie oddziaływania na środowisko skoncentrowano się głównie na ocenie potencjalności wystąpienia źródeł zagrożeń dla ochrony i jakości poszczególnych komponentów środowiska oraz na ocenie sposobu uwzględnienia kwestii środowiskowych w projekcie Strategii.

Zakres i stopień szczegółowości Proгноzy został dostosowany do zawartości i stopnia szczegółowości projektu Strategii i uzgodniony z instytucjami wskazanymi w przepisach, tj. z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska we Wrocławiu i Dolnośląskim Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym.

W Proгноzie, na podstawie istniejących materiałów, opisany został stan środowiska w województwie, zmiany jakie w nim zachodziły w ostatnich latach oraz zagrożenia dla jakości i zasobów środowiska, które powinny być uwzględnione w dokumencie Strategii. Zagrożenia środowiska zostały przedstawione dla wszystkich komponentów środowiska. W dalszej części Proгноzy poddano ocenie, w jaki sposób uwzględniono zidentyfikowane zagrożenia środowiska w ramach projektowanych celów i kierunków działań strategicznych. W proгноzie przeprowadzono także analizę ujęcia europejskich i krajowych celów środowiskowych w polityce rozwoju województwa.

W części Proгноzy oceniającej potencjalny wpływ realizacji polityki rozwoju województwa odniesiono się do poszczególnych komponentów środowiska, tj.: różnorodności biologicznej, form ochrony przyrody, wód powierzchniowych i podziemnych, powietrza atmosferycznego i zmian klimatycznych, klimatu akustycznego, powierzchni ziemi i zasobów kopalin, krajobrazu oraz zabytków, z uwzględnieniem oddziaływań między poszczególnymi elementami środowiska. Zastosowano w tym wypadku m.in. metodę macierzową pozwalającą na przeanalizowanie potencjalnego oddziaływania zawartych w projekcie Strategii kierunków działań z uwzględnieniem przyjętych w Proгноzie kryteriów. Opracowane kryteria oceny uwzględniają zidentyfikowane wcześniej problemy ochrony środowiska i jego negatywne zmiany, i mają na względzie wykazanie, czy działania projektu Strategii dążą do ich łagodzenia i eliminowania. Wstępnej identyfikacji potencjalnych oddziaływań na środowisko, wynikających z realizacji projektu SRWD 2030 dokonano ze względu na: charakter potencjalnych oddziaływań, istotność oddziaływania na środowisko, czas trwania oddziaływania, źródło i sposób oddziaływania.

Należy podkreślić, że w Proгноzie przyjęto, że wszystkie przedsięwzięcia inwestycyjne, realizowane zgodnie z założeniami projektu SRWD 2030 będą spełniać wymagania odnośnie standardów środowiskowych, przy zastosowaniu najlepszych dostępnych technik (BAT).

W wyniku przeprowadzonej analizy potencjalnych oddziaływań na środowisko będących skutkiem realizacji celów i kierunków zapisanych w projekcie Strategii, można sformułować następujące generalne wnioski:

- Potencjalne oddziaływania na stan zasobów środowiska przyrodniczego, obszary chronione, jakość przestrzeni, jakość powietrza, warunki życia ludzi i krajobraz mają zróżnicowany charakter – od zdecydowanie pozytywnych, poprzez oddziaływania o charakterze mieszanym (częściowo pozytywnym i częściowo negatywnym), oddziaływania mało istotne i nieistotne, aż po oddziaływania potencjalnie negatywne. Należy podkreślić, że skutki tych oddziaływań mogą mieć bardzo różny charakter, w zależności od komponentu środowiska oraz lokalizacji i skali przedsięwzięcia, które na tym etapie nie są możliwe do określenia i oszacowania.
- W projekcie SRWD 2030 przeważają cele i kierunki działań o charakterze jednoznacznie pozytywnie wpływającym na poszczególne elementy środowiska oraz jakości i stan życia mieszkańców regionu (m.in. cele: 1.3. - Wzmacnianie innowacyjności regionu, 1.4 - Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich, 4.1 - Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska, 4.6 - Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym czy 5.3 - Wspieranie współpracy międzyregionalnej i transgranicznej), lub takie, których realizacja nie będzie powodowała istotnych oddziaływań na środowisko (w tym cele: 2.3 - Rozwój i doskonalenie usług publicznych, 3.1 - Kształtowanie postaw obywatelskich, 3.2 - Wzrost społecznej integracji).
- Przewiduje się również możliwość wystąpienia oddziaływań niekorzystnych, które są przede wszystkim związane z celami i kierunkami odnoszącymi się do rozwoju gospodarczego i rozwoju infrastruktury (np. cele: 1.1 - Wspieranie endogenicznych potencjałów gospodarczych subregionów czy 5.1 - Rozwój regionalnej sieci transportowej).
- Należy podkreślić, że w zasadzie każde działanie mające na celu budowę, rozbudowę czy rozwój inwestycji o charakterze przemysłowym, infrastrukturalnym czy turystycznym będzie pociągało za sobą negatywne oddziaływania dla środowiska. Jednak w każdym przypadku tego typu oddziaływania można i należy łagodzić poprzez odpowiednie działania poprzedzające (właściwa lokalizacja) oraz minimalizujące (wybór odpowiednich technologii i kompensacje przyrodnicze). W każdym z wymienionych przypadków działania potencjalnie negatywne dla określonych komponentów środowiska (np. dla walorów przyrodniczych, lasów, gleb czy krajobrazu) będą równoważone poprzez pozytywny wpływ np. na stan powietrza, hałas i przede wszystkim na warunki i jakość życia ludzi.

Należy podkreślić, że część spośród planowanych w projekcie Strategii celów operacyjnych uwzględni rozwiązania zmierzające bezpośrednio do zapobiegania i ograniczania negatywnych oddziaływań na środowisko, w szczególności:

- Wspieranie rozwoju oraz rewitalizacja obszarów miejskich i wiejskich (1.4);
- Poprawa stanu regionalnej infrastruktury technicznej (2.1);
- Poprawa stanu wszystkich komponentów środowiska (4.1);
- Racjonalne wykorzystanie walorów i zasobów środowiska (4.2);
- Ochrona przed klęskami żywiołowymi (4.3);
- Ochrona obiektów i terenów dziedzictwa kulturowego (4.5);
- Rozwój gospodarki o obiegu zamkniętym (4.6).

W Prognozie zostały zaproponowane zapisy uzupełniające lub alternatywne do zawartych w projekcie SRWD 2030. Autorzy Prognozy nie sugerują jednak konieczności uwzględnienia wszystkich proponowanych zmian i uzupełnień, a jedynie potraktowanie ich jako wkład do dyskusji o możliwościach zminimalizowania potencjalnych negatywnych oddziaływań projektu SRWD 2030 na środowisko, zwiększenie oddziaływań pozytywnych oraz wzmocnienie kwestii prośrodowiskowych w projekcie dokumentu.

Jako potencjalnie najbardziej istotny z punktu widzenia oddziaływania na obszary chronione, w tym obszary sieci NATURA 2000 należy wskazać kierunek dotyczący „Wykorzystania dróg wodnych, w szczególności Odry do żeglugi turystycznej i pasażerskiej oraz transportu wodnego” (5.1.9). Negatywne oddziaływania mogą wystąpić jedynie w przypadku realizacji szeroko zakrojonych przedsięwzięć infrastrukturalnych, co z kolei mogłoby negatywnie wpłynąć na stan siedlisk i spójność sieci NATURA 2000. Jednak na obecnym etapie postępowania OOS nie można jednoznacznie stwierdzić ich faktycznego wystąpienia, gdyż będzie ono uzależnione zarówno od wyboru lokalizacji pod konkretne przedsięwzięcie jak również jego skali i parametrów. Tym samym projekt SRWD 2030 nie wyznacza bezpośrednich działań mogących osobno, lub w połączeniu z innymi działaniami, znacząco negatywnie oddziaływać na cele ochrony obszarów NATURA 2000.

Transgraniczne oddziaływanie na środowisko oceniane jest w aspekcie granic międzynarodowych. Województwo dolnośląskie graniczy od zachodu z Republiką Federalną Niemiec, a od południa z Republiką Czeską. Ze względu na duży stopień ogólności zapisów dotyczących celów i kierunków zawartych w dokumencie można jedynie w sposób pośredni wnioskować, że realizacja niektórych kierunków może stanowić potencjalne zagrożenie dla środowiska w kontekście transgranicznym. Należy jednak podkreślić, że projekt Strategii zakłada wykorzystanie dostępnych rozwiązań technologicznych i innowacyjnych w celu maksymalnego obniżenia oddziaływania na środowisko i zdrowie mieszkańców oraz zmierza do realizacji przedsięwzięć przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju oraz współpracy i partnerstwa, które powinny sprzyjać eliminowaniu niepożądanych zjawisk w środowisku, również w odniesieniu do obszarów przygranicznych. Zasady te zostały zaakcentowane w aspekcie wzmocnienia przestrzennej spójności regionu w ramach kierunku 5.3.2. Tym samym stwierdzono, że zawarte w projekcie Strategii cele i kierunki nie niosą za sobą ryzyka wystąpienia bezpośrednich negatywnych oddziaływań transgranicznych.

Monitorowanie skutków w środowisku wdrażanych zamierzeń Strategii przedstawiono w Prognozie zgodnie z zakresem planowanego monitoringu zawartego w projekcie Strategii.

Reasumując, należy stwierdzić, że realizacja celów i kierunków działań strategicznych będących treścią projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030 przyczyni się do rozwoju województwa, wykorzystując jego potencjał gospodarczy, przyrodniczy i społeczny. Nastąpi to z uwzględnieniem zasady zrównoważonego rozwoju, tzn. przy poszanowaniu i dbałości o jego zasoby, tak aby mogły z nich korzystać następne pokolenia, poprawie stanu poszczególnych komponentów środowiska oraz podnoszeniu jakości życia mieszkańców regionu. Ponadto wdrażanie celów i kierunków Strategii będzie zgodne z zasadami gospodarki obiegu zamkniętego (maksymalne wykorzystywanie produktów, przedłużanie ich żywotności, minimalizowanie ilości odpadów) oraz zasady wykorzystywania najlepszych dostępnych technologii (BAT), w tym technologii cyfrowych.

Potencjalnie negatywne oddziaływania wynikające z proponowanych kierunków działań będą minimalizowane i eliminowane za pomocą działań o charakterze planistycznym, organizacyjnym, i technicznym, powinny być również przedmiotem współpracy i partnerstwa wszystkich zainteresowanych podmiotów, w tym partnerów zagranicznych.

9. LITERATURA

- J. Engel, NATURA 2000 w ocenach oddziaływania przedsięwzięć na środowisko, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2009.
- M. Bednarska, M. Kiejzik-Głowińska, A. Tyszecki, Problemy wykonywania raportów o oddziaływaniu na środowisko inwestycji drogowych w odniesieniu do obszarów Natura 2000, Problemy Ocen Środowiskowych, 2005, nr 3, s. 34.
- M. Kistowski, M. Pchałek, NATURA 2000 w planowaniu przestrzennym - rola korytarzy ekologicznych, Ministerstwo Środowiska, Warszawa 2009.
- M. Kistowski, Wybrane aspekty metodyczne sporządzania strategicznych ocen oddziaływania na środowisko przyrodnicze, Człowiek i Środowisko, 2002, T.26, nr 3-4, s.55-72
- J. Jędrośka, M. Bar, Oceny oddziaływania na środowisko planów i programów. Praktyczny poradnik prawny, Centrum Prawa Ekologicznego, Wrocław 2010
- M. Kistowski, Regionalny model zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska Polski a strategię rozwoju województw, Uniwersytet Gdański, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Gdańsk – Poznań 2003
- Wojewódzki Program Ochrony Środowiska Województwa Dolnośląskiego na lata 2014-2017 z perspektywą do 2021 roku, Uchwała Nr LV/2121/14 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 30.10.2014 r.
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa. Perspektywa 2020 Uchwała Nr XLVIII/1622/2014 Sejmiku Województwa Dolnośląskiego z dnia 27.03.2014 r.
- Raport o stanie zagospodarowania przestrzennego i rozwoju społeczno-gospodarczym województwa dolnośląskiego, Uchwała Nr 3916/V/17 Zarządu Województwa Dolnośląskiego z dnia 12.06.2017 r.
- Raport o stanie środowiska w województwie dolnośląskim w 2015 roku, WIOŚ, Wrocław 2016
- Opracowanie ekofizjograficzne województwa dolnośląskiego, WBU, Wrocław 2005
- Stan środowiska Dolnego Śląska, WIOŚ, Wrocław 2010.
- Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2016 r. Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa 2017.
- <http://www.natura2000.gdos.gov.pl>
- <http://www.stat.gov.pl>

10. SPIS TABEL, RYSUNKÓW I ZAŁĄCZNIKÓW

Spis tabel:

- Tab. 1. Kryteria oceny oddziaływania kierunków działań strategicznych na komponenty środowiska
- Tab. 2. Analiza spójności celów ochrony środowiska z założeniami projektu SRWD 2030
- Tab. 3. Potencjalne oddziaływania kierunków działań strategicznych na poszczególne komponenty środowiska
- Tab. 4. Rekomendacje dot. zapisów projektu SRWD 2030

Spis rysunków:

- Rys. 1. System przyrodniczych obszarów chronionych województwa dolnośląskiego.
- Rys. 2. Sieć powiązań ekologicznych województwa dolnośląskiego.
- Rys. 3. Najcenniejsze turystycznie walory przyrodnicze i kulturowe województwa dolnośląskiego.
- Rys. 4. Powierzchnia i struktura planowanych wyłączeń gruntów z użytkowania rolniczego (stan na 2013 r.).
- Rys. 5. Waloryzacja niezagospodarowanych złóż surowców skalnych w województwie dolnośląskim.
- Rys. 6. Zagrożenie powodziowe i retencja zbiornikowa w województwie dolnośląskim.
- Rys. 7. Zagrożenie występowania zjawiska suszy w gminach województwa dolnośląskiego
- Rys. 8. Klasyfikacja elementów biologicznych i fizykochemicznych (grupa 3.1 - 3.5) JCWP województwa za rok 2015.
- Rys. 9. Uwarunkowania związane z wprowadzeniem tzw. uchwały antysmogowej w województwie dolnośląskim.

Spis załączników:

- Załącz. 1. Pismo nr WSI.411.26.2018.KM Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu z dnia 21.02.2018 r. uzgadniające zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko ustaleń projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030.
  - Załącz. 2. Postanowienie nr ZNS.9022.2.8.2018.DG Dolnośląskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego dotyczące uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko ustaleń projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030.
- Oświadczenie kierującego zespołem autorów prognozy oddziaływania na środowisko.

Załącznik 1.

**REGIONALNY DYREKTOR
 OCHRONY ŚRODOWISKA
 WE WROCŁAWIU**
 UL. TADEUSZA KOŚCIUSZKI 82
 50-441 WROCŁAW

WSI.411.26.2018.KM

INSTYTUT ROZWOJU TERYTORIALNEGO
 50-527 Wrocław, ul. J. Wł. Dawida 1A
 Wpł. 22 LUT. 2018
 Wyst. 658
 L.dz. .... zał. ....

ZKN

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego
SEKRETARIAT
 Departamentu Rozwoju Regionalnego
 Wpłynęło: 22-02-2018
 L.dz. RPW/98401/2018

IRI
 do mod. DG P

Wrocław, dnia 21 lutego 2018 r.

Dup. B. Wójcicki
 Dyrektor
 Departamentu Rozwoju Regionalnego
 Zbigniew Dynak

Pan
Cezary Przybylski
 Marszałek Województwa
 Dolnośląskiego
 Wybrzeże Juliusza Słowackiego 12-14
 50-411 Wrocław

Na podstawie art. 53 i art. 57 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2017 r., poz. 1405 ze zm.) w odpowiedzi na wniosek znak: ZKN.4106-2/234/18 z dnia 26 stycznia 2018 r. (data wpływu: 26 stycznia 2018 r.), po przeanalizowaniu przedłożonych materiałów uzgadniam następujący zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko ustaleń projektu *Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030*:

1. Prognoza winna być zgodna z treścią całego art. 51 ust. 2 wyżej cyt. ustawy. Ponieważ w przepisach nie wskazano na możliwość odstąpienia od wymagań co do zawartości prognozy oddziaływania na środowisko, stwierdza się, że winna zawierać wszystkie elementy wymienione w powyższym artykule.
2. Prognoza powinna w szczególności określać, analizować i oceniać potencjalny wpływ ustaleń projektu na:
  - Parki Narodowe,
  - rezerваты przyrody,
  - parki krajobrazowe,
  - obszary chronionego krajobrazu,
  - Obszary Specjalnej Ochrony ptaków Natura 2000,
  - obszary mające znaczenie dla Wspólnoty (Specjalne Obszary Ochrony siedlisk Natura 2000),
  - inne cenne zbiorowiska roślinne mogące występować na terenie planowanych działań.
3. Informacje zawarte w prognozie winny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu (art. 52 ust. 1 wyżej cyt. ustawy).

4. Prognoza powinna przedstawiać:
  - ocenę projektu z punktu widzenia ochrony środowiska jako całości – ocenie należy zatem poddać wszystkie elementy środowiska, na które ustalenia tego projektu mogą wywierać wpływ przekształcający,
  - analizę zagrożeń oraz skutków, które dla środowiska mogą stanowić zaprojektowane w *Strategii* zadania,
  - propozycje rozwiązań, które mogą przyczynić się do zmniejszenia, ograniczenia lub eliminacji tych zagrożeń,
  - działania minimalizujące negatywne oddziaływania planowanych działań w odniesieniu do ww. elementów środowiska przyrodniczego,
  - na ile zadania zawarte w projekcie pozwolą na zachowanie istniejących wartości środowiska, wzbogacą lub odtworzą obniżone wartości środowiska oraz w jakim stopniu będą potęgować zagrożenia już istniejące.
5. Zgodnie z art. 52 *ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie (...)*, prognoza winna uwzględniać informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już dokumentów powiązanych z przedmiotowym projektem.
6. Zgodnie z art. 51 ust. 2 pkt 1 lit. f wyżej cyt. ustawy prognoza zawiera oświadczenie autora o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2 ww. ustawy, stanowiące załącznik do prognozy.
7. Ze względu na udział społeczeństwa w procedurze strategicznej oceny oddziaływania na środowiska szczególnie ważnym elementem prognozy jest rzetelnie sporządzone streszczenie w języku niespecjalistycznym, pozwalające wszystkim zainteresowanym, także tym nieposiadającym specjalistycznej wiedzy z zakresu ochrony środowiska, zapoznać się z wynikami i wnioskami z oceny, a także uczestniczyć w dyskusji nad ustaleniami projektu i jego wpływem na zmiany stanu środowiska.

Jednocześnie przypominam, iż zgodnie z art. 54 wyżej cyt. ustawy organ opracowujący projekt dokumentu poddaje projekt wraz z prognozą oddziaływania na środowisko opiniowaniu przez właściwe organy, w tym przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska we Wrocławiu.

Z up. Regionalnego Dyrektora
Ochrony Środowiska we Wrocławiu

Agnieszka Pawliszak-Czarniecka
Naczelnik Wydziału
Zapobiegania i Naprawy Szkód w Środowisku
oraz Informacji o Środowisku i Zarządzania Środowiskiem

Załącznik 2.

ZKN.4106-2/611/18

Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny
ul. M. Cuna-Swidowskiej 73/77
50-950 Wrocław skr. poczt. 1366
tel. (071) 326 30 41 do 49

ZNS.9022.2.72.2018.DG

RPW/17157/2018 P
Data: 2018-02-16

Wrocław, dnia 09 lutego 2018r.
Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego we Wrocławiu
KANCELARIA OGÓLNA

16-02-2018
Ilość załączników ..... godz. ....

POSTANOWIENIE

Na podstawie art. 3 pkt. 1 i art. 10 ust. 1 pkt. 2 i ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 1985r. o Państwowej Inspekcji Sanitarnej (Dz. U. z 2017r., poz. 1261 t.j.), art. 58 ust. 2 i art. 53 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017r. poz. 1405 z późn. zm.)

Dyrektor Regionalny
Zbigniew Dynak

Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu
po zapoznaniu się z pismem Marszałka Województwa Dolnośląskiego, znak: ZKN.4106-2/233/18 z dnia 29 stycznia 2018r., (data wpływu do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej we Wrocławiu dnia 29 stycznia 2018r.), dotyczącym uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu dokumentu pn.: „Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030”

postanawia
uzgodnić zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych, zgodnie z zakresem przedstawionym w piśmie Marszałka Województwa Dolnośląskiego, znak: ZKN.4106-2/233/18 z dnia 29 stycznia 2018r.

UZASADNIENIE

Pismem znak: ZKN.4106-2/233/18 z dnia 29 stycznia 2018r., (data wpływu do Wojewódzkiej Stacji Sanitarno - Epidemiologicznej we Wrocławiu dnia 29 stycznia 2018r.), Marszałek Województwa Dolnośląskiego zwrócił się z prośbą o uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko, dla projektu dokumentu pn.: „Strategia Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030”. Zgodnie z art. 46 pkt. 2 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017r. poz. 1405 z późn. zm.) przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko wymagają m. in. projekty dotyczące planu rozwoju regionalnego do których należy wliczyć wyżej wymieniony dokument. W związku z powyższym Dolnośląski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny we Wrocławiu postanowił uzgodnić zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko pod względem wymagań higienicznych i zdrowotnych zgodnie z zakresem przedstawionym w piśmie Marszałka Województwa Dolnośląskiego, znak: ZKN.4106-2/233/18 z dnia 29 stycznia 2018r. Zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko został ustalony w oparciu o wymagania określone w art. 51 ust. 2 i art. 52 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017r. poz. 1405 z późn. zm.).

Po zapoznaniu się z treścią dokumentów dołączonych do pisma dotyczących przedsięwzięcia, postanowiono jak w sentencji.

Wpłynęło 19-02-2018

DG

20

09.02.2018
David Gylberni

Urząd Marszałkowski Województwa Dolnośląskiego
SEKRETARIAT
Departamentu Rozwoju Regionalnego

Wpłynęło 21-02-2018

L.dz.....

INSTYTUT ROZWOJU TERYTORIALNEGO
50-527 Wrocław, ul. J. Wł. Dawida 1A

Wpł. 21 LUT. 2018

Wysł. 611

dz. .... zał. ....

PODSTAWA PRAWNA

- Ustawa z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017r. poz. 1405 z późn. zm.).

POUCZENIE

Na niniejsze postanowienie stronie nie służy zażalenie.

Otrzymują:

1. Marszałek Województwa Dolnośląskiego
Wybrzeże Juliusza Słowackiego 12-14
50-411 Wrocław
2. ZNS a/a

Dolnośląski Państwowy
Wojewódzki Inspektor Sanitarny
we Wrocławiu

Jacek Klakočar

Załącznik do Prognozy oddziaływania na środowisko
projektu Strategii Rozwoju Województwa Dolnośląskiego 2030

Wrocław, dnia 28.03.2018 r.

Ilona Szarapo
ul. Pierwszej Dywizji 21
51-674 Wrocław

OŚWIADCZENIE KIERUJĄCEGO ZESPOŁEM AUTORÓW PROGNOZY ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Dotyczy projektu dokumentu pn.: STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA DOLNOŚLĄSKIEGO 2030.

Oświadczam, że spełniam wymagania określone w art. 74a ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 353 ze zm.).

Jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

.....
(czytelny podpis składającego oświadczenie)